

**ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО
РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА
РАДОМИР
2021-2027**



СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	4
УВОД	6
1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РАДОМИР	9
1.1. Обща характеристика на територията	9
1.2. Състояние на местната икономика	11
1.2.1. Динамика на развитието	11
1.2.2. Анализ на развитието по сектори.....	16
1.3. Развитие на човешките ресурси.....	24
1.3.1. Демографско развитие.....	24
1.3.2. Икономически активно население и пазар на труда.....	31
1.4. Образование	34
1.5. Здравна инфраструктура и здравни услуги	43
1.6. Социални услуги	44
1.7. Спорт.....	46
1.8. Култура и културни дейности	48
1.9. Културно-историческо наследство	51
Основни изводи:	54
1.10. Транспортна инфраструктура	54
1.10.1. Пътна мрежа	54
1.10.2. Железопътна инфраструктура	61
1.11. Телекомуникации.....	66
1.11.1. Достъп до интернет	66
1.11.2. Широколентово покритие	67
1.12. Водостопанска инфраструктура	69
1.12.1. Водоснабдяване	69
1.12.2. Отвеждане и пречистване на отпадъчните води	72
1.13. Енергийна инфраструктура	74
1.13.1. Електроснабдяване.....	74
1.13.2. Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност.....	75
1.13.3. Газоснабдяване.....	78
1.14. Състояние на околната среда, влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони	81
1.14.1. Компоненти и фактори на околната среда	81
1.14.2. Национална екологична мрежа	87

1.14.3. Анализ по фактори на въздействие.....	89
1.14.4. Влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони.....	92
1.15. Селищна мрежа и жилищен сектор.....	97
1.16. Жилищен сектор.....	99
1.17. Връзка на общината със съседните територии.....	103
SWOT - анализ	105
2. ЧАСТ II ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА ЗА ПЕРИОД 2021-2027	107
2.1. Общ подход при дефиниране на Визия, приоритети и цели.....	107
2.2. Визия и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.	117
2.2.1. Визия за развитие на община Радомир	119
2.2.2. Приоритети и цели на ПИРО Радомир за периода 2021-2027	120
2.4. Програма за развитие на туризма.....	147
3. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ.....	147
4. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ.....	149
5. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ	153
6. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.....	155
7. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА	160

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АНККПР	Актуализирана национална концепция за пространствено развитие
АМ	Автомагистрала
БГВ	Битова гореща вода
БПК	Биохимична потребност от кислород
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВИ	Възобновяеми източници
ВОИ	Водни отоплителни инсталации
ВОМР	Водено от общността местно развитие
ВиК	Водопровод и канализация
ДБТ	Дирекция Бюропо труда
ДГ	Детска градина
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
ЗВ	Закон за водите
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници
ЗЗ	Защитени зони
ЗМ	Защитени местности
ЗТ	Защитени територии
ЗПУО	Закон за предучилищното и училищното образование
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИАРА	Изпълнителна агенция по риболов и аквакултура
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИСИС	Иновационна стратегия за интелигентна специализация
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КИН	Културно-историческо наследство
МИГ	Местна инициативна група
МСП	Малки и средни предприятия
НЕМ	Националната екологична мрежа
НПДЕВИ	Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НУ	Начално училище
ОБ	Общински бюджет
ОВМ	Орнитологично важно място
о.п.	Обходен път

ОСЗ	Общинска служба „Земеделие
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ устройствен план
ПВИ	Подпочвени водни източници
ПВТ	Повърхностни водни тела
ПВУ	План за възстановяване и устойчивост
ПГ	Професионална гимназия
ПДК	Пределно допустимо количество
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПНИЕВИБ	Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива
ПМ	Пункт за мониторинг
ПДК	Пределно допустимо количество
ПЗГ	Професионална земеделска гимназия
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПНИЕВИБ	Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива
ПМ	Пункт за мониторинг
ПРР	Програма за развитие на регионите
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПС за СДН	Прагова стойност за среднодневна норма
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПЧПо	Публично-частно партньорство
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
ПУРБ	План за управление на речен басейн
РБ	Републикански бюджет
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РЗПРН	Региони със значителен потенциален риск от наводнения
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПМ	Републиканска пътна мрежа
СОП	Специални образователни потребности
СУ	Средно училище
СЦ	Специфична цел
ТПСП	
ФМ на ЕИП	Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство
ФПЧ	Фини прахови частици
ФСП	ФСП
ЧПИ	Чуждестранни преки инвестиции
ЮЗР	Югозападен регион

УВОД

Планът за интегрирано развитие на общината (ПИРО) е основният документ, дефиниращ стратегическата рамка за развитие на община Радомир в периода 2021-2027г. Той осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Планът се изработва за цялата територия на общината, като са определени зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Политическата и стратегическа рамка на ПИРО на община Радомир за периода 2021-2027 осигурява инструментариума за логическа и функционално-времева проекция на идентифицираните и оценени сравнителни предимства, потенциал и проблеми на общината, определената Визия за развитие, свързаните с нея обособени Зони за въздействие и конкретните мерки и интервенции, които ще се прилагат към хоризонта на действие на плана.

ПИРО е насочен към развитието на община Радомир и отразява перспективите пред регионалното и пространственото развитие на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии. Настоящият план е изготвен съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община за периода 2021-2027 г. на Министерство на регионалното развитие и благоустройство (март 2020 г.), Закона за регионалното развитие и Правилника за неговото прилагане /ППЗРР/.

Използваният подход, методите и принципите при разработването и приемането на Плана гарантират, че стратегическият документ е в съответствие с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България. Той успешно се вписва в системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие (съгласно промените по ЗРР от март 2020 г.):

- Актуализираната национална концепция за регионално и пространствено развитие на Република България 2013-2025 г.;
- Интегрираната териториална стратегия за развитие на Югозападен регион за планиране от ниво 2.

Като част от системата от стратегически документи ПИРО интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на проблемите нуждите и потенциалите за развитие на общината и територията ѝ, които се взимат предвид при разработването на инвестиционната програма идентифицирането на проекти и

финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Планът включва изготвени социално-икономически и SWOT анализи, обобщение на резултати от проведените фокус групи, с цел набирането на проектни идеи от заинтересованите страни, както и стратегическата рамка на политиките на национално, регионално и местно ниво, които са в основата за извеждане на стратегията за развитие на община Радомир за периода 2021-2027 г.

Планът определя основни приоритети за развитие на общината, които се отразяват във всички дефинирани мерки, като са обхванати нуждите на различни целеви групи. Те са насочени към развитие в следните сфери:

- **Повишаване на икономическия растеж чрез привличане на инвестиции и насърчаване на предприемачеството**
- **Подкрепа за синя и зелена икономика**
- **Разнообразяване на регионалния туристически продукт**
- **Устойчиво развитие на селското стопанство**
- **Транспортна и цифрова свързаност**
- **Инвестиции в образование и умения**
- **Здравна и социална инфраструктура, култура и спорт**
- **Осигуряване на устойчива околна среда**
- **Подобряване на инфраструктурата на градската и селищна среда**
- **Териториално сътрудничество**
- **Намаляване на миграцията и привличане на младите хора в общината**

Приложението на този стратегически документ цели устойчиво надграждане на постигнатите резултати през изминалия програмен период, като същевременно се търсят възможности за по-високи нива на регионален растеж, основан на прилагането на конкретна и пространствено обусловена система от стратегически цели, приоритети и мерки (проекти).

При разработване на плановия документ е осигурено съответствие с целите на Кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 и планът допринася към цел на политиката 5 “Европа по-близо до гражданите” чрез „насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи”.

ПИРО на община Радомир отчита и релевантните цели и приоритети на развитието на страната като Стратегия 2030, проекта на Плана за възстановяване и устойчивост, Споразумението за партньорство 2021-2027 г., Програмите за програмен период 2021-

2027 г., Зелената сделка на ЕС, Механизма за справедлив преход. Важна основа за аналитичната и стратегическа част на плана са приетите общински секторни стратегии и програми.

Със заповед № 685/16.09.2021 г. кметът на община Радомир е определил работна група, отговорна за подготовката изготвянето на Плана. По преценка на работната група, постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на кмета Общинският съвет го приема и одобрява.

Планът е разработен при спазване на следните принципи:

- **Партньорство и съгласуваност** – активно консултиране с широк кръг заинтересовани страни – институции, бизнес, неправителствен сектор, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината чрез провеждане на фокус групи, набиране на проектни идеи, обсъждане на проекта на ПИРО;
- **Приемственост** – реализацията на плана се гарантира институционално, независимо от политическия, социалния и икономическия контекст;
- **Иновативност** – планът включва иновативни подходи, мерки и дейности за постигане на дефинираните приоритети и цели съобразно новите предизвикателства и условия на плановия период,
- **Измеримост, отчетност и устойчивост на резултатите** – за осигуряване на дългосрочни ползи/ефекти от постигнатите резултати е необходимо да се дефинират подходящи индикатори;
- **Прозрачност и популяризиране на мерките и резултатите** – заинтересованите групи следва да се привлекат на етапа на планиране и реализиране на плана.

Очаквани резултатите от приемането на ПИРО:

- Обогаляване и разширяване на информационната основа на общината, осигуряваща възможност за идентифицирани и териториално дефинирани конкретни проблеми, направени изводи с тенденциите за местното развитие и отчетени характеристиките на вътрешния потенциал за развитие на общината;
- Изведени стратегически цели и приоритети за развитие на общината за периода 2021-2027;
- Определени зони за въздействие със специфични характеристики, подходящи за изпълнение на интегрирани териториални инвестиции;
- Разработена програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;
- Идентифицирани мерки за ограничаване изменението на климата и за адаптиране към климатичните промени и намаляване риска от бедствия;
- Дефинирани необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.

1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА РАДОМИР

1.1. Обща характеристика на територията

Община Радомир е разположена в югозападна България, на територията на област Перник, Югозападен регион от ниво 2. Граничи на запад с общини Земен и Ковачевци, на север и североизток – с община Перник, на изток – с община Самоков (област София), на юг и югозапад – общини Бобов дол и Кюстендил (област Кюстендил).

Общината включва 32 населени места (171 в областта).

Релефът е разнообразен – нископланински, хълмист и котловинен. Общината обхваща едноименната Радомирска котловина и части от планините Голо бърдо, Верила и Конявска. От северозапад Радомирската котловина се огражда от крайните южни части на планината Черна гора. Североизточно от селата Долна Диканя и Горна Диканя в пределите на община Радомир попадат крайните югозападни, ниски части на планината Витоша. Средната надморска височина на общинската територия е 656 м.

Основна водна артерия на община Радомир е река Струма¹, като в нейните предели протича част от горното ѝ течение. През цялата Радомирската котловина, от югоизток на северозапад с цялото си течение (37 км) протича река Арката, първият по-голям ляв приток на Струма. Извор на минерализирана вода има в с. Долни Раковец, а възможности за балнеолечение - в с. Байкалско. На територията на община Радомир са изградени 9 язовири² (Извор, Долна Диканя, Стефаново, Върбица, Върба, Червена могила, Дрен, Прибой, Бобораци).

Полезните изкопаеми в общината са нерудни минерални ресурси - доломити, глини, чакъли, пясъци, добивани по кариерен (открит) способ, които се използват в строителството.

Почвената покривка е представена от чернозем - смолници и канелени горски почви. Климатът е умерено-континентален с характерните за котловините инверсии. Преобладаващи ветрове са югозападните и северните.

Изградената инфраструктура осигурява връзките на общината с околната територия, с другите общини от областта и с областния център. Общинският център град Радомир отстои на 13 км от гр. Перник, на 44 км от столицата гр. София, на 46 км от гр. Кюстендил.

Важно значение за развитието на общината имат жп линии (София-Кулата и София-Кюстендил) и АМ Струма София-Кулата.

¹ Басейнова дирекция Западнобеломорски район

² Регистър на язовирите, намиращи се на територията на област Перник

Мястото и ролята на община Радомир в област Перник е представено в таблица 1.

Таблица 1: Община Радомир и Област Перник - основни характеристики

Показател	Община Радомир	Област Перник	% на общината от областта
Територия (дка)	540539	2366127	22.84%
Брой населени места	32	171	18.71%
Население (бр.), 2020 г.	18887	120426	15.68%
Гъстота на населението (души/кв.км), 2020 г.	34.9	50.9	
Коефициент на урбанизация, 2020 г.	67.2%	77.9%	
Коефициент на демографско натоварване, 2020 г.	63.5%	60.6%	
Отн. дял на населението в подтрудоспособна възраст (%), 2020 г.	11.9%	13.3%	
Отн. дял на населението в трудоспособна възраст (%), 2020 г.	57.0%	57.9%	
Отн. дял на населението в надтрудоспособна възраст (%), 2020 г.	31.1%	28.8%	
Обработваема земя на човек (дка/човек), 2020 г.	17.2	7.4	
Заети лица (бр.), 2019 г.	3476	25901	13.42%
Равнище на безработица, 2020 г. (%)	6.58%	5.63%	
Коефициент на икономическа активност, 2020 г.	53.7%	57.7%	
Нетни приходи от продажби (хил.лв.), 2019 г.	314093	2844023	
Нетни приходи от продажби на човек от населението (хил.лв.), 2019 г.	17550	23861	

Източници: НСИ, Агенцията по заетостта

Населението на общината по данни на НСИ съставлява 15.7% (18887 д., 2020 г.) от общото на областта (120426 д.). Общината е на второ място по брой на населението в областта след община Перник и на второ място по територия след община Трън.

Фигура 1



Гъстотата на населението е 34.9 души/кв.км (средно за област Перник 50.9, за страната – 62.3). Степента на урбанизация за общината е 67.2% (77.9% за област Перник, 72.9% - за страната).

Територията на община Радомир (540539 дка) обхваща 22.8% от общата на област Перник (2366127 дка). Земеделските територии съставляват 61.5% от общата ѝ територия (51.0% за обл. Перник, 44.8% средно за страната). На човек от населението обработваемата земя е 17.2 дка, което е над стойностите за областта и страната (7.4 дка и 7.2 дка). **Съчетанието на почвените видове, климатичните условия и релефни форми са предпоставка за развитие на селското стопанство.**

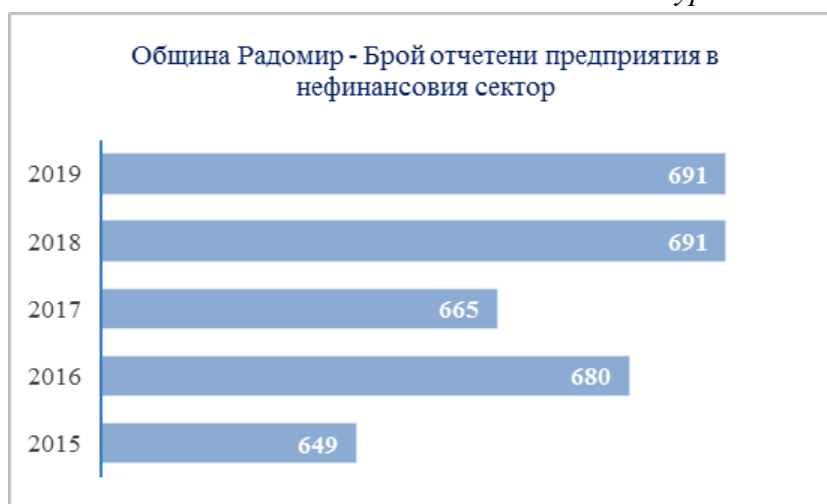
1.2. Състояние на местната икономика

1.2.1. Динамика на развитието

Община Радомир е важен икономически център в област Перник с дял от произведената продукция 11 % и 16% от нетните приходи от продажби.

Броят на отчетените нефинансови предприятия за периода 2015-2019 г. в се характеризира с динамика – от 649 на 691 (увеличение с 6.5%). По-голямата част (75.7%) са в сферата на услугите. Този брой определя относително невисока предприемаческа активност в общината (39 регистрирани предприятия на 1000 жители, 2019 г.), под средната за областта (46 предприятия на 1000 жители) и страната (48), като се има предвид, че в общината преобладават малките и средни фирми.

Фигура 2



Източник: НСИ

В периода 2015-2019 г. се отчита нарастване на почти всички показатели, характеризиращи развитието, в т.ч. произведената продукция – с 63.7%, приходи от дейността – 19.7%, дълготрайните материални активи – 41.5%. По отношение на общия брой заети за фирмите, подали годишен отчет, тенденцията е към стабилизиране в

годините 2016-2019 г. През 2019 г. техният брой е 3475 д. или намаление спрямо 2015 г. с 10%.

Таблица 2: Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия по икономически дейности¹, 2015-2019г.

Икономически дейности (A21) по КИД-2008		Брой предприятия	Произведена продукция	Заети лица	Дълготрайни материални активи за годината
Код	Наименование	брой	хил. лв.	брой	хил. лв.
2015 г.					
	Общо (с изключение на сектори К, О, Т и U)	649	135811	3873	122058
A	Селско, горско и рибно стопанство	71	8421	183	7588
B	Добивна промишленост	..	..	..	..
C	Преработваща промишленост	48	100076	2297	88859
D	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..
E	Доставяне на води; канализационни услуги; управление на отпадъци и възстановяване	..	..	..	-
F	Строителство	25	2344	66	810
G	Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	299	8886	770	10452
H	Транспорт, складиране и пощи	23	5698	117	2241
I	Хотелиерство и ресторантьорство	81	1076	159	2996
J	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	5	205	8	-
L	Операции с недвижими имоти	9	384	..	5766
M	Професионални дейности и научни изследвания	25	943	36	620
N	Административни и спомагателни дейности	8	858	61	..
P	Образование	4	97	11	..
Q	Хуманно здравеопазване и социална работа	20	805	47	407
R	Култура, спорт и развлечения	3	..	..	..
S	Други дейности	23	330	34	..
2019 г.					
	Общо (всички икономически дейности, с изключение на сектори К, О, Т и U)	691	222393	3476	172665
A	Селско, горско и рибно стопанство	78	10790	197	12857
B	Добивна промишленост	..	..	..	..
C	Преработваща промишленост	51	140576	1760	90370
D	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	314	..	1405
E	Доставяне на води; канализационни	..	1213	..	..

Икономически дейности (A21) по КИД-2008		Брой предприятия	Произведена продукция	Заста лица	Дълготрайни материални активи за годината
Код	Наименование	брой	хил. лв.	брой	хил. лв.
	услуги; управление на отпадъци и възстановяване				
F	Строителство	32	2821	95	1690
G	Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	305	49534	880	..
H	Транспорт, складиране и пощи	37	9423	128	3831
I	Хотелиерство и ресторантьорство	60	1388	115	1239
J	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	8	..	11	..
L	Операции с недвижими имоти	11	379	27	10160
M	Професионални дейности и научни изследвания	31	781	47	62
N	Административни и спомагателни дейности	11	..	71	..
P	Образование	..	222	16	4
Q	Хуманно здравеопазване и социална работа	20	980	45	381
R	Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..
S	Други дейности	31	591	51	..

Бележки

¹ ".." Конфиденциални данни ²

"-" Няма случай

Източник: НСИ

Фигура 3



Източник: НСИ

За икономическото развитие на Радомир важно значение имат секторите, свързани с индустрията, услугите, селското, горското и рибното стопанство.

Предприятията, отчетени в нефинансовия сектор през 2019 г., по икономически дейности са представени на фигура 4.

Фигура 4



Източник: НСИ

Над 50% от предприятията в община Радомир са в сферата на търговията, транспорта, хотелиерството и ресторантьорството. В селското, горското и рибното стопанство отчетените предприятия са 11.6%, в индустрията – 7.6% от всички предприятия, отчетени в нефинансовия сектор.

По брой на заетите лица, преобладаващата част (93.9%) от предприятията са от типа „микро” с до 9 д. заети. Те осигуряват 34.8% заетост в нефинансовия сектор на икономиката на общината.

Наблюдава се тенденция към увеличаване на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА), което е в подкрепа на по-динамичното развитие на общинската икономика.

Таблица 3: Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи за община Радомир^{1,2}, 2015-2019 г., хил. лв.

Код	Икономически дейности	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	
		2015 г.	2019 г.
	Общо (всички икономически дейности)	11 642	27 236
А	Селско, горско и рибно стопанство	2 826	4 489
В-Е	Индустрия (с изкл. на строителството)	5 275	17 126

Код	Икономически дейности	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	
		2015 г.	2019 г.
F	Строителство	148	408
G-I	Търговия, транспорт, хотелиерство и ресторантьорство	1 419	3 646
J	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	-	..
K	Финансови и застрахователни дейности	-	..
L	Операции с недвижими имоти	..	930
M-N	Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	185	..
O-Q	Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	..	72
R-U	Култура, спорт и развлечения, ремонт на домакински вещи и други дейности	216	..

Бележки

¹ ".." Конфиденциални данни

² "-" Няма случай

Източник: НСИ

Произведената продукция на човек за анализирания период 2015-2019 г. в община Радомир нараства от 7029 хил.лв/ч. на 12426 хил.лв/ч. на фона на нарастването ѝ в област Перник, но остава с по-ниски стойности от средните за областта.

Таблица 4: Произведена продукция/човек (хил.лв.)

	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Община Радомир	7029	8637	9156	10874	12426
Област Перник	11554	11870	15059	17525	16816

Източник : НСИ

Фигура 5



Източник: НСИ

Нетните приходи на жител също бележат нарастване от 9083 хил.лв/ж. през 2015 г. на 17550 хил.лв/ж през 2019 г., но стойностите на показателя са по-ниски от средните за област Перник, които са повлияни от икономиката на областния център град Перник (табл. 7, фиг. 6).

Таблица 5: Нетни приходи от продажби/жител (хил.лв)

	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Община Радомир	9083	10671	12030	14080	17550
Област Перник	15944	15957	20330	22938	23861

Източник : НСИ

Фигура 6



Източник: НСИ

1.2.2. Анализ на развитието по сектори

Отрасловите сектори на икономиката на общината са представени от предприятия и фирми на преработващата промишленост, търговия и ремонт, строителство, хотелиерство и ресторантьорство, транспорт и съобщения, селско стопанство, операции с имущество, бизнес услуги. Икономиката се характеризира с висок дял на индустрията, следвана от сектора на услугите и сравнително по-нисък дял на селското, горското и рибното стопанство. Преработващата промишленост в община Радомир осигурява 51% от работните места в общината (2019 г.), 63.2% от произведената продукция и 52.3% от ДМА.

■ Селско, горско и рибно стопанство

В общината е съсредоточена близо **40% от обработваемата земя на област Перник**. Земеделските територии са с относителен дял 62% от общата ѝ територия, разположени във всички землища в общината.

Селското стопанство е с подчертана растениевъдно-животновъдна насоченост. В растениевъдството природо-географските и почвено-климатични условия са предпоставка за развитието на зърнени, технически култури, зеленчуци и трайни насаждения. Съществуват традиции в отглеждането на редица култури - пшеница, ечемик, картофи, лен, слънчоглед, царевица и др.

Средният размер на използваните земеделски площи (ИЗП) в община Радомир е 137.0 дка, което е над средното за област Перник (114.8 дка) и над средното за страната (101.3 дка).

Отглежданите животни на територията са говеда, овце, кози, свине, еднокопитни, птици, пчелни семейства. От общия брой животновъдни обекти е близо 50% са птицевъдните обекти в задните дворове, говедовъдни обекти са 12%, овцевъдните - 15%, козевъдните - 8%, свиневъдните - 9%.

Секторът „Селско, горско и рибно стопанство“ допринася най-малко за местната икономика. През анализирания период 2015-2019 г. в общия размер на произведената продукция, приходи от дейност и ДМА делът на аграрния сектор е 5-7% (табл. 4). Макар и скромнен дял, значимостта му е важна за населението на селата в общината. Нефинансовите предприятия с дейност, насочена в селското, горското и рибното стопанство за 2019 г., са 78, заетите лица са 197 души. Преобладават микро предприятията. Заетите лица са 5.7% от всички заети лица на територията на общината през 2019 г.

Таблица 6: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия по икономически сектори по АЗ

Икономически дейности (АЗ)	Предприятия	Произведена продукция ¹	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Заети лица ²	Дълготрайни материални активи
	брой	хиляди левове		брой	брой	Хил.лв.
2015 г.						
Общо, в т.ч:	649	135811	284855	175497	3873	122058
Селско, горско и рибно стопанство	71	8421	13390	8428	183	7588
% от общото	10.9%	6.2%	4.7%	4.8%	4.7%	6.2%
2019 г.						
Общо, в т.ч:	691	222393	341149	314093	3476	172665
Селско, горско и рибно стопанство	78	10790	18168	11784	197	12857
% от общото	11.3%	4.9%	5.3%	3.8%	5.7%	7.4%

¹ Показателят се изчислява по методология на Структурна бизнес статистика.

² Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост.

Източник: НСИ

Производителността и ефективността на сектора, измерена чрез произведената продукция, приходите от дейност и нетните приходи от дейност на 1 зает са по-ниски от средните показателиу характеризиращи местната икономика, съответно с 9, 6 и 30%.

Горското стопанство в общината е с по-малка значимост в първичния сектор. Причината за това е по-слабата представеност на горския фонд (29% от територията на общината).

Преобладаващата част са държавни гори и се стопанисват от ТП ДГС Радомир и малка част от тях са в границите на района на ТП ДЛС „Витошко - Студена“. Горските територии, собственост на община Радомир, са 725,8 хектара. Немалка част съставляват горите, собственост на физически и юридически лица.

От горите 51% са със специално предназначение. С дървопроизводителни и средообразуващи функции са 48%, от които по-голямата част е залесена. Горските пасища са 1% и са само със стопанско предназначение. Общото състояние на горите е добро (над 90% от дървостойките не са засегнати). Странични ползвания на горите са за паша, сено, горски плодове, билки, гъби, лечебни растения и др.

Дейностите в горските територии – държавна и общинска собственост се осъществяват на базата на горскостопански планове с 10 годишна давност. В тях се определят мероприятията, като:

- начин и обем на добив на дървесина заложените количества са съобразени с годишния прираст от горите, с цел устойчиво и равномерно ползване на горския ресурс;
- превенция и защита от пожари;
- мониторинг на санитарното състояние и дейности за защита от болести и вредители;
- залесяване, където е необходимо.

Регионална дирекция по горите Кюстендил осъществява контрол по отношение на горския сектор за територията на областите Перник и Кюстендил, независимо от вида на собствеността на горите.

В Стратегическия план за развитие на горския сектор в страната (2014-2023 г.) се препоръчва да се допринася за насърчаване на социалните функции и да се намери баланс на устойчиво управление на горите, тъй като горите и горските екосистеми са тези, които съхраняват най-голям дял от естественото биологично разнообразие.

Съществуват благоприятни условия и възможности за развитие на **рибно стопанство** във водните пространства на общината.

■ **Индустрия**

Промислеността има водеща функция в икономиката на град Радомир, но в икономиката на селата в общината голям дял има селското стопанство. Преработващата промишленост е най-динамично развиващия се сектор на местната икономика, с общ прираст в периода 2015-2019 г. на произведената продукция от 64%, дълготрайните материални активи – 42%, и намаление с 10% заетите лица.

Структуроопределящи промишлени предприятия са:

- „*Леяро-ковашки машиностроителен комплекс*“ ЕООД - производство на стоманени и чугунени отливки, леене на стомана, изковки, прокати, прокатни валци и др.;
- „*Галко*“ АД (с основна дейност: производство на метални конструкции и части от тях) - висококачествено горещо поцинковане на вариращи по размери стоманени детайли и конструкции: от болтове и гайки, до голямогабаритни градивни структури;
- „*АК Електрик*“ АД - предприятието е най-големият производител на електрически табла за ниско и средно напрежение на територията на РБългария. Над 90% от капитала е собственост на „Арос Куалити Груп Актиеболаг“ Швеция;
- „*Ветпром*“ АД - производство на ветеринарномедицински препарати, хуманни лекарствени средства, някои козметични продукти, синтетични субстанции и други. Фирмата е голям производител на алуминиеви туби и аерозолни флакони в страната;
- „*Вланел*“ ЕООД. През 1999 г. фирмата започва производство на разфасовки от пилешко месо. Новото предприятие за преработка на бели меса – гр. Радомир, е открито през юли 2006 г.;
- „*Ен Енд Кей Козметикс Дивелопмънтс*“ ООД – производство на козметика козметични продукти, търговия в страната и зад граница с козметика, козметични продукти и др.;
- „*Венто - К*“ ООД - частна фирма от 1992 г. за вентилационната и климатичната техника;
- „*Евелин - 29*“ ЕООД, произвежда фитотерапевтични средства - биопродукти и хранителни добавки - билкови чайове, билкови таблетки, соли за вана и др.;
- „*Булмашинъри ентърпрайсис*“ ООД - производство и търговия (вътрешна и външна) с промишлени, хранителни, селскостопански, битови стоки, разработване на технологии и технологични съоръжения;
- *Малки компании*, насочени към предоставяне на услуги в областта на дърводелството, стоманени изделия, производство на тротоарни плочки и бордюри и много други;
- „*Крисли*“ ЕООД (производство на над 100 вида бетонови изделия и оградни елементи - производствен цех в с. Дебели лаг);
- В областта на леката промишленост са изградени микро и малки предприятия, които развиват дейност в областта на шивашката и хранително-вкусовата промишленост. „*Елейа*“ ЕООД, с. Долна Диканя - семейна компания, специализирана в производството на широка гама заготовки от пресни

зеленчуци, готови за консумация храни и салати на млечна и майонезна основа. Иновативното предприятие е изградено по проект, финансиран от Програма за развитие на селските райони; „Рален-Текс“ АД, с. Долни Раковец – първична обработка на лен, производствена, вътрешно и външно търговска дейност и др.

Строителните предприятия в община Радомир през 2015 г. са 25, през 2019 г. - 32. Произведената продукция нараства от 2344 хил.лв. през 2015 г. на 2821 хил.лв. през 2019 г. (20%). Броят на заетите през 2015 г. е 66 д., а през 2019 г. - 95 д. (2.7% от общо заетите лица в предприятията от нефинансовия сектор на община Радомир). Дълготрайните материални активи в отрасъла нарастват от 810 хил.лв. през 2015 г. на 1690 хил.лв. през 2019 г. (около 2 пъти).

■ Туризм

Туризмът е отрасъл, който има възможности за развитие на територията на община Радомир.

Изградената туристическа инфраструктура като средства за подслон и реализирани нощувки и приходи от нощувки е посочена в табл. 7.

Таблица 7: Средства за подслон и места за настаняване

Показатели	Мерна единица	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019г. ²⁾
Средства за подслон и места за настаняване ¹	брой	3	3	2	1	...
Легла	брой	127	127	100	37	...
Легладенонощия	брой	46 355	31 174	6 467	3 404	...
Стаи	брой	58	58	49	17	...
Реализирани нощувки - общо	брой	3 349	1 523	367	57	...
Пренощували лица - общо	брой	1 446	1 099	221	6	...
Приходи от нощувки - общо	хил.лв.	82 974	36 126	13 484	2 178	...
община Радомир	%	7.2	4.9	5.7	1.7	...
област Перник	%	12.8	15.0	16.0	18.3	...
България	%	34.3	38.6	39.2	39.3	...

¹ Включват се категоризирани средства за подслон и места за настаняване с над 10 легла, функционирали през съответната година.

²⁾ През 2019 г. НСИ не отчита дейност в местата за настаняване с над 10 легла.

Източник: НСИ

Наблюдава се тенденция към спад и пълно прекратяване на дейността на категоризирани средства за подслон и места за настаняване с над 10 легла. Използваемостта на леглоденонощията в тях за периода намалява от 7.2% през 2015 г. на 1.7% през 2018 г. За сравнение стойностите на показателя за област Перник са съответно 12.8% и 18.3%, а за страната – 34.3% и 39.3%. Основната причина е в липсата на съвременна леглова база, т.е. изградена инфраструктура.

На територията на община Радомир са разположени редица туристически забележителности (табл. 8).

Таблица 8: Ресурси за туризъм в община Радомир

Туризъм, ресурси
Хижа „Орлите“, гр.Радомир
Хижа „Момин кладенец“, с.Извор
Културно-познавателен туризъм
Природен резерват „Острица“
Природна забележителност „Янковец“, вековна дъбова гора край с. Кленовик с находище на див божур с.Кленовик
Природна забележителност „Група вековни дървета“, с.Чуковец
Природна забележителност водопад „Бучалото“, естествен водопад с височина 10 -12 м. в североизточната централна част на гр.Радомир
Природен феномен „Чокльово блато“, до с. Байкалско - лечебно торфено находище с доказано здравословно въздействие с.Байкалско
Средновековна крепост „Голямо градище“, около 20 км. североизточно от Радомир
Средновековна крепост „Малко градище“, около 20 км. североизточно от Радомир
Средновековна църква, „Църквище“
Античен и ранновизантийски комплекс (тракийско светилище с работилници и раннохристиянски култов център), 2 км. северно от гр. Радомир, мах. „Арбанас“
Праисторическо селище, при югозападните покрайнини на гр.Радомир, м.,„Вахово“, 0.2 км. от ж.п.гара Радомир
Църква „Св.в.м.Димитър“
Лобно място на Георги Хр. Попов, м. „Башевица“, 1 км. западно
Лобно място на антифашисти м. „Витова глава“, 2 км. източно
Лобно място на антифашисти м. „Растова глава“, 2 км. източно
Историческо място м. „Раст. глава“ 5 км. югоизточно.
Лобно място на партизанина Иван Човалинов - 2 км. южно от с.Углярци
Лобно място на четиримата съветски офицери, загинали през 1944 г. в района на в.летище, с.Чуковец
Лобно място на сражение - 2 км. изток с.Дрен
Лагер на партизаните от отряд „Георги Димитров“, с.Кленовик
Братска могила на партизани, с. Кондофрей
Антична крепост м. „Градище“ 2 км. южно
Църква „Св.Николай“, с.Чуковец
Църква „Покров Богородичен“ (стенописна украса)
Манастирска църква „Покров Богородичен“, с.Горна Диканя
Антично селище в селото, с.Гълъбник
Църква „Св.Николай“, с.Гълъбник
Църква „Св.Петка“, с.Дрен
Антична и средновековна крепост м.Мало Градище, 6-7 км. източно с.Дрен
Антично селище м.Средна могила над селото, с.Дрен
Църква „Св.Спас“, с.Дрен
Градище над селото м.Царево дърво, с.Дрен
Църква „Св.Богородица“, с.Кленовик
Антична и средновековна крепост м. Голямо Градище, 6-7 км. източно с.Дрен
Тракийско светилище м. Градище, 1 км. южно с.Байкалско
Църква „Св.Благовещение“, с.Житуша

Туризм, ресурси

Антична вила до селото, с.Бобораци
Антична вила м. Чонгарски егрек, 1.5 км. североизточно с.Бобораци
Античен некропол м. Кошарите при каменните кариери, 2.5 км. североизточно с.Бобораци
Църква „Св.Петка”, с.Бобораци
Антично селище Елейско гробище, 1 км. южно с.Прибой
Църква „Св.Богородица, с.Прибой
Църква „Св.Петка”, с.Дебели лаг
Средновековна крепост Изворска могила - игрище в селото, с.Извор
Църква „Св.Троица”, с.Извор
Църква „Св.Иван Рилски”, с.Негованци
Антично селище „Радичина могила” 1 км. южно с.Поцърненци
Антична вила „Маркови ливади”, 2 км. южно с.Поцърненци
Антично селище м. „Селище” 1 км. Източно с.Поцърненци
Античен некропол, източно от селото с.Поцърненци
Средновековна църква към Радичина могила, с.Поцърненци
Храм „Възнесение Христово“ с. Поцърненци
Римска вила в село Червена могила
Тракийско светилище м. „Кара беля” в селото, с.Червена могила
Църква „Св.Димитър”, с.Жедна
Църква „Св.Николай Мирликийски”, с. Касилаг
Антична сграда на р.Блато при блато, 2 км. западно с.Кондофрей
Църква „Св.Вознесение”, с.Кондофрей
Църква „Св.Параскева”, с.Радибош
Манастирска църква „Св.Троица”, с.Радибош
Църква „Св.Спас”, с.Старо село
Църква „Св.Никола”, с.Старо село
Църква „Св.Вознесение”, с.Стефаново
Антично селище м.Малкия рид, 400 м. южно с.Стефаново
Антично и средновековно селище м.Кръста, 1.5 км. южно
Църква „Св.Пророк Илия”, с.Владимир
Антично селище м.Огоя, 5-6 км. кв.Върба (гр.Радомир)
Църква „Св.Георги” кв.Върба (гр.Радомир)
Средновековна църква „Св.Николай”, с.Долни Раковец
Старата църква „Св.Николай”, с. Долни Раковец
Антично селище м.Стублата, 3-4 км. западно с.Долни Раковец
Средновековна крепост м.Градище, 6-7 км. североизточно с.Друган
Плевня-място на сражение и лобно място на десетте партизани, с.Дебели лаг

Природните дадености и наличните ресурси са благоприятна предпоставка за развитието на различни форми на устойчив туризъм – културно-исторически, еко-, опознавателен, риболовен, селски туризъм и др.

В Общинската програма за развитие на туризма са представени редица туристически маршрути, с различна продължителност за еко-, селски-, познавателен туризъм и др.

Осигурени са възможности за използване на услуги от водачи за организиране и осъществяване на преходите:

- Алея „Хелмут Брокс“ - Радомир „Гарата“ - х. „Орлите“ - х. „Славей“ - в. „Острица“ - х. „Върбица“, с. Студена - 8 часа;
- Радомир - местн. „Растова глава“ – „Светата гора“ - „Белите чешми“ - х. „Кралев дол“ - 4 часа;
- с. Углярци - в. „Езеро“ - в. „Виден“ - 5 часа;
- с. Радомир - „Водопада“ - манастира „Св. Спас“, х. „Орлите“ - 1.30 часа;
- Радомир – местн. „Арбанас“ - местн. „Градище“ - „Аntenите“ - в. „Ветрушка“ - х. „Орлите“ - 5 часа;
- с. Кленовик - манастира „Св. Никола“ - „Говедарника“ - х. „Момин кладенец“ - „Клисура“ - 5 часа;
- Извор - х. „Момин кладенец“ - в. „Колош“ - 5 часа;
- с. Радибош - „Радибошки манастир“ - яз. „Пчелина“ - с. Борнарево - Радомир - 5 часа;
- с. Дрен - в. „Дебелец“ - махала „Лисец“ - с. Горна Диканя - 5 часа;
- с. Байкалско - в. „Риша“ - Земенски манастир - 7 часа;
- с. Извор - местн. „Клисура“ – местн. „Градището“ - с. Драгомирово - Чокльово блато - 3 часа;
- Радомир - „Гарата“ - „Бучалото“ - „Извора“ - х. „Орлите“ - 1 час - детска екопътека;
- По маршрута Радомир - х. „Орлите“, х. „Славей“ са изградени кътове с маси, пейки и барбекю;
- Средновековна църква „Св. Николай“ с. Чуковец, средновековен кладенец - късноантична средновековна крепост с. Чуковец (на средновековен път Сердика - Пауталия) - вековни дъбови дървета - 3.30 ч.;
- Църква „Свето възнесение“ и църква „Св. Николай“ с. Старо село - доисторически фосил - параклис „Иван Рилски“ м. Дабыето - 2.30 м.;
- Комплекс църква „Св. Петка“ и килийно училище с. Радибош - преход през яз. „Пчелина“ - средновековен параклис „Св. Иван Летни“ м. Камико – природно находище на божур - 3.00 ч.;
- Дебели лаг - църква „Св. Петка“ – местн. „Дъбите кръста“ - параклис „Св. Петър и Павел“ - имението „При Дъба“ – „Лозовото кладенче“ - 3:30 ч.
- с. Дебели лаг - имението „При Дъба“ - „Вировете“ - „Байкал“ - Чокльово блато - 4 часа.
- с. Дебели лаг - имението „При дъба“ - „Хайдушки гроб“ (Димов) - 3:30 часа.

■ Услуги и търговия

Най-много предприятия развиват дейност в сектора на услугите през 2019 г. – 523 (75.7% от общия брой), като спрямо 2015 г. те нарастват с 4.6%. Заетите лица в сектора са 40.3% от общия брой на заетите в общината, а нетните приходи от продажби – 38.6% от общите (по данни на НСИ).

В община Радомир търговията на дребно се реализира предимно в малки смесени търговски обекти. На територията на общината има над 100 малки обекти за търговия с няколко групи храни според Националния регистър на Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ).

1.3. Развитие на човешките ресурси

1.3.1. Демографско развитие

В община Радомир към 31.12.2020 г. живеят 18887 д., (НСИ), което съставлява 15.7% от населението на област Перник. Населението на общинския център град Радомир е второ по брой в област Перник. В града е съсредоточено над 2/3 от населението на общината (67.2% - 12688 д., 2020 г.) и 13.5% от градското население на област Перник. Населението на селата в община Радомир съставлява 32.8% (6199 д., 2020 г.) от общото население на общината.

Средната гъстота на населението на община Радомир (34.9 души/кв.км, 2020 г.) е под средната за областта (50.9 души/кв.км) и страната (62.3 души/кв.км).

■ Брой и динамика на населението

Община Радомир (както и останалите общини в областта и преобладаващата част от общините в страната) е с отрицателен прираст на населението. Средногодишното намаление на населението в периода 2011-2020 г. е 1%, град Радомир - 1.3%, селата в общината - 0.3%. Темпът на демографски загуби в общината е близък до този област Перник, но близо два пъти по-високи от средните за страната (0.6%, в т.ч. за градовете – 0.6%, за селата – 0.8%). Относителният дял на градското население, както и абсолютният брой, бележи лека тенденция на намаление (от 69.4% през 2011 г. на 67.6% през 2020 г.).

Динамиката в броя на населението на общината е показано на фиг.9 и табл.16.

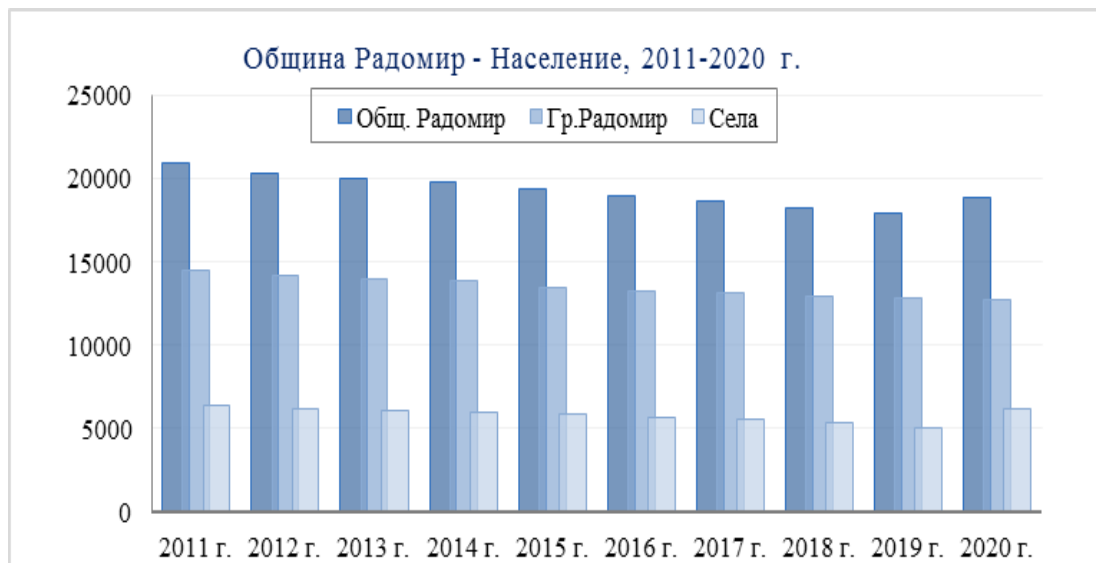
Таблица 9: Население 2011-2020 г.

	2011 г.	2014	2020 г.	Прираст 2011-2020 г.		
				общ	ср.годишен	
			брой			%
Община Радомир	20896	19763	18887	-2009	-201	-1.0
<i>Гр. Радомир</i>	<i>14494</i>	<i>13816</i>	<i>12688</i>	<i>-1806</i>	<i>-181</i>	<i>-1.3</i>
<i>Села</i>	<i>6402</i>	<i>5947</i>	<i>6199</i>	<i>-203</i>	<i>-20</i>	<i>-0.3</i>

	2011 г.	2014	2020 г.	Прираст 2011-2020 г.		
				общ	ср.годишен	
			брой			%
с.Байкалско	62	56	76	14	1	2.4
с.Беланица	13	11	18	5	1	4.3
с.Бобораци	108	77	77	-31	-3	-4.0
с.Борнарево	63	58	51	-12	-1	-2.2
с.Владимир	169	153	141	-28	-3	-1.9
с.Горна Диканя	264	223	356	92	9	4.2
с.Гълъбник	275	241	243	-32	-3	-1.4
с.Дебели лаг	168	154	180	12	1	0.8
с.Долна Диканя	443	408	478	35	4	0.9
с.Долни Раковец	361	321	313	-48	-5	-1.6
с.Драгомирово	26	26	29	3	0	1.2
с.Дрен	1175	1110	988	-187	-19	-1.8
с.Друган	432	457	497	65	7	1.4
с.Жедна	88	92	110	22	2	2.6
с.Житуша	116	106	112	-4	0	-0.4
с.Извор	536	501	535	-1	0	0.0
с.Касилаг	51	50	51	0	0	0.0
с.Кленовик	236	220	244	8	1	0.4
с.Кондофрей	164	143	131	-33	-3	-2.4
с.Копаница	234	201	169	-65	-7	-3.3
с.Кошарите	81	65	68	-13	-1	-1.9
с.Негованци	106	97	114	8	1	0.8
с.Николаево	52	47	42	-10	-1	-2.2
с.Пощърненци	80	70	94	14	1	2.0
с.Прибой	213	192	174	-39	-4	-2.1
с.Радибош	42	53	42	0	0	0.0
с.Старо село	177	167	183	6	1	0.4
с.Стефаново	430	408	421	-9	-1	-0.2
с.Углярци	61	51	43	-18	-2	-3.7
с.Червена могила	59	60	62	3	0	0.5
с.Чуковец	117	129	157	40	4	3.3
Област Перник	133530	127048	120426	-13104	-1310	-1.0
В градовете	105182	100254	93788	-11394	-1139	-1.2
В селата	28348	26794	26638	-1710	-171	-0.6
Р България	7364570	7202198	6916548	-448022	-44802	-0.6
В градовете	5339575	5267480	5043186	-296389	-29639	-0.6
В селата	2024995	1934718	1873362	-151633	-15163	-0.8

Източник: НСИ

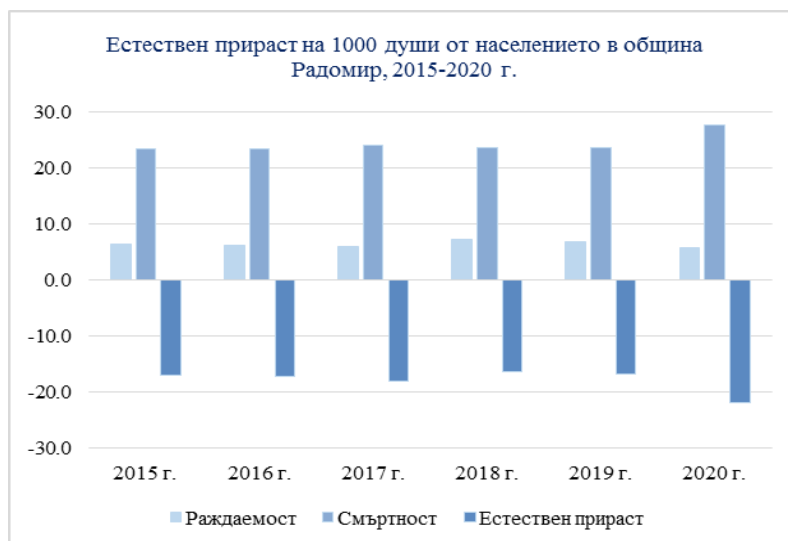
Фигура 7



Източник: НСИ

Характеристиката на естественото движение на населението на община Радомир за периода 2015-2020 г. показва, че *раждаемостта* не би могла да компенсира повишената смъртност на населението. *Коефициентът на раждаемост* през периода 2015-2020 г. в община Радомир е 6.5‰, под средния за област Перник (7.3‰), Югозападен регион (9.4‰) и страната (9.0‰).

Фигура 8



Източник: НСИ

Смъртността е с характеристики на стагнация с неголеми различия през отделните години на периода, докато коефициентът на смъртност поради намаляването на населението относително нараства. За анализирания период в община Радомир броят на умрелите лица възлиза на 430-500 души годишно. Този брой е доста по-висок от броя на ражданията. Основната причина е влошената възрастова структура на населението

(застаряваща), което в комбинация със средната продължителност на живот води до по-висока смъртност. *Коефициентът на смъртност* (брой умрели на 1000 д. от населението) е в диапазона 23-28‰, за гр. Радомир - по-нисък от средния за общината.

Механичното движение на населението отразява заселванията и изселванията и е другият фактор, оказващ влияние върху броя на населението.

Община Радомир е засегната от миграционни движения, както вътре в общината, така и извън границите ѝ. *Механичният прираст* на населението за общината, както и за областта и страната, е отрицателен до 2020 г., като се наблюдава определено нарастване на заселените лица, основно поради пандемията Ковид-19 и механичният прираст на населението е 1393 д.

Фигура 9



Източник: НСИ

■ Структури на населението

Тенденциите в абсолютния брой на лицата в трите групи възрастови групи в посока на застаряване е характерно и за населението на областта и страната.

Таблица 10: Структура на населението по основни възрастови групи - 2011-2015-2020 г.

	Общо население	0-14 г.	15-64 г.	65+	0-14 г.	15-64 г.	65+
	брой				относителен дял - %		
	2011 г.						
Община Радомир	20896	2268	13376	5252	10.9	64.0	25.1
Гр. Радомир	14494	1915	10394	2185	13.2	71.7	15.1
села	6402	353	2982	3067	5.5	46.6	47.9
Област Перник	133530	15183	89070	29277	11.4	66.7	21.9
В градовете	105182	13126	73571	18485	12.5	69.9	17.6
В селата	28348	2057	15499	10792	7.3	54.7	38.0
Р България	7364570	975272	5027901	1361397	13.2	68.3	18.5
В градовете	5339575	707973	3790629	840973	13.3	71.0	15.7
В селата	2024995	267299	1237272	520424	13.2	61.1	25.7

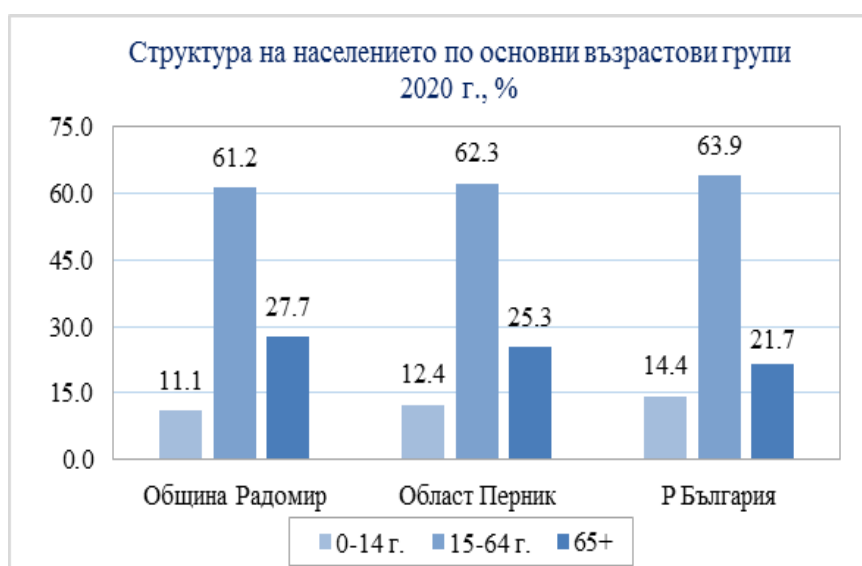
	Общо население	0-14 г.	15-64 г.	65+	0-14 г.	15-64 г.	65+
	брой			относителен дял - %			
	2015 г.						
Община Радомир	19322	2134	11814	5374	11.0	61.2	27.8
Гр. Радомир	13475	1796	9218	2461	13.3	68.4	18.3
села	5847	338	2596	2913	5.8	44.4	49.8
Област Перник	125456	14843	80056	30557	11.8	63.8	24.4
В градовете	98365	12808	65650	19907	13.0	66.7	20.2
В селата	27091	2035	14406	10650	7.5	53.2	39.3
Р България	7153784	998206	4693792	1461786	14.0	65.6	20.4
В градовете	5227182	741287	3536101	949794	14.2	67.6	18.2
В селата	1926602	256919	1157691	511992	13.3	60.1	26.6
	2020 г.						
Община Радомир	18887	2098	11552	5237	11.1	61.2	27.7
Гр. Радомир	12688	1735	8407	2546	13.7	66.3	20.0
села	6199	363	3145	2691	5.9	50.7	43.4
Област Перник	120426	14956	74967	30503	12.4	62.3	25.3
В градовете	93788	12859	60379	20550	13.7	64.4	21.9
В селата	26638	2097	14588	9953	7.9	54.8	37.3
Р България	6916548	999014	4413486	1504048	14.4	63.9	21.7
В градовете	5043186	753269	3284578	1005339	14.9	65.2	19.9
В селата	1873362	245745	1128908	498709	13.1	60.3	26.6

Източник: НСИ

От общия брой на населението на община Радомир към 2020 г. – 18887 д., разпределението по основни възрастови групи е, както следва:

- 2098 д. са във възрастовата група до 14 години, което съставлява 11.1% от общия брой на населението;
- 11552 д. са във възрастовата група 15-64 години (61.2%);
- 5237 д. са на 65 и повече години (27.7%).

Фигура 10

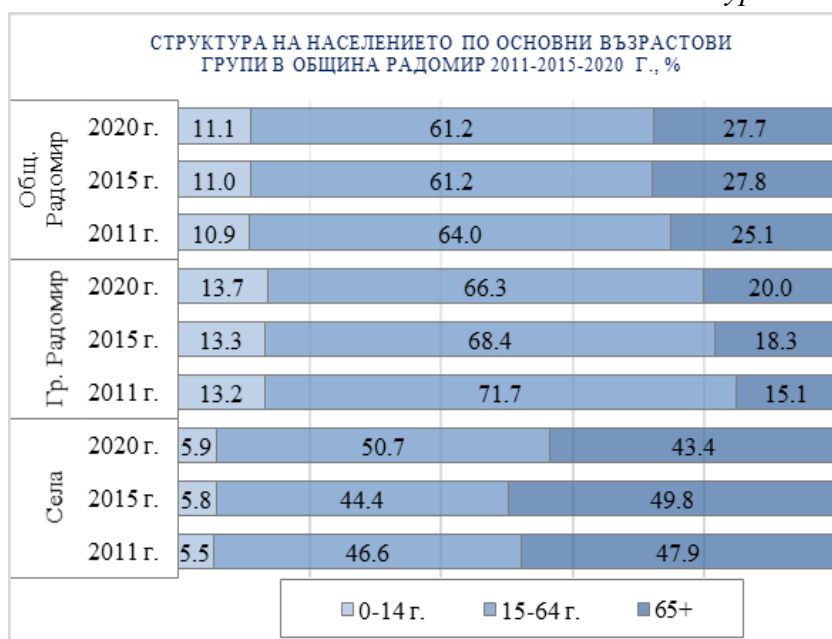


Източник: НСИ

Застаряването на населението е характерно в по-голяма степен в селата, където делът на възрастното население е няколко пъти по-висок от този на младите хора, а в някои населени места делът на възрастните хора е по-висок и от този на трудоспособното население.

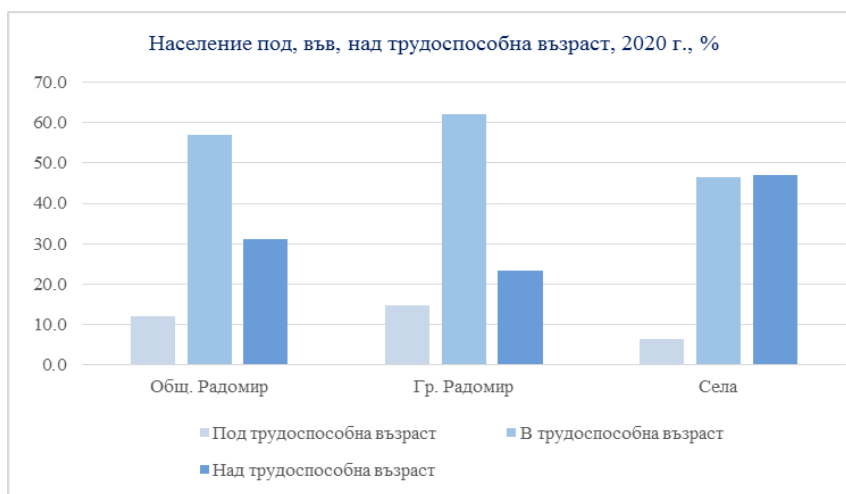
В селата Поцърненци, с.Друган, с.Житуша, с.Горна Диканя, с.Прибой, с.Чуковец, с.Старо село, с.Дебели лаг, с.Негованци, с.Владимир, с.Долна Диканя, с.Стефаново, с.Кошарите, с.Гълъбник, с.Долни Раковец, с.Жедна, с.Касилаг, с.Кондофрей, с.Борнарево, с.Николаево, с.Радибош, с.Копаница, с.Бобораци, с.Байкалско делът на населението във възрастовата група 65+ е в границите на 40%-65%.

Фигура 11



Източник: НСИ

Фигура 12



Източник: НСИ

Могат да бъдат направени следните изводи:

- Възрастовата структура на населението на общината е по-неблагоприятна за община Радомир в сравнение с областта и страната.
- Тенденцията на намаляване на контингента от население в трудоспособна възраст води до ограничаване на активното население на общината;
- Контингентите с възпроизводствени възможности, които са в основата на нарастване на населението, застаряват.
- За периода 2011-2020 г. се наблюдава тенденция на намаляване на абсолютния брой на населението на всички от специфични възрастови групи, което е резултат от намаляване на фертилността и от миграцията на семейства с деца от тези възрастови групи.

Фигура 13



Източник: НСИ

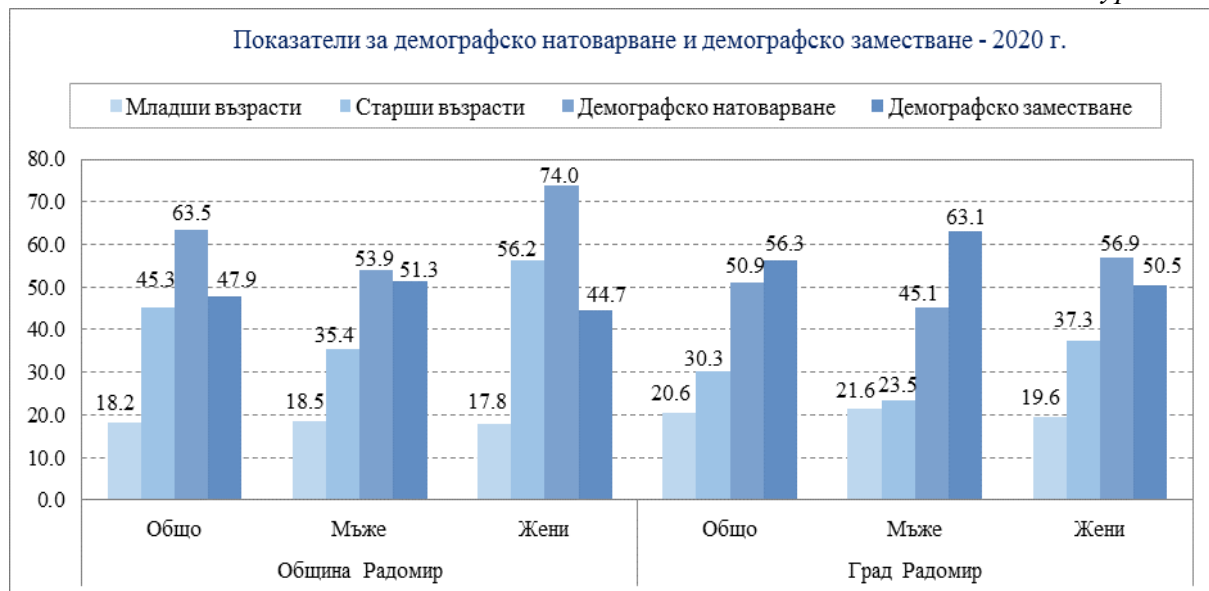
При характеристиката на възрастовата структура на населението е отчетен и друг важен индикатор, който е от значение за работната сила – *демографско натоварване* (съотношението между броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти - населението под 15 и на 65 и повече години на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти - от 15 до 64 години). За община Радомир този коефициент за 2020 г. е 63.5%. За сравнение средният коефициент за област Перник е 60.6%, за Югозападен регион (ЮЗР) – 51.8%, страната – 56.7%.

Съществен измерител за характеризиране на развитието на трудоспособното население, респ. трудовите ресурси, е и *демографското заместване*³. Възпроизводството на трудовите ресурси се осъществява в условията на влошената демографска ситуация в страната. Докато през 2011 г. 100 излизащи от трудоспособна възраст лица в страната са били замествани от 70 млади хора, то през 2020 г. стойността на този показател за страната е 67 души (вливащи се лица в трудоспособното население на 100 излизащи).

³ Коефициентът на демографско заместване е отношението между броя на населението във вливащата се възрастова група 15-19 г. и излизащата група 60-64 г. от трудоспособното население.

За област Перник този коефициент се променя от 54 през 2011 г. на 50 през 2020 г., за ЮЗР - от 71 на 70, за община Радомир - от 49 на 48, следвайки общата тенденция на намаление за страната. Това означава, че в общината няма цялостно заместване на работната сила.

Фигура 14



Източник: НСИ

Образователната структура на населението е един от важните качествени параметри по отношение на значението му като работна сила (образователна, професионална, квалификационна характеристика). Актуални данни се очакват с публикуването на тези от Преброяването на населението през 2021 г.(2022 г.)

1.3.2. Икономически активно население и пазар на труда

В категорията „*икономически активно население*“ се включват лицата във възрастовите групи над 15 години. В него се включват както заетите, така и безработните лица, т.е. работната сила на общината.

Данните за 2020 г. показват, че при населението над 15 години (16789 д.), общият брой на икономически активното население в община Радомир е 9014 д., а на икономически неактивното – 7775 д.

Таблица 11: Население на 15 и повече години по икономическа активност – 2020 г.

	Население на 15 и повече години	Икономически активни	
	брой	брой	отн. дял - %
Община Радомир	16789	9014	53.7
Област Перник	105470	60837	57.7
Югозападен регион	1782978	1043737	58.5
Р България	5917534	3282740	55.5

Източници: НСИ, Агенцията по заетостта

Коефициентът на икономическа активност за община Радомир е 53.7%. За сравнение коефициентът на икономическа активност за област Перник е 57.7% (2020 г.), за ЮЗР – 58.5, за страната – 55.5%.

Изводът е, че са необходими мерки за повишаване на икономическата активност на населението в общината, особено при тенденцията на неговото застаряване и свиване.

■ *Заетост*

Броят на *заетите лица* е един от индикаторите за състоянието на икономиката. В община Радомир през 2019 г. в отчетените нефинансови предприятия са заети общо 3476 д. Разпределението на заетите лица по икономически дейности в общината е показано на фигура 15.

Фигура 15



Източник: НСИ

С най-висок дял са заетите в индустрията (54.1% от общо заетите през 2019 г.). На второ място по дял на заетите са услугите – 40.2%. В икономическите дейности, свързани със селското, горското и рибното стопанство са заети 5.7% от общо заетите лица в отчетените нефинансови предприятия в общината.

■ *Безработица*

Състоянието на безработицата в общината за периода 2015-2021 г. е представено в таблица 12 и фигура 16.

Таблица 12: Равнище на безработица - 2015-2020 г. (средногодишно), 2021 г. (м. август)

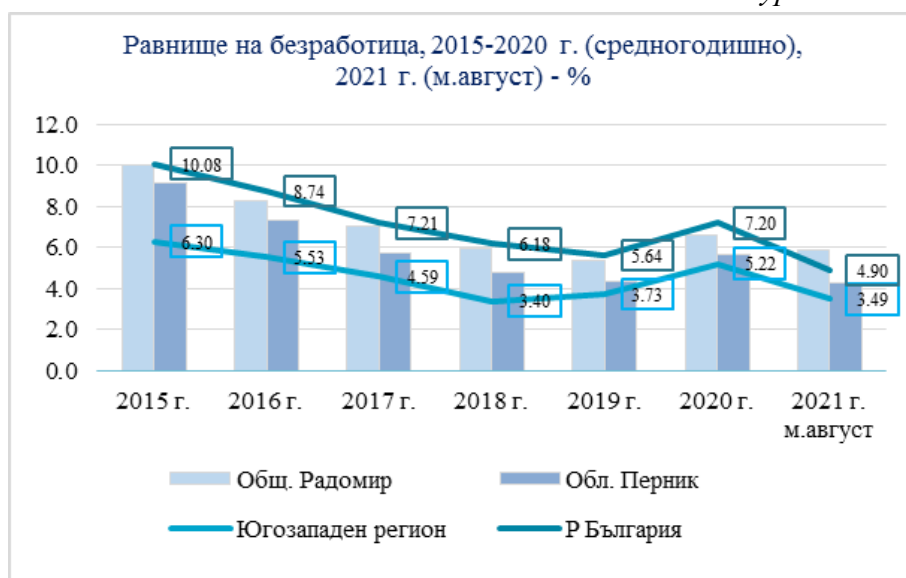
Териториално ниво	Иконом. активни брой	Регистр. безработни брой	Регистр. безработни до 29 г. вкл. брой	Регистр. безработни с регистрация над 1г. брой	Равнище на безработица %
2015 г.					
Общ. Радомир	9014	905	117	386	10.04
Обл. Перник	60837	5582	838	2126	9.17
Р България	3282740	330816	51447	146778	10.08
2020 г.					
Общ. Радомир	9014	593	61	76	6.58

Териториално ниво	Иконом. активни брой	Регистр. безработни брой	Регистр. безработни до 29 г. вкл. брой	%	Регистр. безработни с регистрация над 1г. брой	%	Равнище на безработица %
Обл. Перник	60837	3428	444	13.0	381	11.1	5.63
Р България	3282740	236500	29814	12.6	47072	19.9	7.20
2021 г. (м. август)							
Общ. Радомир	9014	532	60	11.3	85	16.0	5.90
Обл. Перник	60837	2588	291	11.2	333	12.9	4.25
Р България	3282740	160707	17719	11.0	42263	26.3	4.90

Източник: Агенцията по Заетостта

Динамиката в броя на безработните лица и нарастването на равнището на безработица за годините 2020-2021 г. е резултат от световната пандемия, засегнала и България.

Фигура 16



Източник: Агенцията по Заетостта

Основни изводи

- Очертаните тенденции в естественото движение на населението бележат възпроизводство с отрицателен естествен прираст, с по-висок интензитет през последните години.
- Наблюдава се намаление на родилните контингенти и на най-репродуктивната възрастова група (15-34 г.) (обща тенденция за страната).
- Нето-миграцията е отрицателна, по-изявена е временната трудова миграция, свързана с пазара на труда.
- Очертава се тенденция на силно застаряване на населението на общината (по-силно изразена от тази за страната и региона).
- Възпроизводството на трудоспособното население в община Радомир е по-неблагоприятно от средното ниво за страната – 100 лица излизащи от

трудоспособна възраст през 2020 г. се заместват от 47 д. (средно за страната – 67 д).

- Посочените данни дават основание да се направи изводът, че към момента липсват възможности за нарастване на броя на населението по естествен път.
- Тенденцията на намаляване на контингента от население в трудоспособна възраст води до ограничаване на активното население на общината, от което се формира и работната ѝ сила. Високият дял на неактивното население е едно ограничение за икономическия растеж.
- Демографските особености и обезлюдяването на региона поставят на дневен ред въпроса за интеграцията на ромите и включването им в пазара на труда.
- От 2022 г. община Радомир ще дава 600 лева за първородно дете. От финансовото подпомагане ще могат да се възползват както семейните двойки, така и родители, които живеят на семейни начала и осиновители.

1.4. Образование

Сферата на образованието е основен приоритет на политиката на общината. Обхватът на системата на образованието е в зависимост от контингентите от деца в съответната възраст (подлежащи на предучилищно обучение и в училищна възраст) и изградената инфраструктура на образованието в общината.

На територията на община Радомир през учебната 2020/2021 г. и 2021/2022 г. функционират следните **обекти на образованието**:

- Детски градини - 3
- Средно училище – 1
- Професионални гимназии – 2
- Основни училища – 4
- Начално училище – 1

Таблица 13: Детски градини в община Радомир през учебните години 2020/2021 и 2021/2022

Детскозаведение	Учебна година	Брой места, паралелки/ групи	Брой Обхванати деца	Физическото състояние Реализирани дейности по ремонт, модернизация Необходимост от подобряване
ДГ „Осми март“ гр. Радомир	2020/2021	100 4 групи	105	ДГ „Осми март“ разполага с две сгради - основна санитарна. Основната сграда е на два етажа и разполага с четири занимални и спални помещения, съответно толкова гардеробни, офиси, умивални и тоалетни. Сградата е газифицирана. ДГ разполага с кабинет на директор, ЗАТС, медицински специалист и счетоводител. ДГ „Осми март“ разполага с широк двор, с тревна площ, където има площадки, пясъчници и съоръжения за игри на открито за децата Извършени ремонтни дейности: Смяна на врати в гардеробни, умивални и тоалетни в първа, втора и трета групи, ремонт на тавани и стени в гардеробните на трета група, ремонт на таван и стени на помещение за преобличане в първа група и на стени в офиса на първа група. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: Четири групи в ДГ „Осми март“, счетоводителя, ЗАТС и Директора разполагат с 3 в 1 устройства/принтер, скенер, ксерокс/, лаптопи, детската градина има мултимедийно устройство, екран, интерактивна дъска с късофокусен мултимедийен прожектор.
ДГ „Осми март“ гр. Радомир	2021/2022	100 4 групи	107	Извършени ремонтни дейности: - Извършен ремонт в три помещения на кухненски блок - тавани и стени. Оборудване на кухненски блок в ДГ „Радомирче“ за ползване от ДГ „Осми март“: закупени бойлери, стелаж, ел. печка, баки. - Подменени шкафчета в гардеробните на втора и трета група. Смяна на килими във всички групи. - Подмяна на гардеробите в помещенията за преобличане на персонала. Необходимост от цялостен ремонт на водопроводна инсталация.
ДГ „Радомирче“ гр. Радомир	2020/2021	300 9 групи и	275	ДГ „Радомирче“ разполага с три основни сгради. Около сградите е разположен благоустроен двор, с тревна площ, две площадки за игра, на които има пясъчници и

		1 яслена гр		съоръжения за игри на децата. Основните сгради са на два етажа, с два входа с четири занимални и спални, съответно толкова гардеробни, офиси, умивални и тоалетни. В първата сграда е разположен кухненския блок. Той е на партерен етаж, със складови помещения, топла кухня, хладилници, фризери и хладилна стая. Във втората сграда са разположени: кабинет на директора, ЗАТС, медицински специалист и счетоводител, музикален салон, методичен кабинет. В трети блок има кабинет приспособен за работа с деца със СОП. В него се намира и пералното помещение. Обновени са 11 занимални - закупени нови тематични дидактични шкафове, нови детски къртае за игра, нови учителски бюра и нови детски масички. Закупени са нови детски креватчета за спалните помещения в шест групи. Закупена е и нова пералня машина, обновено е и част от оборудването на кухненския блок с нови тави и ел. уреди. Извършени ремонтни дейности за периода: - Подмяна на вход врата в блок Б и козметичен ремонт на директорски кабинет. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: - всеки етаж от трите основни сгради и директора разполага с лаптоп за работа с електронен дневник. Директор, счетоводител и ЗАТС, разполагат с компютър и мултифункционално устройство за работа. На разположение на педагогическия персонал в методичния кабинет има компютър и мултифункционално устройство за работа. ДГ разполага с мултимедийно устройство, екран, интерактивна дъска с кърсофокусен мултимедиен прожектор.
ДГ „Радомирче“ гр. Радомир	2021/2022	300 9 групи и 1 яслена гр	291	През настоящия период са обновени 11 занимални - закупени нови тематични дидактични шкафове, нови детски къртае за игра, нови учителски бюра и нови детски масички и столчета. Обновено е и част от оборудването на кухненския блок с нова кухненска посуда и ел. уреди (ел. печки, ел. фурни, пасатор, миксер, алпака тави, абсорбатор). Модернизиран и обновен е музикалният кабинет с нови дидактични шкафове, детски столчета, учителско бюро и килим. Извършени ремонтни дейности :

				- Ремонт на четири спални помещения - подмяна на подова настилка, боядисване на стени и тавани; - Ремонт на перално помещение, според изискванията на Наредба № 3 - перално помещение, специализирана стая за мръсно бельо, стая със стелажи за чисто бельо, подредено по групи.
ДГ „Слънце“ гр. Радомир	2020/2021	150 6 групи	181	Сградата на ДГ „Слънце“ е санирана. Има необходимост от ремонт на водопровод, канализация, санитарни помещения и оградата на двора. В занималните на групите е изградена мобилна и педагогически плътна среда, която дава възможност за провеждане на спокоен и разнообразен образователен процес. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: Всяка група разполага с лаптоп за работа с електронен дневник. Към настоящият момент има необходимост от подновяване оборудването в кабинета по музика, закупуване на компютърни конфигурации за две от групите и довършване на площадката по БДП. ДГ разполага с мултимедийно устройство, екран, интерактивна дъска с кьсофокусен мултимедийен прожектор. Извършени ремонтни дейности: Извършен ремонт на стени, тавани и поови настилки в три от занималните в ДГ.
ДГ „Слънце“ гр. Радомир	2021/2022	150 6 групи	172	Извършени ремонтни дейности: - Цялостен ремонт на тоалетни, бани и умивални в шестте групи на детската градина; - цялостен ремонт на една от групите - махане на ламперия, шпакловка, латекс, поставяне на балатум; - смяна на шест броя врати на тоалетните помещения в групите; - изграждане на площадка по БДП в ДГ. Необходимост от подобряване: - Ремонт на дворна ограда; - Осигурени средства за дострояване на сграден фонд.

Източник: Община Радомир

Таблица 14: Училища в община Радомир през учебните години 2020/2021 и 2021/2022

Училище (начално, основно, СОУ)	Учебна година	Брой ученици	Брой Паралелки	Физическото състояние. Реализирани дейности по ремонт, модернизация. Необходимост от подобряване
НУ „Архимандрит Зиновий“ Общинско гр. Радомир	2020/2021	258	11	Сградата е в добро състояние.
	2021/2022	262	11	Кабинетите са обзаведени според изискванията. Извършени ремонтни дейности в периода 2020/2021 година: • Козметични ремонти на учителската стая и една класна стая; • Подмяна на осветление на класни стаи; • Ремонт на стая на обслужващ персонал и столова за хранене; • Нов кабинет по хореография. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително за закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: 2020 г. • Проект BG05M2OP001-2.012-0001 „Образование за утрешния ден“ - ДМА (интерактивен дисплей); • Национална програма „ИКТ - Интернет свързаност“ и Национална програма „ИКТ - Доизграждане на безжични локални мрежи (Wi-Fi) - осигурен достъп до мрежа на всички ученици. 2021 г. - Поставени са 65 инчови ИНТЕРАКТИВНИ ДИСПЛЕИ на двата етажа. Национална програма ИКТ – доизграждане на безжични локални мрежи „WI-FI“ - свободен достъп за всички ученици.
ОУ „Христо Смирненски“ Общинско гр. Радомир	2020/2021	448	19	Сградата е санирана. Основно ремонтирани: класни стаи, кабинети, санитарни възли, отоплителна инсталация и ел. инсталация;
	2021/2022	419	19	Създадена подходяща среда за учене, подкрепа, спорт и отдих - интерактивни кабинети, компютърни кабинети; кабинети по природни науки, технологии и предприемачество, изобразително изкуство, музика; кабинети - психолог, педагогически съветник, ресурсен кабинет, кабинет за кариерно ориентиране, физкултурен салон, зали за джудо, карате, гимнастика; зала за почивка и тихи игри; Просторен училищен двор с обособени места за спорт, почивка и отдих. Ремонтни дейности: 2020 г. - Цялостен ремонт и реконструкция по Програма „За развитие на селските райони”. 2021 г. - Ремонт на кабинетите по изобразително изкуство и технология и предприемачество. Необходимост от подобряване: Необходимост от цялостно преасфалтиране на училищния двор. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително за закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: Изградени са три компютърни кабинета с локална мрежа и достъп до интернет. Има постоянен достъп до интернет в цялата сграда. Всички класни стаи са оборудвани с мултимедийни проектори и лаптопи. Закупени са интерактивни дисплей и интерактивна дъска.

ОУ „Христо Ботев“ Общинско с. Дрен	2020/2021	19	3	ОУ „Христо Ботев“ с. Дрен има добра материална база. Училището разполага с физкултурен салон, един компютърен кабинет, един ресурсен кабинет и библиотека. Физкултурният салон е в много добро състояние, оборудван изцяло с тенис маса, шведска стена, баскетболни кошове, мрежа за волейбол, дюшеци. В двора на училището са монтирани нови пейки. Извършени ремонтни дейности: 2020 г.: Частичен ремонт на покрива на училището и външната тоалетна /подмяна на счупени керемиди/. 2021 г.: През м. септември е извършен козметичен ремонт на класна стая, която е обособена за библиотека. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, вкл. закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: В компютърния кабинет е монтиран интерактивен дисплей по Проект „Образование за утрешния ден“. Разполага с настолни компютри и лаптопи. Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива и саниране на сградата по ПМС № 262/29.07.2021г.
	2021/2022	8	4	
ОУ „Христо Ботев“ Общинско с. Гълъбник	2020/2021	28	4	Сградата на ОУ „Христо Ботев“ с. Гълъбник е в добро състояние. Училището разполага със столова. Има просторно игрище. На двора има просторна тревна площ. Поставено е алтернативно отопление в учебната сграда чрез монтаж на седем климатика в класните стаи и фоайета. Общежитието към училището е в добро състояние. Разполага с 6 стаи за спане - 3 стаи по 4 легла и 3 стаи по 5 легла; възпитателска стая, от която се извършва наблюдение; лекарски кабинет; баня и 2 тоалетни. Извършени ремонтни дейности: 2020 г. - Частичен ремонт на тавана в компютърния кабинет и класните стаи по предписание на РЗИ; • Частичен ремонт на стаята за отдих в общежитието; 2021 г. - Частичен ремонт на покрива на училището и общежитието финансиран от общината; • Почистване на улиците в училището и общежитието финансирано от общината; • Поправка на рушаща се стена на входа на столовата финансирано от общината; • Измазване на таваните в класните стаи и компютър-ния кабинет на втория етаж, нарушени от валежи от предходни години финансирано от общината. Необходимост от подобряване: • Нужно е смяна на дограмата на първия и втория етаж и на входната врата; основен ремонт и подмяна на мебелировката в библиотеката; подмяна на чиновете в класните стаи; ремонт на физкултурния салон. • Необходимо е поставянето на още 2 климатика в библиотеката и компютърния кабинет. • Нужна е подмяна на мебелировката в общата част /стая за отдих/ на общежитието. • Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива и саниране на сградата по ПМС №
	2021/2022	27	4	

				252/29.07.2021г.
				Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива и саниране на сградата по ПМС № 252/29.07.2021г.
				Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, вкл. закупуване и прилагане на съвременни ИКТ:
				2020 г.
				ОУ „Христо Ботев“, с. Гълъбник разполага с 1 компютърен кабинет, разполагащ със следната техника: Настолни компютъра, 2 лаптопа, 1 таблет, 1 интерактивна дъска, интерактивен телевизор;
				2021 г.
				Получени 4 устройства - 2 бр. по ПМС № 283/15.10.2020 г. и 2 бр. по проект „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“.
ОУ „Иван Вазов“ Общинско с. Извор	2020/2021	29	1 ПГ и 4 паралелки	ОУ „Иван Вазов“ с. Извор разполага с масивна двуетажна сграда и дворно пространство със зелени площи и градинки. Фасадата на сградата е рушаща се мазилка и стара дограма. Самата конструкция е здрава, стаите и коридорите - приветливи. Материалната база е съобразена със съвременните изисквания за провеждане на образователен процес.
ОУ „Иван Вазов“ Общинско с. Извор	2021/2022	44	1 ПГ и 4 паралелки	Извършени ремонтни дейности:
				2020г.
				- извършени козметични ремонти на две класни стаи на първи етаж и преобоядисване на една класна стая на втори етаж.
				2021 г. - направени козметични ремонти на класните стаи на първия и втория етаж.
				Необходимост от подобряване:
				Осъвременяване визията и материално техническата база.
				Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива и саниране на сградата по ПМС № 252/29.07.2021г.
				Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, вкл. закупуване и прилагане на съвременни ИКТ:
				2020 г. - Налице е компютърен кабинет, който разполага с интерактивна дъска, както и с мултифункционален монитор, осигурен по проект „Подкрепа за успех“ .
				Обзаведена и оборудвана кухня за осъществяване на дейности по интереси „Баба го прави така“, по проект „От сърцето и ръсете на баба“ от Виваком Регионален Грант.
				Обновена библиотека с над 400 нови книги по проект „Подпомагане на образователната интеграция на учениците от ромски произход в Гълъбник, Извор и Дрен“.
				2021 г. - В компютърния кабинет е монтиран интерактивен дисплей по Проект „Образование за утрешния ден“. Разполага с настолни компютри и лаптопи.
СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ Общинско гр. Радомир	2020/2021	339	16	Състоянието на сградата е удовлетворително.
				Извършени ремонтни дейности:
				2020 г. - Ремонт на интерактивен/физика кабинет, ремонт на компютърна зала, освежаване на 3 класни стаи;

СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ Общинско гр. Радомир	2021/2022	360	16	2021 г. -Подобряване на материалната база: смяна на осветлението на една класна стая. Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива и саниране на сградата по ПМС № 262/29.07.2021г. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, вкл. закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: Всички класни стаи са оборудвани с компютър и проектор. Пет компютърни зали са оборудвани с компютри и лаптопи; Закупени са 17 лаптопа по Проект „За нови компетентности“; доставени 32 лаптопа по Проект „Равен достъп до образование“; доставен дисплей; закупени 6 лаптопа за учители и администрация; 6 лаптопа по ИТН.
ПГТ „Ю. Гагарин“ Държавно гр. Радомир	2020/2021	73	9	Състоянието на основната сграда е много добро, след направен ремонт. Извършени ремонтни дейности: 2020 г. - Ремонт на класни стаи, боядисване, подови настилки в класните стаи.
ПГТ „Ю. Гагарин“ Държавно гр. Радомир	2021/2022	78		2021 г. - Реновиране на специализирани кабинети. Необходимост от подобряване: Има необходимост от ремонт на учебните работилници. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: Закупени са 16 /шестнадесет/ броя лаптопи.
ТПГ „Н. Й. Вапцаров“ Държавно гр. Радомир	2020/2021	169	9	Сградата е масивна, с топлоизолация, подменена дограма. Училището разполага с достатъчен брой учебни стаи, учителска стая, училищна библиотека, стая на педагогически съветник/психолог, компютърни кабинети. Отоплението е с климатици.
ТПГ „Н. Й. Вапцаров“ Държавно гр. Радомир	2021/2022	180	9	Извършени ремонтни дейности: 2020 г. - Ремонт VI корпус. 2021 г. - частичен ремонт на коридори, класни стаи, тоалетни, физкултурен салон. Необходимост от подобряване: Необходимост от ремонт на покрив, ремонт на кабинет по професионална подготовка, ремонт на тоалетни, ремонт на лекарски кабинет, ремонт на помещение за столово хранене. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, включително закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: Класиране по НП „Изграждане на училищна STEM среда“; „Модернизиране на системата на професионалното образование“ с цел изграждане на съвременно оборудвани кабинети за практическо професионално обучение. Обновяване на компютърни кабинети и изграждане на нови учебни компютърни зали.

Източник: община Радомир

Справка за средишни детски градини и училища - 2020/2021 г.

1. Детска градина и училище, в което се обучават деца и ученици от друго населено място.

- ДГ „Радомирче“;
- ДГ „Слънце“;
- НУ „Архимандрит Зиновий“;
- ОУ „Христо Смирненски“;
- ОУ „Иван Вазов“ с. Извор;
- ОУ „Христо Ботев“ с. Дрен.

2. Брой пътуващи ученици от населени места без училища (брой по населени места).

Общият брой на пътуващите деца е 10 (5 деца от ДГ „Радомирче“ и 5 деца от ДГ „Слънце“).

Маршрут за ДГ „Радомирче“:

гр. Радомир - с. Стефаново - с. Долни Раковец - с. Долна Диканя - с. Друган - гр. Радомир

Маршрут за ДГ „Слънце“:

гр. Радомир - с. Стефаново - с. Горна Диканя - с. Долна Диканя - с. Дрен - гр. Радомир

Общ брой на пътуващите ученици от община Радомир е 63.

НУ „Архимандрит Зиновий“ – 14 ученици, пътуващи по следните маршрути:

1. гр. Радомир - с. Долни Раковец - с. Стефаново - с. Друган - гр. Радомир
2. гр. Радомир - с. Копаница - с. Радибош - гр. Радомир
3. гр. Радомир - с. Прибой - с. Извор - с. Кленовик - гр. Радомир

ОУ „Христо Смирненски“ – 16 ученици, пътуващи по следните маршрути:

1. гр. Радомир - с. Стефаново - с. Друган - гр. Радомир
2. гр. Радомир - с. Прибой - с. Кошарите - гр. Радомир
3. гр. Радомир - с. Борнарево - гр. Радомир

ОУ „Христо Ботев“ с. Дрен – 4 ученици, пътуващи по следния маршрут:

1. гр. Радомир - с. Стефаново - с. Друган - с. Дрен

ОУ „Христо Ботев“ с. Гълъбник – 5 ученици, пътуващи по следния маршрут:

1. гр. Радомир - с. Углярци - с. Гълъбник

ОУ „Иван Вазов“ с. Извор – 4 деца и 24 ученици, пътуващи по следните маршрути:

1. гр. Радомир - с. Прибой - с. Поцърненци - с. Негованци - с. Кленовик - с. Житуша - с. Извор
2. гр. Радомир - с. Драгомирово - с. Углярци - с. Дебели лаг - с. Извор

Основни изводи:

- В общината Радомир е развита инфраструктура на образованието, даваща възможности за получаване на основно, средно и професионално образование.
- Педагогическите екипи са мотивирани и участници в проведени обучения.

- Приоритетите на общината в сферата на образованието са насочени към: постигане на максимален обхват на децата в задължителна училищна възраст; осигуряване на равен достъп до качествено образование на всички ученици; подобряване на материално-техническата база чрез извършване на основни и текущи ремонти на училищата и детските градини в общината, които не са били обект на ремонтни дейности в предходен период; повишаване на енергийната ефективност на училищата и детските градини.

1.5. Здравна инфраструктура и здравни услуги

В община Радомир здравеопазването е представено от *извънболнична помощ*, която включва *първична извънболнична медицинска помощ* и *стоматологична помощ*.

На територията на община Радомир няма детска ясла. Броят на обхванатите деца (22 деца) в яслената група към детска градина „Радомирче“ през 2020/2021 г. е представен в таблица 15.

Таблица 15: Детски ясли

Детска ясла	Населено място	Учебна година	Брой обхванати деца
На територията на община Радомир няма детска ясла	гр.Радомир	2020/ 2021	Капацитет на яслена група -22
ДГ „Радомирче“ има една яслена група		2021/2022	

Данните от Регистъра на действащите лечебни заведения за извънболнична лекарска помощ в община Радомир по населени места са представени в долната таблица.

Таблица 16: Лечебни заведения за извънболнична медицинска помощ в община Радомир

Вид лечебно заведение / Населено място	Брой практики	Дейности
гр. Радомир		
Амбулатории за индивидуална практика за първична медицинска помощ (АИППМП)	9	първична медицинска помощ
Амбулатории за индивидуална практика за първична дентална помощ (АИППДП)	8	първична дентална помощ
Амбулатории за индивидуална практика за специализирана медицинска помощ (АИПСМП)	6	ендокринология - 1 бр., педиатрия - 2 бр., нервни болести - 2 бр., акушерство и гинекология - 1 бр.
Медицински център (МЦ)	Общ брой специализирана извънболнична персонал - МП по специалности: вътрешни 15 (лекари - болести, нервни болести, хирургия, психиатрия, медицински кардиология, очни болести, сестри - 2; ортопедия и травматология,	

Вид лечебно заведение / Населено място	Брой практики	Дейности
	санитар - 1; акушерство и гинекология администр. - 2)	Медицинският център разполага общо с 16 кабинета. Необходимост от козметичен ремонт на част от кабинетите.
Медико-технически лаборатории	2	зъботехнически услуги
с. Извор		
Дентален център ЕО ДЕНТ ООД, общ. Радомир	2	основен пакет първична ДП, детска ДП, специализирана хирургична извънболнична ДП
с. Долна Диканя		
Амбулатория за индивидуална практика за първична медицинска помощ (АИППМП)	1	първична медицинска помощ
Амбулатория за индивидуална практика за първична дентална помощ (АИППДП)	1	първична дентална помощ
Дентален център ЕО ДЕНТ ООД, общ. Радомир	2	основен пакет първична ДП, детска ДП, специализирана хирургична извънболнична ДП
с. Дрен		
Амбулатория за индивидуална практика за първична медицинска помощ (АИППМП)	2	първична медицинска помощ
Амбулатория за индивидуална практика за първична дентална помощ (АИППДП)	1	първична дентална помощ

Източник: Регистър на действащите лечебни заведения

Извънболничните лечебни заведения са съсредоточени основно в общинския център град Радомир. В селата на общината функционират медицински и дентални практики в Долна Диканя, Дрен и Извор, които са трите най-големи по население села в общината (с население над 400 д.). Останалите населени места ползват здравни услуги в общинския и областния център. Общият извод е, че голяма част от населението в малките населени места има относително по-труден достъп до медицински услуги

1.6. Социални услуги

Социалната дейност е развита на основата на потребностите от социални услуги, в партньорство със заинтересованите страни в общината. Тя обхваща уязвими общности и различни възрастови групи на територията на общината.

Социалните услуги, които се предоставят в общността, на територията на общината са представени в таблица 17.

Таблица 17: Социални услуги на територията на община Радомир, 2021 г.

Наименование	Населено място	Капацитет	Заети места	Физическо състояние
ДСХ (Дом за стари хора)	гр. Радомир	150	110	Сградата е в добро състояние.
ЦНСТДБУ (Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания)	с. Дрен	24	17	Сградата е в добро състояние. През 2021г. е направено обновяване на интериора (козметичен ремонт) на стаите на първия етаж; смяна на осветителни тела; обезопасяване на ел. таблата в цялата сграда; ремонт на външни и вътрешни стълби.
ЦОП (Център за обществена подкрепа)	гр. Радомир	40	40	ЦОП - Радомир се помещава в НОЕ 4. Стаите са нови и ремонтирани, добре поддържани.
ДЦВХ (Дневен център за възрастни хора)	с. Извор	19	4	Разполага с двуетажна сграда и обширен двор в добро състояние.
ЗЖЛФУ (Защитено жилище за лица с физически увреждания)	с. Извор	8	7	Разполага с двуетажна сграда и обширен двор в добро състояние
Домашен социален патронаж	гр. Радомир	120	120	
Личен асистент	гр. Радомир		190	
ДЦПЛУ (Дневен център за пълнолетни лица с увреждания)	кв. „Върба“, гр.Радомир			Сградата е в добро състояние.
Център за „Асистентска подкрепа“	гр. Радомир	77	64	

Източник: община Радомир

Домашният социален патронаж (ДСП) е най-всеобхватната услуга, която се предоставя на територията на общината от общинския бюджет. Тя се предоставя на нуждаещи се от социални грижи (самотно живеещи стари хора с увреждания или със затруднения в самообслужването, които имат нужда от грижа в семейна среда), с капацитет 120 места.

Съществува добра координация между институциите на местната и държавната власт при решаване на социалните проблеми на населението от общината.

Общината прилага целева насоченост за разкриване на социални услуги в общността и търси възможности, чрез проекти и програми за развитието им.

1.7. Спорт

Природо-географските условия и съществуващата материална база са добра предпоставка за развитието на спортно-туристическа дейност, спортен риболов и др. Осигурява се достъп до спортните обекти на всички жители на общината.

Спортните дейности в община Радомир са с традиции и се развиват в няколко направления:

- Развитие и популяризиране на физическото възпитание и спорта и осъществяване на тренировъчна и спортно-състезателна дейност по отделните видове спорт;
- Физическо възпитание и спорт в предучилищните детски заведения, общообразователните и професионални училища;
- Физическо възпитание и спорт за всички.

Спортни клубове в град Радомир:

- Волейболен клуб "Струмска слава"
- Спортен клуб по бокс "Падингтън"- не
- Тенис клуб
- Туристическо дружество "Орлите", гр. Радомир
- Футболен клуб "Върба - 1917" - не
- Футболен клуб "Струмска слава - 1927"
- ФК „Ботев“ с. Друган;
- ФК „Верила“ с. Дрен;
- ФК „Витоша“ с. Долна Диканя;
- СК „Аполон“- Радомир;
- СК „Гаврил Радомир“ – Радомир;
- Клуб „Олимпиаец“ – Радомир;
- СК „Цанев“- Радомир.

Община Радомир разполага с развита спортна инфраструктура.

Спортните обекти в общината (местоположение, капацитет, състояние) са представени в таблица 18.

Таблица 18: Спортни обекти в община Радомир към 2021 г.

Вид на обекта	Населено място	Капацитет (площ, бр.мesta)	Физическо състояние
Градски стадион „Христо Радованов“	гр.Радомир	5000 места	Спортната база на стадиона е изцяло обновена и ремонтирана (монтирани са нови седалки; извършен е основен ремонт в съблекалните и санитарните помещения на сградата).

Вид на обекта	Населено място	Капацитет (площ, бр.места)	Физическо състояние
			Реновирано е закритото спортно съоръжение. Монтирани са поливни системи на стадиона. Изградени са мини-козирки за официални гости и журналисти. Изцяло е обновена трибуната откъм административната сграда. Циментирани са алеите зад двете трибуни, както и пространството пред главния вход на стадиона.
Тенис корт	гр.Радомир	3105 кв.м., 60 бр. седящи места	В добро състояние. Разполага с три открити корта, покрити с клей. Има осветление, поливна система.
Футболен терен (игрище)	с.Друган		Добро състояние.
Спортен комплекс (игрище)	с.Друган		Добро състояние.
Спортна площадка (игрище)	кв. „Върба“, гр.Радомир		Добро състояние.
Игрище със съблекалня	с.Стефаново		Добро състояние.
Футболен терен (игрище)	с.Долна Диканя		Добро състояние.
Фитнес площадка (площадка за стрийт фитнес)	МКИЦ „Европа“, гр.Радомир	12 кв. м	Площадката е в добро състояние. Спортните уреди са запазени.
Спорна площадка (футболно игрище)	кв. „Пчелински“, гр.Радомир		Изградена през 2020г. Състоянието на площадката е много добро. Предназначена за футбол. Съоръжението е с изградено осветление.
Спортна площадка (волейболно игрище)	в двора на бившето училище “Любословие”, ж.к. „Аркада“, гр.Радомир		Изградена през 2020 г. Състоянието на площадката е много добро. Предназначена за волейбол, баскетбол и тенис на корт.

За нуждите на младежката и ученическата спортна дейност е изградена училищна спортна база, която е разпределена: в Професионалната техническа гимназия - два физкултурни салона и физкултурна площадка в двора на училището, в НУ - един физкултурен салон, ТПГ - Физкултурен салон и физкултурна площадка, в ОУ „Христо Смирненски“ - 2 физкултурни салона, СУ - 1 салон.

Изградени са различни видове открити спортни площадки, общо - 16 бр.

Източник: община Радомир

Важен ангажимент на общината е извършване на ремонтни дейности, обновяване и обогатяване на училищната спортна база, на детските площадки и на всички спортни обекти.

В ход е проект за реконструкция, оборудване и обзавеждане на многофункционална спортна зала - стадион “Христо Радованов”). Проектът ще позволи съществуващата сграда да се превърне в многофункционално спортно съоръжение. Тя ще разполага с капацитет от 300 седящи места, съблекални, фитнес център, офис пространство и кафе-бар. С изграждането на собствена спортна зала в Радомир, младите спортисти от общината ще могат да търсят реализация на местно ниво, вместо да пътуват за тренировки до София и Перник.

1.8. Култура и културни дейности

Културният календар на община Радомир е разнообразен – честване на празници, фолклорни и литературни вечери, годишнини на творци и културни институции, тематични беседи, организиране на изложби, концерти, конкурси, летни читални за децата, общоселски празници, фолклорни събори, организиране на мероприятия за децата и др. Включени са инициативи с международно, национално, регионално и местно значение.

Основният вид и най-масов обект за развитие на културни дейности в община Радомир са **читалищата**. На територията на общината са изградени 17 читалища, включени в регистъра на народните читалища в страната (2 в град Радомир, в т.ч. 1 в кв. „Върба“, и 15 в останалите населени места).

Физическото състояние на обектите на културата и необходимостта от реновации са представени в таблица 19.

Таблица 19: Читалища – местоположение, вид, капацитет към 2021 г.

Населено място	Читалище	Физическо състояние
гр.Радомир	НЧ „Напредък – 1895“	През 2019 г. е реализиран основен ремонт на сградата - смяна на дограма, газификация, изграждане на пожароизвестителна система, ремонт на салона и преоборудване с нови столове, саниране, преустройство на помещения, преместване на библиотеката на първия етаж от сградата и др. Проектът бе финансиран от ДФЗ по Програма за развитие на селските райони. През 2020 г. със собствени средства е направен ремонт на зала от 100 кв. метра. Към момента са затворени бившите помещения на библиотеката с обща площ 100 кв.м., разположени на втория етаж от сградата върху гредоред, който е опасен за ползване.

Населено място	Читалище	Физическо състояние
гр.Радомир, кв.“Върба“	НЧ „Христо Ботев – 1928“	Собствена сграда с обща площ 360 кв.м. Сградата е в добро състояние.За поддръжка и ремонтни дейности читалището разчита на средства от държавна субсидия, проекти, дарители, собствени приходи.
с.Владимир	НЧ „Евлоги Агайн – 1927“	Последно извършените ремонтни дейности са през 2019 г., със собствени средства-частичен ремонт на покрива, подмяна на дограмата, измазана лицевата част на сградата, обособена и ремонтирана е една стая за самодейците.Сградата се нуждае от основен ремонт. За поддръжка и ремонтни дейности читалището разчита на средства от държавна субсидия, проекти, дарители, собствени приходи.
с.Дебели лаг	НЧ „Светлина - 1925“	Последно извършен ремонт е през 1979г.- годината в която е построена сградата. Сградата се нуждае от осн. ремонт.
с.Долна Диканя	НЧ „Никола Павлов Корчев -1928“	Добра техническа база. Последно извършен ремонт през 2010г. - освежаване стените на основните помещения и ремонт на покрива през 2012г.
с.Долни Раковец	НЧ „Климент Охридски – 1915“	Състоянието е сравнително добро. За поддръжка и ремонтни дейности читалището разчита на средства от държавна субсидия, проекти, дарители, собствени приходи. Предстоят неотложни ремонтни дейности.
с.Дрен	НЧ „Благой Попов –1927“	Съвременна, реновирана сграда - през 2015г. по Програма.
с.Друган	НЧ „Благой Гебрев–1905“	Сградата е в добро състояние.
с.Извор	НЧ „Отец Паисий – 1927“	Самостоятелна сграда, състояща се от ниско и високо тяло. Високото тяло на НЧ е в много лошо състояние - течащ покрив, разрушени и падащи мазилки. През 2020г. в ниското тяло със собств. средства е направен ремонт на малка зала, козметичен ремонт на помещение към библиотеката.
с.Кленовик	НЧ „Васил Левски–1916“	Сградата се нуждае от цялостен ремонт.
с.Кондофрей	НЧ „Просвета – 1928“	Сградата се нуждае от цялостен ремонт.
с.Копаница	НЧ „Христо Ботев – 1928“	Необходим е неотложен ремонт на покрива.

Населено място	Читалище	Физическо състояние
с.Прибой	НЧ „Светлина – 1936“	Читалището няма собствена сграда. Помещава се в кметството. Добро състояние на помещенията стопанисвани от читалището. Последни извършени ремонтни дейности са ремонт на библиотеката през 2005г. и подмяна на прозорците в библиотеката през 2020г.
с.Стефаново	НЧ „Напредък – 1915“	Двуетажна масивна сграда нуждаеща се от вътрешни козметични ремонтни дейности.
с.Червена Могила	НЧ „Народна Просвета – 1945“	Читалището няма собствена сграда. Помещава се в кметството. Добро състояние на помещенията стопанисвани от читалището.
с.Чуковец	НЧ „Христо Ботев – 1938“	Читалището няма собствена сграда.
с.Старо село	НЧ „Искра – 1930“	НЧ няма собствена сграда. Помещението, предназначено за библиотека се намира в сградата на кметството. За подържане и дообзавеждане читалището се разчита на средства от държавна субсидия, проекти, дарители.

Източник: община Радомир

В читалищата се развива разнообразна самодейна културна дейност (музикална, танцова, фолклорна, фестивална, образователно-просветна), разполагат с библиотечен фонд, запазили са традициите и съхранен е битът. Финансовите средства за издръжка на читалищата в общината обаче са недостатъчни.

Началото на музейното дело в Радомир датира от 1968 г. като сбирка към читалище „Напредък“. През 2005 г. с решение на Министерство на културата трите музейни сбирки и фонд са преобразувани в Общински исторически музей.

Богатата духовна и материална култура на населението е представена в следните **Музеи и експозиции:**

- *Общински исторически музей в гр. Радомир* – разполага с ценни музейни единици и артефакти, разпределени в няколко отдели: Археология, Нумизматика, Етнография и Възраждане, История на България XV-XIX в., Нова и най-нова История и снимков фонд.
- *Музеен обект „Войнишко въстание 1918 г.“* в гр. Радомир, включващ изложбена зала за постоянната експозиция и временни изложби.
- *Постоянна експозиция „Радомир - традиции и красота - из съкровищницата на музея“* разположена в Стойова къща (архитектурен паметник на културата) в гр. Радомир

- Музейна сграда „Майка Парашкева и нейните деца“
- Малка експозиция за историята на църквата, историята на учебното дело и радибошките родословия в църквата „Св. Петка“ и килийното училище в с. Радибош.

Таблица 20: Музеи и обекти на КН към 2021 г.

Населено място	Музей, музеен обект	Физическо състояние
гр.Радомир	Музеен обект „Стойова къща“	Оградата е разрушена на места и се нуждае от ремонт
гр.Радомир	Общински Исторически музей, Музеен обект „Войнишко въстание“	За реновиране. През 2020г. е сменена дограмата и е положена подова настилка в изложбената зала
гр.Радомир	Музейна сграда на Георги Димитров	Състоянието на сграда е много лошо

Източник: община Радомир

За развитие на духовните ценности в общината допринасят и изградените храмове.

1.9. Културно-историческо наследство

Културно-историческото наследство е предпоставка за развитие на културен туризъм в община Радомир. Различни видове **паметници на културата** са изградени в населените места на общината⁴:

- Множество *археологически обекти и места*, които свидетелстват за културно-историческите пластове през всички епохи - антични селища, крепости, градища, светилища и др. – 32 бр.;
- Запазени *църкви и храмове* от епохата на Националното Възраждане, датиращи от XVII - XVIII век - 22 бр.;
- Първото *килийно училище* в общината, открито през 1826 г. в с. Радибош;
- *Археологически находки* от Руско-турската война от 1877-1878 г.;
- *Исторически места, паметници и сгради* - гарата в гр. Радомир, лобни места, къщи, могили - 14 бр., две от които са с национално значение;
- *Паметници*, отбелязващи героични събития и личности (паметници на Райко Даскалов, Архимандрит Зиновий, Никола Корчев, Васил Левски, арка, паметна плоча на опълченците в гр. Радомир);
- *Архитектурно-строителни* паметници на културата - около 102 бр., намиращи се главно в гр. Радомир (скулптурна фигура на бозаджията, водопад „Бучалото“, Св. вкмч Димитър“), с. Стефаново, с. Чуковец, с. Горна Диканя, с. Долна Диканя, с. Кондофрей и др.

⁴ МИГ Радомир-Земен

Таблица 21: Паметници, други обекти на културата – вид, местоположение, състояние към 2021 г.

Населено място	Паметници Други обекти на културата	Физическо състояние
гр. Радомир	Паметник на Архимандрит Зиновий	Състоянието на паметника е добро.
гр.Радомир	Бюст Паметник на подпоручик Константин Цанков	Реставриран и обновен 2019г. Състоянието на паметника е добро
гр. Радомир	Паметник на Евлоги Агаин	Състоянието на паметника е добро
гр.Радомир	Бюст-паметник на Виолета Якова	Състоянието на паметника е добро
гр. Радомир	Бюст-паметник на Велчо Спасов	Състоянието на паметника е добро
гр.Радомир	Паметник на Евтим Рангелов	Изключително лошо, ламарината с надписа е ръждясала, пространството с избуяла трева е трудно проходимо
гр. Радомир	Паметник на Мирчо Христов	Ремонтиран
гр.Радомир	Гроб с паметник на Иван Кулин	Състоянието на паметника е добро
гр. Радомир	Гроб с паметник на Виолета Якова	Състоянието на паметника е добро
гр.Радомир	Паметник на Георги Хр. Попов	Състоянието на паметника е добро
гр. Радомир	Паметник на Райко Даскалов	Състоянието на паметника е сравнително добро. Нуждае се от почистване
с. Стефаново	Паметна плоча на загиналите във войните 1912-1913 и 1915-1918 г.	Състоянието на паметника е сравнително добро – на места надписите са заличени и се нуждаят от възстановяване
с. Углярци	Паметник на загиналите във войните 1912-1913 и 1915-1918 г.	Състоянието на паметника е лошо
с. Радибош	Паметник на загиналите във войните 1912 – 1918 г.	Реставриран и обновен през 2006 год. Състояние – добро
с. Прибой	Паметник на загиналите във войните 1912-1913, 1915-1918 и 1941-1945 г.	Състоянието на паметника е добро
с. Поцърненци	Паметник на загиналите във войните 1912-1913 и 1915-1918 г.	Състоянието на паметника е лошо
с. Негованци	Паметник на загиналите във войните 1912-1913 и 1915-1918 г.	Добро, на места надписите са заличени и се нуждаят от възстановяване
с. Углярци	Паметна плоча на загиналите във войните 1912-1915 и 1944-1945 г.	Състоянието на паметника е лошо
с. Жедна	Паметна плоча на загиналите в	Разрушен постамент, разбита

Населено място	Паметници Други обекти на културата	Физическо състояние
	Отечествената война 1944-1945 г.	площадка, липсва вратата на оградата
с. Извор	Паметник на загиналите в Отечествената война 1944-1945 г.	Лошо общо състояние. Плочата с имената на загиналите е пропукана на две места, а надписите силно заличени – нечетими
с. Углярци	Паметник на загиналите и безследно изчезналите във войните 1912-1918 г. и 1941-1945 г.	Състоянието на паметника е лошо
с. Друган	Паметник на загиналите в Отечествената война 1944-1945 г.	Състоянието на паметника е добро
с. Дрен	Паметник на загиналите във Балканската и Първата световна войни	Състоянието на паметника е добро, нужда от освежаване на буквите
с. Долна Диканя	Паметна плоча на загиналите в Отечествената война	Състоянието на паметника е добро
с. Дебели лаг	Загиналите във войните 1912-1913, 1915-1918 и 1941-1945 г.	Състоянието на паметника е добро
с. Чуковец	Загиналите във войните 1912-1913, 1915-1918 и 1941-1945 г. от с. Чуковец	Състоянието на паметника е сравнително добро
с. Бобораци	Паметник - мраморна плоча на загиналите във войните 1912-1918 и 1945 г.	Състоянието на паметника е добро
с. Байкалско	Паметник на загиналите във войните 1912-1913, 1915-1918 и 1941-1945 г.	Състоянието на паметника е добро
с. Поцърненци	Паметник на Загинали за Родината 1912-1913; 1915-1918 и 1943 г..	Състоянието на паметника е лошо
Гр. Радомир Централна фасада на администра- тивната сграда на Общината	Паметник на загиналите във войните 1912 - 1913_ 1915-1918 и 1941-1945 г..	Състоянието на паметника е отлично
гр. Радомир	Паметник Васил Левски	Състоянието на паметника е отлично
гр. Радомир	Паметник Бозаджия	Състоянието на паметника е отлично
гр. Радомир	Барелеф Христо Радованов	Състоянието на паметника е отлично

Населено място	Паметници Други обекти на културата	Физическо състояние
гр. Радомир	Барелеф Никола Корчев	Състоянието на паметника е отлично
гр. Радомир	Паметник на Осемстотинте войни	Състоянието на паметника е лошо
гр. Радомир	Паметна плоча на опълченците.	Състоянието на паметника е добро
гр. Радомир	Турска баня	Аварийно състояние
с. Радибош	Килийно училище	Сградата се нуждае от ремонт на покрива
гр. Радомир	Гарата - историческо място	Добро състояние.

Източник: община Радомир

Основни изводи:

- Наличие на богато разнообразие и ресурси на КИН
- Недостиг на финансови средства за поддържане на обектите на НКН.
- Липсват системни археологически проучвания за повечето обекти, които имат значимост.

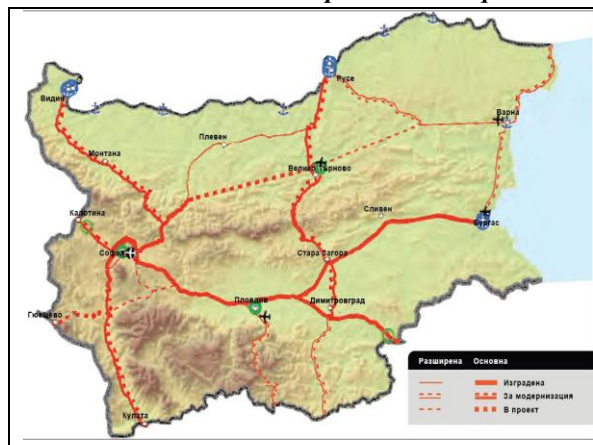
1.10. Транспортна инфраструктура

1.10.1. Пътна мрежа

Целите на Плана за интегрирано развитие на община Радомир изискват териториален анализ на обслужването на общината с републиканската и общинската пътна мрежа, който дава база за определяне на нейния потенциал за развитие. Пътищата от по-висок клас ситуират определена община в по-високо териториално ниво, определяйки възможностите за пространствена организация на икономическите, социалните и административните комуникации в по-голям мащаб, респ. с повече други общини и центрове от по-висок ранг. Обратно, обслужването с по-нисък клас пътна мрежа „свива” комуникациите в по-малък периметър на територията и ограничава възможностите за развитие, особено свързаните с ежедневния достъп до местата за труд и най-належащи услуги за населението.

Групата на *пътищата с международно и национално значение* включва автомагистралите, пътищата I клас и някои от второкласните пътища, категоризирани в европейската мрежа, по които се провежда значителен трафик, включително транзитен. Повечето от пътищата от тази група са част от инфраструктурата на TEN-T мрежата и осигуряват интеграцията на пътната мрежа на страната с тази на съседните страни. В пространствено отношение те имат важно значение за интегрирането на територията, както в национален, така и в европейски план. Чрез тях се осигурява достъпа до пристанищата, летищата с международно значение, както и връзките между големите градски центрове, вкл. българската столица.

Схема на TEN-T пътна мрежа в България



Републиканска пътна мрежа в област Перник



Групата на **пътищата с регионално значение** се формира от пътищата втори и трети клас. Главните функции на този вид пътища са да осигуряват връзките между големите административни и икономически центрове в регионите, както и между самите региони, като съдействат за интеграцията им. Връзките на по-голямата част от общинските центрове с областните градове също са част от функциите на пътищата II и III клас. Същевременно те имат задача да доведат трафика до автомагистралите и пътищата I клас и служат като преразпределители на трафика по пътните артерии с национално и международно значение.

Фигура 17: Републиканска пътна мрежа на територията на община Радомир



Община Радомир има предимството през територията ѝ да преминава **АМ „Струма“ (А3)**, която формира направлението на коридора от основната трансевропейска транспортна мрежа (TEN-T) - *„Ориент/Източно-Средиземноморски“*. Като главна пътна артерия в България и част от основната TEN-T мрежа, автомагистралата осигурява лесна и бърза комуникация на общината с основните транспортни центрове, включително извън страната, въпреки че минава сравнително периферно през югоизточната ѝ част.

Дължината на изградената републиканска пътна мрежа на територията на област Перник е 572 км, от които 152 км (26,6%) попадат на територията на община Радомир и същевременно една трета от дължината на автомагистралата на територията на областта преминава през община Радомир, което е доказателство за доброто ѝ ситуиране в пространствената организация на РПМ в страната.

Таблица 22: Дължина и структура на РПМ към 31.12. 2020 г.

Статистически райони/области	Пътища общо km	АМ, km	I кл, km	II кл, km	III кл, km
Р България	19917	806	2883	4019	12209
Югозападен регион	3418	279	519	622	1998
Област Перник	572	32	58	66	416
Община Радомир	152.0	11.6	40.0	0.0	100.4

В национален план основните обслужващи пътища за община Радомир са:

- **АМ „Струма“** *София–Перник – Благоевград - граница Гърция* - формира направлението на коридор *„Ориент/ Източно-Средиземноморски“* от основната TEN-T мрежа на юг от София. Автомагистралата е с планирана дължина 172 km, от които в експлоатация са около 100 km, а останалите са в процес на изграждане.
- **Първокласен път I-6** *граница Северна Македония-Гюешево-Кюстендил-Радомир - София – Карлово – Казанлък - Бургас (Европейска категоризация E871 и E773)* в основната си част обслужва т. нар. “подбалканска линия” и само в участъка *граница Северна Македония - Гюешево - Кюстендил (АМ „Струма“)* е включен в основната TEN-T мрежа като връзка между столиците Скопие и София.

Като пряка връзка на общинския център Радомир с областния център Перник и столицата, пътят **I-6** е с най –голямо значение за транспортното обслужване на общината, обслужвайки и по-голяма част от територията ѝ. Като връзка между столиците Скопие и София този път свързва община Радомир със съседния областен център Кюстендил и Р. Северна Македония.

- **Първокласен път I-1** *граница Румъния-Видин-Монтана-Ботевград-София-Благоевград-Кулата-граница Гърция (Европейска категоризация E79).* Пътят е

част от коридора на основната TEN-T мрежа - „Ориент/Източно-Средиземноморски”, като южната част на трасето се определя от АМ “Струма”.

Първокласният път Е79 обслужва директно общината, докато автомагистралата подобрява нивото на достъпност в по-широк план. АМ провежда транзитните транспортни потоци в национален и международен план, но посредством пътните възли позволява бързи и лесни комуникации на община Радомир със столицата, вътрешността на страната и Р. Гърция.

Във вътрешнорегионален план, транспортните комуникации се осъществяват от второкласната и третокласна пътна мрежа, но община Радомир се обслужва само от пътища трети клас:

- **Третокласният път III-603** *Радомир – Копаница –Ковачевци -Четино (Габров дол-Мурено)* обслужва малка част от северната територия на общината като връзка със съседната община Ковачевци
- **Третокласният път III -604** *(оп Кюстендил-Радомир) Върба –Бобораци - Жедна* обслужва съставните населени места в рамките на общината
- **Третокласният път III -623** *(оп Кюстендил-Дупница) -Мламолово -Бобов дол- Жедна—Житуша – Извор – Лобош –Земен -Враня стена -Габрешевци* обслужва югозападната територия на община Радомир като връзка със съседните общини Бобов дол, Ковачевци и Земен
- **Третокласният път III -627** *(Клисурса - Самоков) –Рельово –Алино -Д. Диканя –Друган –Радомир*, с най-голяма дължина от третокласните пътища в общината осигурява връзката ѝ със съседната община Самоков
- Прекатегоризираният четвъртокласен път **III-6041** *(Бобораци-Жедна) Касилак – Кондофрей –Чуковец –Гълъбник - Д.Диканя -(АМ Струма)* обслужва населените места от южната част на общината и заедно с път **III -623** осигурява връзка между основните за общината транспортни направления -**път I-6 и АМ „Струма“**
- Другият прекатегоризиран четвъртокласен път **III-6233** *Земен –Блатешница – Байкалско –Драгомирово -(оп Кюстендил -Радомир)* обслужва най-югозападната територия на общината като връзка със съседната община Земен.

Степента на изграденост на РПМ се определя с нейната гъстотата –км/ 1000 км² и за по-добра представа се детайлизира с разбивка на гъстота на пътищата с национално и международно значение и гъстота на регионалните и вътрешнорегионални пътища, предвид различните им функции при обслужването на територията на различните териториални единици.

Добре развитата пътна мрежа от висок клас успешно провежда международните и национални транспортни потоци, интегрирайки добре област Перник в национален и международен план. Регионалната пътна мрежа, обаче, е недостатъчно развита, което е

в ущърб на периферните райони и затруднява вътрешнорегионалните комуникации. В известна степен това се обуславя от спецификата на релефа, но затруднява транспортното обслужване в региона, допълнително усложнено от влошеното състояние на регионалната пътна мрежа.

Таблица 23: Гъстота на републиканската пътна мрежа по класове към 31.12. 2020 г

Регион/област/община	Гъстота на РП мрежа	Гъстота на АМ	Гъстота на пътища клас I	Гъстота на пътища II и III
България	179.4	7.2	26.0	146.2
Югозападен	168.3	13.7	25.6	129.0
Област Перник	239.3	13.4	24.3	201.7
Община Радомир	281.5	21.5	74.1	185.9

За самата община Радомир общата гъстота на РПМ е по-висока от показателите и за областта и за ЮЗ регион и за страната. Близко три пъти по-висока от средната за страната е гъстотата на пътищата от най-висок клас, което е обяснимо, предвид териториалното разположение на общината в близост до столицата и радиално преминаващите през нея международни транспортни направления София-Скопие и София-Атина. По-висока е и гъстотата на регионалната пътна мрежа. Макар и представена само от третокласни пътища, пространствената ѝ организация освен вътрешнорегионалните комуникации, осигурява връзки и между споменатите международни транспортни направления, улеснявайки и бързи транспортни комуникации в по-голям мащаб.

Структурата на изградената пътна мрежа определя качеството на транспортното обслужване на съответната територия (табл.24).

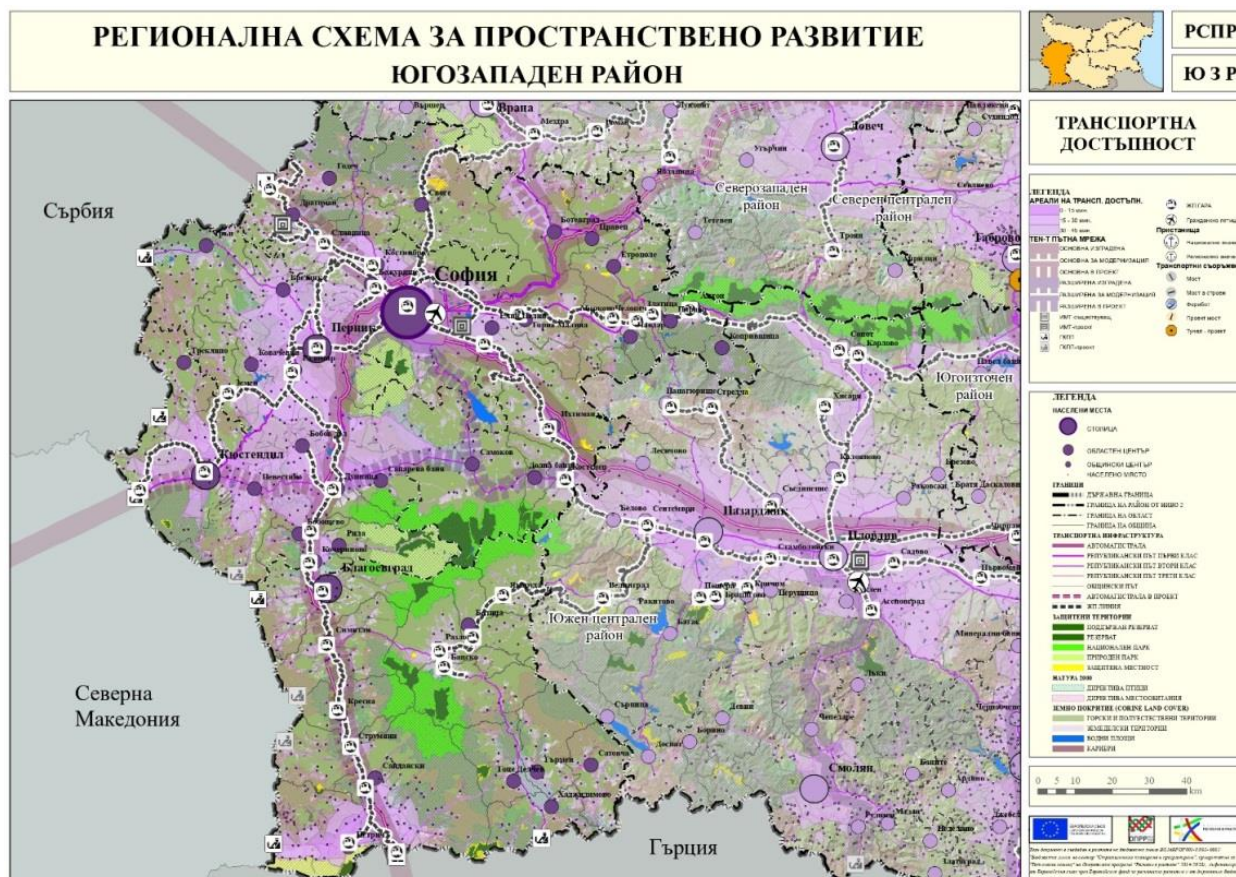
Таблица 24: Относителен дял на републиканската пътна мрежа по класове от общата дължина към 31.12. 2020 г.

Регион/област/община	отн. дял АМ	отн. дял I клас	отн. дял АМ и I клас	отн. дял II клас	отн. дял III клас
Р България	4.0	14.5	18.5	20.2	61.3
Югозападен	8.2	15.2	23.4	18.2	58.4
Област Перник	5.6	10.1	15.7	11.5	72.8
Община Радомир	7.6	26.4	34.0	0.0	66.0

Относителният дял на пътищата с национално и международно значение (автомагистрали и първокласни пътища) в ЮЗР е втори най-висок за страната. Като се има предвид ролята на АМ и първокласни пътища за провеждане на транзитните

потоци и осигуряване на интеграцията на пътната мрежа на страната с тази на съседните страни, регионът има благоприятна позиция за интегриране както в национален, така и в европейски план. По-ниският относителен дял на регионалната пътна мрежа, обаче, в известна степен компрометира това предимството с по-ограничените възможности за достъпност до пътната мрежа от най-висок клас.

Фигура 18: Транспортна достъпност в Югозападен район



Източник: Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЗР

В рамките на област Перник (с по-нисък относителен дял на пътищата с национално значение и по-висок дял само на третокласната пътна мрежа), община Радомир изпъква с изключително добри показатели, обслужвана от пътища от най-висок клас. Добре развитата третокласна пътна мрежа, която (наред с общинската пътна мрежа) има най-пряко отношение към същинското транспортно обслужване на населените места в общината, допълва баланса в обслужването с пътищата от висок клас и пътищата с регионално значение.

Средната стойност на относителния дял на пътищата с национално и международно значение (автомагистрали и първи клас) за страната е 18,5 % и община Радомир попада в групата на общините с показател, близо два пъти над средния за страната. Това дава възможност транспортните връзки по направленията, водещи от общинския център към населените места в общината, да се осъществяват по пътища от републиканската и общинска мрежа в рамките на 30-минутен изохрон.

Състоянието на пътната мрежа е определящ фактор за обслужване на населените места и възможностите за развитие на общината.

В община Радомир близо 60% от републиканската пътна мрежа е в добро състояние и само 10% - в лошо. Особено важни за общината пътища - **III-627** /Клисура – Самоков/ – Рельово – Алино - Д. Диканя – Друган – Радомир и **III-6041** /Бобораци - Жедна/ Касилак – Кондофрей – Чуковец – Гълъбник - Д.Диканя - /АМ Струма/, (с обща дължина 33.3 км), са предвидени за ремонт в настоящия програмен период.

Същинското транспортно обслужване на общината се осигурява чрез **общинската пътна мрежа**, включваща следните пътища:

PER1120 /I-1, Д. Диканя - Дупница/ - Дрен, с дължина 2.3 км

PER1123 /I-6,Извор - Радомир/ - Прибой – Поцърненци -/PER3136/, дължина 5.15км

PER1131 /III-627/ - Друган - Старо село - /I-1/, дължина 4.7 км

Общинските пътища от тази **първа категория**, обслужващи по-големите населени места, заедно с пътищата от **втора категория**:

PER2126 /I- 603, Копаница-Косача/-Радибош - яз.Пчелина, дължина 8.0 км

PER2127 /III-604, Бобораци-Жедна/-Негованци -/I-6/ , дължина 5.4 км

PER2129 /III-6041/-Гълъбник-гран. общ. (Радомир-Дупница) - /I-1/, дължина 3.1 км

PER2130 /III-627, Алино -Д. Диканя/-Горна Диканя -Дрен-/I-1/, дължина 9.5 км

PER2133 /III-627, Долна Диканя-Друган/-Владимир, дължина 2.7 км

PER2134 /III-627, Друган-Радомир/-Стефанов-Кондофрей-/III-6041/, дължина 9.2 км

PER2135 /PER2134, Стефаново - Кондофрей/ - Долни Раковец, дължина 0.9 км осигуряват най-интензивните транспортни комуникации между населените места в община Радомир.

Пътищата от **трета категория**:

PER3121 /I-6, Кюстендил -Радомир/-Углярци, дължина 4.8 км

PER3122 /I-6, Извор -Радомир/ -Беланица -/III-604/, дължина 3.0 км

PER3124 /I-6/-Радомир -жп гара Радомир –Борнарево, дължина 3.2 км

PER3125 /PER3124, Радомир -Борнарево/ -Николаево, дължина 1.8 км

PER3128 /III-623, Жедна -Извор/-Житуша -/KNL1002/, дължина 5.4 км

PER3132 /III-627/ -Друган -м. Грамада, дължина 1.4 км

PER3136 /I-6, Извор-Радомир/ -Поцърненци -Калугерски чифлик, дължина 3.7 км

PER3137 /I-6/-Радомир –хижа „Орлите“, дължина 5.3 км

обслужват достъпа до по-малките и отдалечени населени места и/или обекти от друг характер, важни за развитието на общината.

Общата дължина на **общинската пътна мрежа**, обслужваща община Радомир е 79.55 км, с гъстота 147.3 км/ 1000 км² , по-ниска от средната за страната (154 км/ 1000 км²),

при това (по данни от община Радомир) състоянието на пътната настилка за цялата общинска пътна мрежа се определя като *лошо*.

Поради системно недофинансиране за поддържане на общинските пътища, около 60% от общинската пътна мрежа в страната има необходимост от ремонт или реконструкция, което означава, че повече от половината или значителна площ от настилката на тези пътища е повредена, с образувани коловози и деформации.

Изпълняват се частични ремонтно-възстановителни дейности (предимно неотложни) на отделни пътни участъци, без възможност за цялостно и постоянно поддържане на общинската пътна мрежа в добро състояние, осигуряващо удобно придвижване на населението при ежедневните му транспортни комуникации.

По ПРСР 2014-2020 г. общината кандидатства с проект за реконструкция и рехабилитация на общинските пътища **PER2130** /III-627, Алино -Д. Диканя/-Горна Диканя -Дрен-/I-1/ (9.5 км) и **PER2134** /III-627, Друган - Радомир/ - Стефаново,- Кондофрей - /III-6041/ (9.2 км), но проектът не е класиран за финансиране.

1.10.2. Железопътна инфраструктура

Община Радомир има предимството да се обслужва от две жп линии -**жп линия 5 и жп линия 6**.

Жп линия 5 *София - Владая - Радомир - Дупница - Кулата* (граница Р. Гърция) формира част от коридора на основната TEN-T мрежа - „Ориент/Източно-Средиземноморски” и е една от най-натоварените линии в страната. Жп линия 5 е единична, електрифицирана и включена в Европейското споразумение за най-важните линии за международни комбинирани превози и свързаните с тях обекти (AGTC). Като формираща направлението на един от основните коридори на TEN-T мрежата, се предвижда линията да бъде приведена в съответствие с европейските изисквания за качество и сигурност при експлоатацията.

Жп линия 6 *Волуяк – Разменна – Батановци и Радомир – Гюешево* (граница с Р. Македония) е включена в основната TEN-T мрежа на територията на страната с участъка *Радомир – Гюешево*. Дължината на жп линията *София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Македония* е 139 км. Проектната скорост варира от 70 до 100 км/ч, с някои ограничения от 40 до 75 км/ч. В участъка *София - Драгичево - Перник - Радомир* жп линията е с обща дължина 48,6 км, електрифицирана е и удвоена в участъците *София - Захарна фабрика* и *Батановци - Радомир*. Участъкът *Радомир – Гюешево* е еднопътна, неелектрифицирана жп линия с обща дължина 87.97 км, междурелсие 1435 mm.

Дължината на железопътната мрежа на територията на община Радомир е 42,909 км. Обслужването на населените места с жп транспорт се осъществява посредством жп гарите Радомир, Гълъбник и Долни Раковец и жп спирки в селата Дебели лаг, Кондофрей, Копаница, Кошарите, Прибой и Чуковец.

Жп линиите, преминаващи през територията на общината, обслужват по-малко от една трета от населените места, при това спирките на всички села са доста отдалечени от самата им територия, което прави това обслужване изключително нефункционално и непредпочитано от хората. При все това, характерът на обслужването с жп транспорт е по-важен за регионалните връзки и възможностите на община Радомир да комуникира с други общини и/или области. Подобно на пътищата от по-висок клас, жп транспортът ситиуира общината на по-високо териториално ниво, определяйки възможностите за пространствена организация на икономическите, социалните и административните комуникации в по-голям мащаб, респ. с повече други общини и центрове от по-висок ранг.

В този смисъл общината получава добро обслужване с жп транспорт, тъй като гъстотата на жп мрежата е една от най-високите в страната ($79.5 \text{ км}/1000 \text{ км}^2$), по-висока от средната за ЮЗ регион ($42,6 \text{ км}/1000 \text{ км}^2$) и повече от два пъти по-висока от средната за страната ($36,3 \text{ км}/1000 \text{ км}^2$). Задължителна необходимост е поддържането в добро състояние на довеждащата пътна мрежа и организацията на автобусното обслужване в синхрон с разписанието на жп влаковете.

Определящо значение за развитието на общината ще има модернизирането на жп линията „София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Северна Македония“ в съответствие с европейските изисквания за скоростно движение на влаковете.

В процес на изпълнение е проект „Техническа помощ за подготовка на проект "Модернизация на железопътната линия София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Северна Македония"”.

Техническа помощ за подготовка на проект за модернизация на железопътна линия София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Македония е част от основната мрежа и частично попада по протежението на коридор Ориент/Източно Средиземноморски (Orient/East Med Corridor). Инвестиционният проект предвижда изграждане на железопътна магистрала, която да обслужва населението, вътрешния и международния товарен трафик.

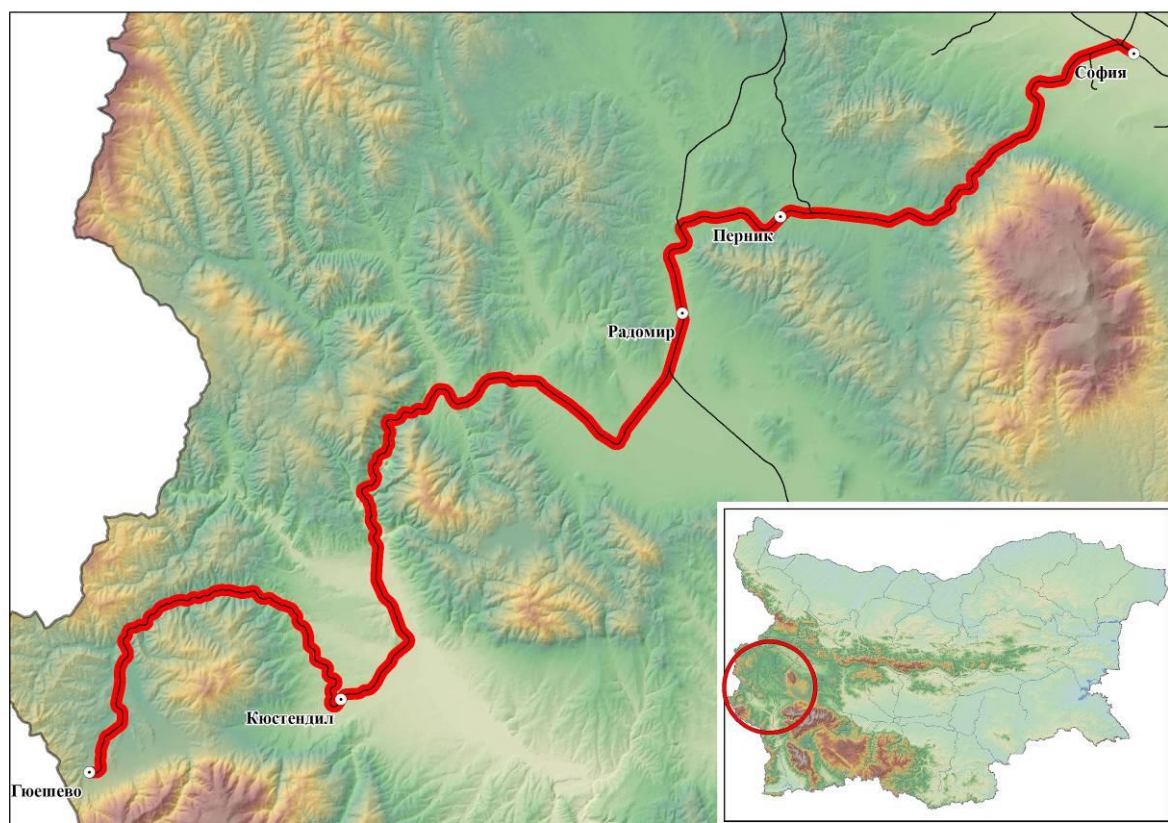
Проектът включва техническо проектиране и изготвяне на ПУП за модернизация на участъка София-Перник-Радомир, оптимизация и актуализация на идеен проект в участъка Радомир-Гюешево, изготвяне на технически проект и ПУП-ПП за участъка Радомир - граница с Република Северна Македония, оценка за оперативна съвместимост и оценка за съответствие по ЗУТ. Проектът се финансира по Приоритетна ос 1 „Развитие на железопътната инфраструктура по основната Транс-европейска транспортна мрежа“ на Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014-2020 г., и трябва да приключи до следата на 2022 г.

Проектът ще осигури оперативна съвместимост на инфраструктурата, оборудването, системите за управление, експлоатация и безопасност, както и свързаност с

европейските железопътни мрежи чрез прилагането на унифицирани стандарти и в съответствие с изискванията на Транс-европейската транспортна мрежа.

Железопътна линия София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Македония е с обща дължина 139 км. Проектната скорост варира от 70 до 100 км/ч, с някои ограничения от 40 до 75 км/ч. В участъка има 12 моста с обща дължина 251 м и 6 прелеза. Управлението на движението се осъществява посредством полуавтоматична блокировка без проходни сигнали между гарите.

Фигура 19. Трасе на проекта "Модернизация на железопътната линия София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Северна Македония"



Участъкът Радомир – Гюешево е с обща дължина 87.97 км., еднопътна, неелектрифицирана жп линия с междурелсие 1435 mm. Линията е разделена на два участъка:

- жп участък Радомир – Кюстендил има 4 междинни гари, 8 спирки, 12 моста с обща дължина 371 м, 9 тунела с обща дължина 1927 м и 12 прелеза с дървено покритие. Проектната скорост варира от 75 до 90 км/ч;
- жп участък Кюстендил – Гюешево има 9 спирки, 7 моста с дължина 197 м, 8 тунела с обща дължина 950 м и 12 прелеза с дървено покритие. Проектната скорост е 65 км/ч.

От гара Гюешево до границата с Република Македония няма изградена връзка.

Реализирането на модернизиранието на жп линията „София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Северна Македония» ще окаже важно влияние върху развитието на територията на общината:

- Времето за придвижване Радомир-София ще бъде съкратено наполовина с всички съпътстващи улеснения за трансграничните социално-икономически контакти между двете страни и в частност за община Радомир.
- Повишаване комфорта, сигурността и безопасността на железопътните превози;
- Достигане европейските стандарти за интегрирани транспортни услуги;
- Подобряване на екологичните условия в района на проекта, чрез намаляване на емисиите на вредни газове.

Изводи и препоръки

Степента на изграденост на РПМ в община Радомир е много добра и осигурява възможности за бързи транспортни комуникации и в по-голям мащаб и във вътрешнорегионален план, свързани с нуждите и потребностите на населението. Необходимо е системно поддържане в добро състояние, за да изпълнява успешно функциите си.

Добре развитата третокласна пътна мрежа има най-пряко отношение към същинското транспортно обслужване (наред с общинската пътна мрежа) на населените места в общината. Доизграждането на довеждащите пътища на направления, особено достъпа до жп транспорт ще подобри комуникациите на по-отдалечените територии и балансиране на транспортното обслужване. Важно условие за вътрешнорегионалните комуникации е и поддържането в добро състояние на регионалната /заедно с общинската/ пътна мрежа.

Високата степен на изграденост на пътната мрежа в община Радомир създава условия за по-пълно и ефективно използване на местния потенциал за развитие, включително по отношение на транспорта, като структуроопределящ сектор (особено след доизграждането на АМ „Струма“ и скоростен път “Гюешево-Кюстендил-Радомир-Перник-София“. Необходимо е доразвитие и на пътищата III клас за подобряване достъпа и на периферните райони. Съществуват проблеми, свързани с влошени експлоатационни условия, по отношение на някои участъци особено от общинската пътна мрежа, поради недостатъчни ресурси за поддържането ѝ.

Необходимо е своевременно, а не догонващо провеждане на „спешни“ ремонти, особено на общинската пътна мрежа, така че всички населени места от общината да имат добър достъп до РПМ, осигуряващ интегрираното развитие на общината и пълноценното ѝ функциониране като единен организъм.

В този смисъл подобряването на транспортната достъпност като елемент на качеството на обслужване включва:

- **Доизграждане на автомагистралната мрежа в страната,** така че да обхване по-голяма част от територията и повече от населението да получи качествено транспортно обслужване като безопасност и бързина на придвижване. Това се отнася за отсечката от основния коридор на ТЕН-Т мрежата „Ориент/Източно-Средиземноморски” между София и Кулата, която предстои да се доизгради и въведе в експлоатация като автомагистрала. Допълнителен стимул за развитието на общината ще бъде изграждането на скоростен път “Гюешево-Кюстендил-Радомир-Перник-София”.
- Подобряване на техническите параметри и експлоатационното състояние на общинската пътна мрежа, което е последната стъпка на приближаване на транспортната услуга с високо качество до конкретните потребители, улеснявайки общия процес на регионално развитие и сътрудничество. Необходими са ремонти и полагане на изцяло нови настилки на повечето улици в селата от общината.
- **Железопътната инфраструктура и нейното модернизиране е изключително важна за оптималното транспортно обслужване и свързаността на община Радомир с други общински, областни и регионални центрове.** Модернизирането на жп линията „София - Перник - Радомир - Гюешево - граница с Република Северна Македония“ е от много важно значение за общината. Значителното намаляване на времето за достъп до столицата (в рамките на 30 мин.), директно ще включи град Радомир и общината в Столичната агломерация и ще повиши инвестиционната привлекателност на общината по линия на базисните условия на развитието и подобри състоянието на околната среда.
- Не на последно място качеството на транспортното обслужване включва и извеждане на транзитните потоци извън населените места и развитие на екологичен градски транспорт. Това не само ще ускори придвижването на хората до работните им места, а и ще разтовари централната градска част, като намали вредните емисии и запрашеността в града.

Осъществяването на големите национални транспортни проекти ще подобри значително транспортната достъпност на територията на община Радомир и мобилността на жителите ѝ. Предизвикателство пред местните власти е осигуряването на транспортния достъп по пътищата-общинска собственост. За състоянието на уличното и пътно стопанство в общината ще трябва да бъде изработен подробен анализ и стратифициране на решенията за преодоляване на проблемите свързани със състоянието, ремонта и стопанисването на уличните настилки. Необходими са инвестиции в подобряване състоянието на уличната и тротоарна настилка, вертикалната и хоризонталната маркировка, както и в създаването на ефективна система за управление и контрол на действията на всички заинтересовани страни при експлоатиране и ползване на улиците и общинските пътища.

Изграждането на АМ „Струма“ води до по-бърз и лесен достъп до територията на община Радомир, като допринася и други значителни ползи, включително инвестиционни намерения в областта на съпътстващата инфраструктура. Допълнителен стимул за развитието на общината ще бъде изграждането на скоростен път “Гюешево-Кюстендил-Радомир-Перник-София“, улесняващ трансграничните комуникации със Република Северна Македония. Железопътната инфраструктура и нейната поддръжка и модернизиране е изключително важна за оптималното транспортно обслужване и свързаността на община Радомир с други общински, областни и регионални центрове.

1.11. Телекомуникации

1.11.1. Достъп до интернет

Информационните и комуникационните технологии са един от водещите фактори за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите, за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Ефектите и въздействието от развитието и широкото прилагане на ИКТ обхващат всички социално-икономически сектори.

През 2013 г. относителният дял на домакинствата с **достъп до интернет** в област Перник (48.4%) е бил втори (след област София) с най-нисък достъп в Югозападен регион, при средна стойност за страната 53,7%, но през следващите години се регистрира по-осезателен напредък и през 2020 г. данните на НСИ показват, че област Перник достига най-висока стойност за страната (заедно с област Сливен), с показател 83.4% , при средна стойност 78,9%. Имайки предвид, че показателят за областта до голяма степен се определя от този за областния център и за град Радомир като втори балансиращ център в област Перник, с основание може да се предположи, че достъпът до интернет на домакинствата в община Радомир е с много по-висок показател от средния за областта (липсва официална информация по общини), като все пак се отчита голямата разлика в достъпа между селата и градовете.

Подобряването на достъпа до Интернет съответно повишава и **използваемостта** му и относителният дял на лицата, ползващи редовно Интернет, и корелира с този на домакинствата, имащи достъп до Интернет. Ползваемостта в област Перник през 2013 г. (47.0%) изостава наред с изоставането в достъпа, но следващите години нараства с бързи темпове, за да достигне 75.9% през 2020 г. при 80% за ЮЗР и 69.2% средно за страната.

Определящи за ползваемостта на интернет са и основните **цифрови умения** на лицата - показател, който се наблюдава в **индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото** (DESI). Показателят за област Перник през 2020 г. (27.8%) е един от най-високите за страната при средна стойност 29.4% (обусловена от тази за София-столица /54.9%/).

1.11.2. Широколеново покритие

Широколеновото покритие в България е над средните стойности за ЕС, но се наблюдава дисбаланс между гъсто населените места и слабо населените места. През 2020 г. покритието в селата е 63.0% , а в градовете - до 83.6%, при обща стойност за страната 78.6%. Подобно на ситуацията в страната, предоставянето на интернет и електронни услуги в област Перник е сравнително по-добро в градските райони, но в по-отдалечените и слабо населени селски е по-слабо, а пък в някои територии няма въобще достъп до интернет.

Това е обяснимо, предвид пазарната логика на предоставянето на широколенови услуги - от гледна точка на потреблението не винаги е икономически изгодно да се инвестира в икономически слаби и изостанали райони, което от своя страна обуславя необходимостта от държавна намеса, за да се защити обществения интерес.

Класификацията на Европейската комисия в „Насоки на Общността за прилагане на правилата за държавна помощ във връзка с бързото разгръщане на широколенови мрежи” (Насоките на ЕК), дефинира три типа райони в зависимост от вече съществуващото равнище на широколенов достъп, а именно:

- **„Бели райони“** — без инфраструктура за широколенов достъп или без вероятност такава да бъде развита в период от три години. За тяхното покриване с широколенова мрежа е нужна държавна подкрепа за **насърчаване на целите за регионално сближаване и икономическо развитие**
- **„Сиви райони“** - с един доставчик на широколенов достъп, което се отразява на качеството на обслужването или на цената и на пазарната динамика. Необходим е по-подробен анализ и **внимателна оценка на съвместимостта на държавната подкрепа** за разгръщането на широколенови мрежи.
- **„Черни райони“** - съществуват два или повече доставчика на широколенов достъп, а широколеновите услуги се предоставят при конкурентни условия, т.е. **- не е необходима държавна намеса**

Таблица 25: Относителен дял на населението с достъп до високоскоростен Интернет и в бели и сиви зони - 2019 г.

Регион/Област/община	ШЛИ 30+ mbps	ШЛИ 100+ mbps	Бяла зона	Сива зона
България	97.42%	97.97%	1.59%	2.30%
Югозападен регион	98.36%	99.05%	1.35%	1.36%
Област Перник	94.14%	97.18%	2.14%	3.17%
Община Радомир	87.64%	97.98%	1.25%	9.15%

Интернет доставчик на територията на община Радомир е фирма ИНТЕРЛАН БГ, предлагаща новата и бърза технология GPON, която използва само оптичен кабел и

пасивни компоненти. По този начин връзката не се влияе от атмосферни условия и междинно електро захранване като гарантира скорости до 1000Mbps.

Данните за община Радомир показват добри показатели за дял на населението с достъп до високоскоростен интернет - колкото средните за страната и малко по-високи от средните за област Перник, макар и по-ниски от средните за ЮЗ регион.

Както вече беше отбелязано, осреднените ниски показатели за област Перник се дължат на големите териториални диспропорции в достъпа между селските и градски райони, особено изяви в областта. По-отдалечените и слабо населените места са затруднени в своите комуникации и в социален, и в икономически аспект, изолирани от обществения и културен живот. Осигуряването на достъп до он-лайн услуги на хората, живеещи в слабо населените и отдалечени райони цели преодоляването на тези тенденции и стимулиране на социалното сближаване.

През 2019 г. община Радомир кандидатства в инициативата за безплатен безжичен интернет на публични места в Европейския съюз WiFi4EU и печели ваучер, който предоставя фиксирана сума от 15 000 евро. В началото на септември 2020 г. започва монтирането на устройствата в 11 точки, съобразно изискването те да са на открити обществени места. Чрез схемата се предоставя безплатен Wi-Fi на жителите и гостите на общината на най-посещаваните обществени места на открито и закрито - обществени сгради на публичната администрация, площи, паркове, места за отдих, читалища, библиотеки, театри, училища, и други. Целта на инициативата WiFi4EU е не само да има свързаност на отделните хора, но и да помогне за културния и историческия обмен на информация. Участието в инициативата показва нуждата на местните власти от разширяване на предлагането на безжични услуги за населението с цел насърчаване на местната икономика, на електронната търговия, подпомагане на туризма и др.

Община Радомир е една от трите пилотни общини (заедно с Габрово и Бургас), които през 2016 г. са присъединени към платформата за отдалечен достъп до административни услуги. Тя е разработена по проект на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщения „Развитие на административното обслужване по електронен път“.

От 2021 г. услугите на общините в България вече са достъпни по електронен път през Портала за достъп до електронни административни услуги - egov.bg на Държавна агенция "Електронно управление" (ДАЕУ). За достъп до тях е необходимо гражданите да имат персонален профил в "Моето пространство" на Портала egov.bg, в Системата за сигурно електронно връщане (ССЕВ) и да притежават квалифициран електронен подпис. Услугите могат да бъдат заявени както с физически, така и с мобилен електронен подпис.

Изводи и препоръки

Достъпът до високоскоростен интернет в община Радомир е с добри показатели - колкото средните за страната и малко по-високи от средните за област Перник. Малко по-малък от средните стойности за страната и ЮЗР е делът на населението, попадащо в „бяла“ зона, но делът на населението, попадащо в „сива“ зона е три пъти по-висок от този за областта. Известна част от населението в по-отдалечените и слабо населените места в общината е затруднено в своите комуникации и в социален, и в икономически аспект, изолирано от обществения и културен живот.

Дигиталните услуги навлизат все повече в ежедневието на населението от общината.

- Осигуряването на условия за **разширяване на използването на ИКТ** извън големите и в **по-слабо населените места и селски райони** ще създаде възможности за по-широк достъп до услуги и информация за населението и бизнеса от периферните територии и ще спомогне за преодоляване на регионалните различия в достъпа до електронни услуги.
- Повече съсредоточаване върху разгръщането на широколентовия достъп до интернет в селските райони, съчетано с повече **обучение за придобиване на цифрови умения** и по-нататъшно **развитие на цифровите услуги** биха били от полза за цялостната свързаност на общините и регионите и ще спомогнат за преодоляване на цифровото разделение, което е особено предизвикателство в контекста на фактори като предимно възрастното население в обезлюдените селски райони.
- Осигуряването на съвременни електронни услуги за бизнеса и гражданите и постигане на т.нар. цифров растеж изисква разгръщане и развитие на мрежите за достъп до високоскоростен и свръх-високоскоростен интернет. Дисбалансите по отношение на широколентовото покритие водят до ниско търсене и използване на интернет и електронни услуги. Факт е, че региони, които изостават в цифровото си развитие, изостават и в своето социално-икономическо развитие. Налице е риск те да останат „информационно откъснати“, което да задълбочи другите различия. Допълнителното съсредоточаване върху разпространението на широколентов достъп до интернет в периферните и селски райони, както и върху развитието на умения и услуги в областта на цифровите технологии ще повлияе положително на цялостната свързаност на териториалните единици в държавата и *общината*.

1.12. Водостопанска инфраструктура

1.12.1. Водоснабдяване

Водоснабдяването на гр. Радомир се осъществява основно от 3 водоизточника – довеждащ водопровод от яз. Студена, който е сравнително нов и е в добро състояние, собствен каптаж в непосредствена близост до града – „Бучалото”, довеждащ

водопровод от с. Друган, който е изключително амортизиран и се нуждае от подмяна и още два малки водоизточника.

Другите населени места от община Радомир се водоснабдяват от отделни водоизточници, намиращи се в техните землища или съседни на тях. По-голямата част от населените места, намиращи се на територията на община Радомир, са водоснабдени от съществуващи водоизточници, посредством улични водопроводни мрежи. през

Водопроводната мрежа, с обща дължина 52 км е изградена основно в периода 1970-1980 г., преобладаващо от азбестоциментови /етернитови/ и стоманени тръби. Експлоатационният период на по-голямата част от мрежата е изтекъл и тя вече е силно амортизирана, което води до увеличаващ се брой аварии и значителни загуби на питейна вода, достигащи до 70%.

Като обхват изградеността на водопроводната мрежа е сравнително добра -повечето населени места са централно водоснабдени и 95% от населението в общината и гр. Радомир е свързано към водопроводна мрежа. Въпреки честите аварии, режим на водоснабдяване не се е налагал, с изключение през 2019 г, в резултат на проблемите с яз. Студена. Тогава над 80% от населението на област Перник е с режим на водоснабдяване, а в община Радомир -78%.

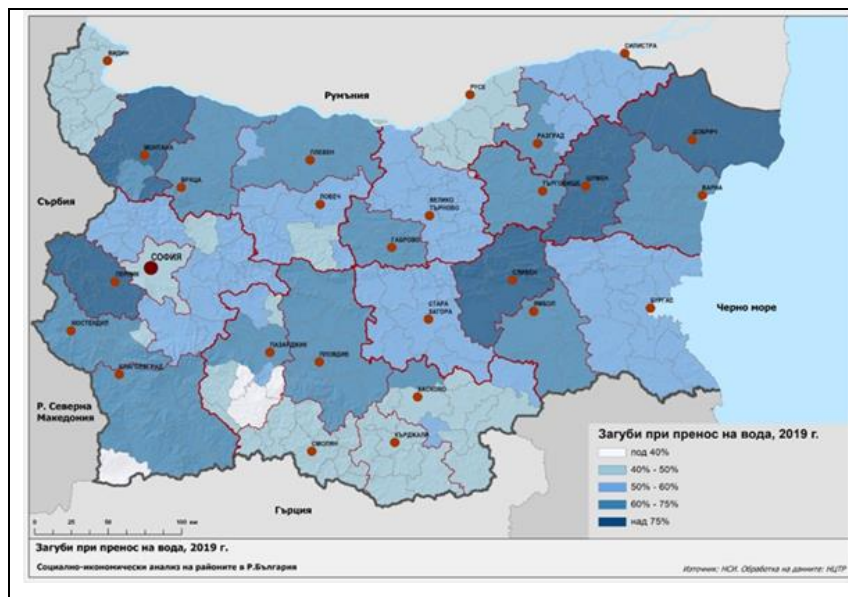
Таблица 26: Характеристика на водопроводните услуги в община Радомир -2019г.,%

Териториална единица	Население, свързано с обществено водоснабдяване	Население с режим на водоснабдяване	Население, свързано с обществена канализация	Население, свързано с ПСОВ	Загуби на вода
България	99.4	6.0	76.4	64.6	57.3
ЮЗ регион	99.6	5.8	90.1	77.9	50.6
Обл. Перник	98.4	84.4	79.6	74.4	75.0
Община Радомир	94.6	78.1	71.3	71.3	70.0

Констатираните загуби на вода са изключително големи и се дължат основно на физически течове – както видими, така и скрити, както от водопроводната мрежа, така и по кранове, връзки, резервоари и в различните шахти. Големи обеми вода се губят също за изпразване и пълнене на водопроводната мрежа при аварии, поради факта, че тя е недобре конструирана и/или преоразмерена, а граничните кранове между хидравличните зони не работят достатъчно добре.

По Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г., в рамките на „Интегриран проект за подобряване на водоснабдителната и пътна инфраструктура на населените места в община Радомир“ са реконструирани водопроводните мрежи в селата Дрен и Долна Диканя, а по проект „Подобряване на водоснабдителната инфраструктура на населените места в община Радомир“ е ремонтиран довеждащ

водопровод с. Старо село - с. Друган и реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа в махала Левачка от Старо село.



Фигура 20: Загуби при пренос на води

Област Перник е една от петте области в страната с най-високи загуби на вода - над три четвърти от подадените водни количества се губят при транспортирането им до потребителите.

Източник: Социално-икономически анализ на районите –МРРБ, 2020 г.

По ПРСР 2014-2020 г. е реализиран етап I на проект за реконструкция и рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в населените места в с. Извор.

Общината има готов *Проект за реконструкция на довеждащ водопровод от помпена станция "Опалово" до гр. Радомир*, подготвен 2020 г.

Изводи и препоръки

Налага се изводът, че големите загуби и качеството на доставяне на питейна вода не отговарят на технологичните и екологични стандарти и изисквания и водопроводната мрежа като цяло в сегашния си вид е неспособна да удовлетвори техническите и нормативни водоснабдителни изисквания, като по този начин се нарушава и цялостния воден цикъл на град Радомир.

Разходите за ремонти непрекъснато се повишават, а надеждността на водоподаването за населението намалява все повече. Отстраняването на аварияте по водоснабдителната мрежа от своя страна е свързано с разрушаване на пътната настилка в града, което създава проблеми в транспорта и придвижването. В допълнение следва да се отбележи, че използването на етернитови тръби във водоснабдяването отдавна е в нарушение на действащите норми и стандарти за изграждане на водопроводни мрежи.

Както състоянието, така и материала, от който са изработени тръбите, са причина за чести аварии, големи загуби и влошено качество на питейната вода. Необходимостта от реконструкция и модернизация на остарялата водопроводна мрежа с цел намаляване на големите загуби на питейни води и повишаване ефективността на водоснабдителните системи не търпят отлагане.

1.12.2. Отвеждане и пречистване на отпадъчните води

Изградеността на канализационната мрежа в община Радомир е съизмерима със средната стойност за страната. По последни данни на НСИ, през 2019 г. населението, свързано с обществена канализация е 71.3 % от населението на общината, малко под средния показател за страната (76,2%), но *всички отведени отпадъчни води се пречистват* и населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) в община Радомир (71.3%), е по-високо от средния показател за страната (64.6%), макар и по-ниско от този за областта (74.4%).

Събирането и отвеждането на отпадъчните води посредством изградена улична канализация се осъществява само за град Радомир и кв. Върба. В някои от останалите населени места частично е изградена улична канализация по стопански начин, която е с неизяснен статут и не се стопанисва от експлоатационното предприятие „ВиК“ ООД гр. Перник.

Съществуващата канализационна мрежа в гр. Радомир е от смесен тип. Изграждана е основно през 70-те години на XX век, от бетонови тръби и профили, без необходимата киселинна защита и е силно амортизирана. В централната градска част има няколко улици, където канализацията е още по-стара, изградена през по-миналия век от каменни канали. В повечето села от общината няма изградена канализационна мрежа. Голяма част от жителите на общината са включили битово-фекални отпадъчни води в изградени от самите тях примитивни съоръжения, като попивни ями, септични ями, филтрационни кладенци и т.н. Тези съоръжения събират, но не пречистват отпадъчните води и чрез инфилтрация се явяват замърсители на почвата, подпочвените и повърхностните води, което води до влошаване показателите на питейните води и респективно се явява заплаха за здравето на населението, както и за екологичното равновесие в района на населеното място.

Отпадъчните води на град Радомир по довеждащ колектор с диаметър 1200мм се поемат от ПСОВ „ЛЕКО КО“ ЕООД, която от 2007 година е собственост на „Радомир Метал Индъстрийз“ АД. Тя пречиства битовите отпадъчни води на гр. Радомир и промишлените води от двете предприятия -правоприемници на бившия завод за тежко машиностроене: „Радомир Метал Индъстрийз“ АД и „Бесттехника ТМ - Радомир“ АД. Пречистените отпадъчни води се заустват в р. Струма, която е приемник II-ра категория.

ПСОВ „ЛЕКО КО“ ЕООД е предназначена за механично и биологично пречистване на отпадъчните води от бившия завод за тежко машиностроене и отпадъчните води на гр. Радомир, преди заустването им в р.Струма. Проектирана е през 1980 г. и се нуждае от реконструкция и модернизация.

Общината е отредила общински терен от 9 декара за изграждане на нова ПСОВ, който се намира в югозападната част на града, в близост до терасата на р. Струма, като местоположението му е съобразено със съществуващата канализационна мрежа.

Единственият ВиК проект, реализиран в близките години в агломерация Радомир е в кв. „Върба“ по ПУДОС, където е изградена частично канализация и е рехабилитирана част от съществуващата водопроводна мрежа. В кв. „Върба“ остава необходимост от доизграждане на 5.3 км. нова канализация и рехабилитация на остарялата водопроводна мрежа в трасето на предвидената канализация.

Изводи и препоръки

Състоянието на канализацията в община Радомир се определя като технически незадоволително поради ред причини, сред които неотговарящи диаметри на тръбите, амортизационна остарялост на бетоновите тръби и висока инфилтрация на канални води в почвите. Това налага необходимостта от поетапната подмяна на бетонните профили на канализационната мрежа, както и от нейното доизграждане и реконструкция.

В голяма част от селата отпадъчните води се отвеждат в местните реки и дерета или в септични ями, които замърсяват повърхностните и подпочвените води.

ПСОВ се нуждае от реконструкция на системата за изваждане на пясък от пясъкозадържател; изграждане на маслоуловител; реконструкция и модернизация на системата за аерация в биобасейна /подмяна на аерационната система с по-ефективна/; модернизация и въвеждане в експлоатация на хлораторна инсталация; изграждане на третично стъпало за денитрификация; модернизация на обезводняване на изгнилата утайка; модернизация на неефективната водопонизителна система; подмяна на шнековите помпи, помпи за рецикулация, помпи за сурова утайка; подмяна на амортизирани тръбопроводи за активна и сурова утайка.

През октомври 2021 г. стартира проект **„Изграждане на ВиК инфраструктура на обособената територия обслужвана от “Водоснабдяване и канализация” ООД, гр. Перник“**. Проектът се реализира от дружество „ВиК“ Перник и с финансова подкрепа на Оперативна програма „Околна среда“ 2014 – 2020 г.

Към услугата „пречистване на отпадъчни води“ към 2023 година ще се присъединят 17 876 човека от агломерации Перник и Радомир. Предвижда се изграждане на тласкател и нова помпена станция, като свързаността ще достигне съответно 99,4% и 99,6% за двете агломерации. С цел постигане на съответствие с Директивата за отпадъчни води, ще се изградят съоръжения за пречистване на азот и фосфор.

Планираните дейности по изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктурата за агломерация Радомир включват:

Изграждане на транзитен водопровод за ниска зона – 2,2 km;
Изграждане на разпределителна мрежа – 9,96 km и 624 бр. СВО;
Рехабилитация и изграждане на канализационна мрежа – 6,77 km и 411 бр. СКО.

Изграждане на КПС1 кв. „Върба“ и КПС2 гр. Радомир;
Изграждане на тласкател от КПС1, кв. „Върба“ до КПС2 гр.Радомир;
Изграждане на тласкател от КПС2 до ПСОВ Батановци.

Целта е постигане на пълно съответствие с Директива 91/271 ЕИО, по-добро управление на водите, постигане на по-добър екологичен статус, по-висока ефективност на водния ресурс и справяне с последствията върху водите от изменението на климата, както и с оглед постигане на съответствие с нормативната база на ЕС.

1.13. Енергийна инфраструктура

1.13.1. Електроснабдяване

Основен източник за електрозахранване на община Радомир е електроенергийната система на страната, посредством районната подстанция „Радомир“ 110/20 KV, включена в мрежата 110 KV. На територията на общината попада и системната подстанция „Червена могила“ 400/110 KV, която няма отношение към електрозахранването на община Радомир, но връзките ѝ със съседни подстанции от електропреносната мрежа натоварват територията на община Радомир -особено югоизточната част, където преминават множество преносни електропроводи с напрежение 400 и 220 KV.

Оразмерявана във време на по-големи товари, мрежата 110 KV в района се характеризира с добро състояние и има капацитет да поема натоварвания, което се явява потенциално благоприятно условие в процеса на икономическото развитие на общината.

Същинското електрозахранване на населените места се осъществява от електроразпределителната мрежа средно напрежение (СН). Въздушни и кабелни изводи 20 KV от п/ст „Радомир“ , с дължина над 300 км захранват трансформаторните постове във всяко от населените места. Чрез 150 броя ТП се осигурява и необходимата резервна трансформаторна мощност. Нови трафопостове са необходими за стабилизиране напрежението в по-отдалечените райони на община Радомир, за да се отговори на нарастващите нужди на населението и промишлените предприятия. Електрозахранването в общината е изпълнено предимно с въздушни кабелни линии ниско напрежение 220/380 V и една малка част, която е с подземни кабелни линии.

В община Радомир няма населени места без осигурено електроснабдяване и външно осветление. Състоянието им в отделните населени места е с различна степен на амортизация и необходимост от подмяна/доизграждане, като показателите се влошават в посока от градския център към периферните и малки населени места.

При сегашното състояние на уличното осветление на община Радомир, усилията за подобряване на енергийната му ефективност трябва да бъдат насочени не само в подмяна на осветителните уредби с нови, с по-дълъг живот и използваемост, но и в

прилагане на модерни методи за мониторинг, ранна диагностика на потенциално слабите места и гъвкаво управление на осветителната уредба.

Перспективното развитие на електроенергийната инфраструктура в община Радомир е насочено към повишаване на качеството на електрозахранване и намаляване на технологичните загуби. Това е свързано с изграждане на нови кабелни линии и подмяна на кабелни линии средно напрежение с изтичащ срок на експлоатация; изграждане на нови трансформаторни постове и/или възлови станции, подмяна на съществуващи с изтичащ срок на експлоатация; изграждане на нови кабелни линии и подмяна на кабелни линии ниско напрежение с изтичащ срок на експлоатация; заместване на изведени въздушни ел. проводни СН с изграждане на кабелни линии СН поетапно, изграждане на заместващи БКТП; развитие на прилежаща кабелна мрежа НН, прилагане на системи за дистанционно отчитане на електроенергията; подмяна на въздушни електропроводи НН чрез кабелни.

1.13.2. Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

За производството на *алтернативна електрическа енергия* в страната се използват водна, вятърна и слънчева енергия, в зависимост от специфичните природни условия за всеки регион. Предвид природните условия в Югозападен регион, първоначално изградените мощности на ВЕИ са на база водна енергия. В изпълнение на поставените национални цели за увеличаване използваемостта на ВЕИ в последните години се изграждат и мощности на слънчева енергия, но на територията на ЮЗ регион няма особено добри условия за такива. Изградените в ЮЗР мощности на ВЕИ представляват 9,4% от общите в страната. По-голямата част от централите на ВЕИ, поради по-малките си мощности отдават енергията си в електроразпределителната мрежа, такива са и изградените мощности на ВЕИ в община Радомир.

В област Перник условията за използване на водна енергия не са особено благоприятни и такива микро ВЕЦ са изградени само в общините Перник, Ковачевци и Трън, с обща мощност 2.45 MW. В областта са изградени предимно ФТЕЦ -41 броя с обща мощност 6.21 MW.

Община Радомир също има предимно потенциал за използване на слънчевата енергия с изградени 13 ФТЕЦ, с обща мощност 0.49 MW. За сравнимост е потърсен показател, условно наречен „плътност на изградените мощности на ВЕИ“, който класира общината на предпоследно място в област Перник по изградени мощности на единица територия. За община Радомир показателят е 0.8 MW/ 1000 km², при средна стойност за област Перник 3,6 MW/ 1000 km², 20.6 MW/1000 km² за ЮЗ район и 37.9 MW/1000 km² средно за страната.

Първите ФТЕЦ се изграждат още преди 10 години в с. Поцърненци, по-късно в с. Бобораци и преобладаващо в гр. Радомир, също така в с. Горна Диканя, с. Владимир и други.

Усвояването на икономически изгодния потенциал на слънчевата енергия реално може да се насочи първоначално към сгради държавна и общинска собственост, които използват електроенергия и течни горива за производство на гореща вода за битови нужди. Очаква се и значително повишаване на интереса от страна на жителите на панелни сгради, които освен мерките по подобряване на термичната изолация на сградата да инсталират и слънчеви колектори за топла вода.

Краткосрочната програма на община Радомир за ВЕИ за период 2019-2022 г. в частта, въвеждаща използването на термични слънчеви колектори, включва общински сгради, потреблящи електроенергия или течни горива за производство на гореща вода. Добър пример за това са учебните заведения в град Радомир.

И дългосрочната програма на общината за ВЕИ за периода 2020-2030 г., въвеждаща термични слънчеви колектори, препоръчва при наличие на финансова възможност съчетаване с препоръките в заключителните доклади от проведените енергийни обследвания на сграда общинска собственост (сградата на Община Радомир). При обновяването на тази сграда освен мерки по подобряване на термичната изолация, след доказване на икономическата ефективност, могат да се включат и мерки за въвеждане на термични слънчеви колектори и заместване на съществуващо отопление с такова, базирано на ВЕИ (биомаса или нейни производни).

Изграждането на фотоволтаични централи дава възможност енергийното потребление в бита и услугите да бъде намалено значително чрез използването на слънчевата енергия, както в ремонтирани, така и в новопостроени сгради. Слънчевите термични системи за топла вода са подходящи само за обществени сгради, които имат целогодишно натоварване /болници, социални домове/, както и за стопански обекти.

Според експертните анализи на Дългосрочната програма за ВЕИ 2020-2030 г., община Радомир няма необходимия естествен потенциал за добив на енергия от водни източници и вятър. Наличието на термални извори на територията на общината се оценява като възможност за проучването им като алтернативен източник на енергия.

Специализацията на местната икономика в община Радомир в селското стопанство дава предпоставка за наличие на потенциал за производство на енергия от селскостопанска биомаса, а техническият потенциал за производство на енергия от биогаз се оценява като много малък и към момента не представлява интерес за изпълнение на инвестиционни проекти.

В изпълнение на Програмата за ВЕИ, Община Радомир е заложила проекти и разработила техническа документация за *въвеждане на системи за отопление и охлаждане на сградата на общинска администрация и Дом за стари хора „Св. Иван Рилски“ чрез термопомпени инсталации*. Ще се кандидатства за финансиране пред Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Заложен е и проект за *подмяна на системата за външно изкуствено осветление* в гр. Радомир, с. Дрен, с. Стефаново и с. Друган.

Ниската **енергийна ефективност** в страната е проблем, изискващ непрекъснати мерки за подобряването ѝ. Заложените в програмите за ЕЕ мерки са много и разнообразни – както тези за подобряване на енергийните характеристики на сградите, така и мерките по сградните инсталации. Най-често изпълняваните мерки за ЕЕ са 8 типа. Четири от тях са свързани с подобряване енергийните характеристики на сградите, като тук се включват: подмяна на дограма (прозорци и врати); топлинно изолиране на под; топлинно изолиране на таван/покрив; и топлинно изолиране на външни стени. Отделно се отчитат други четири мерки: енергоспестяващи мерки (ЕСМ) по системи за уличното осветление (УО); ЕСМ за оползотворяване на ВИ; ЕСМ по системите за осветление и ЕСМ за водни отоплителни инсталации (ВОИ).

Наблюдава се предимно изпълняване на ЕСМ по сграден фонд, като приоритетно се прилагат мерки по ограждащите конструкции на сградите - топлинна изолация и подмяна на дограма. Поради възможности за финансиране на проекти по енергийна ефективност се изпълняват и значителен брой проекти за подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление (УО) и парковото осветление, монтаж на котли на биомаса/дървесни пелети, слънчеви колектори за БГВ и др. Най-голямо спестяване на енергия и горива се постига чрез топлоизолацията на външни стени и топлоизолацията на покриви. Тези два типа мерки, заедно с ЕСМ за енергия от ВИ, са водещи и по отношение спестяванията на парникови емисии.

По-голямата част от сградите общинска собственост на община Радомир са строени по времето, когато цената на енергията е била ниска и поради това външните ограждащи конструкции са причина за много недостатъци в сградите при експлоатацията им, по-съществени от които са увеличените топлинни загуби и поява на кондензат по вътрешните повърхности. В резултат от това, топлинните загуби понякога достигат до около 50% от общите топлинни загуби на сградите. Те се дължат предимно на ниските топлоизолационни качества на използваната дограма и некачествен монтаж, лошото физическо състояние на сградите и конструкциите – без стандартните изолации на покриви и стени, стари дограми, осветление с енергоемки светлоизточници, амортизирани отоплителни инсталации. Този сграден фонд ще съществува дълго и е необходимо да се вземат мерки за възстановяването му, ако за всеки конкретен случай това е икономически оправдано.

Подобряването на топлоизолацията, модернизирането на отоплителните инсталации, използването на слънчева енергия и т.н. могат да намалят енергопотреблението в стария сграден фонд с около 50%. Външните стени на повечето стари сгради имат до 5 пъти по-големи топлинни загуби в сравнение с нормите за ново строителство.

Общината разполага със завиден сграден фонд, като всички сгради са с пакетно – повдигащи плочи. На територията на община Радомир функционират следните общински училища: две средно общообразователни училища, три основни и едно начално училище. В гр. Радомир функционират и три общински целодневни детски градини (ЦДГ) – ЦДГ „8-ми март“, ЦДГ „Радомирче“ и ЦДГ „Слънце“.

Като положителен момент и добра практика на територията на Община Радомир, следва да се посочи изпълнението на енергоспестяващи мерки – смяна на гориво-енергийна база за битово горещо водоснабдяване чрез оползотворяване на енергията от възобновяем енергиен източник „слънце“, посредством монтиране на слънчеви колектори в НУ „Архимандрит Зиновий“, НУ „Любословие“, ОУ „Христо Смирненски“, ЦДГ „Радомирче“, ЦДГ „Слънце“, ЦДГ „8-ми март“, Дом за деца, лишени от родителски грижи в с. Дрен и Дом за стари хора в гр. Радомир.

По Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради, общината е изпълнила проект *за обновяване на 20 броя многофамилни жилищни сгради чрез прилагане мерки за енергийна ефективност.*

С подготвения през 2020 г. проект *„Рехабилитация и модернизация на системата за външно изкуствено осветление в град Радомир, с. Дрен и с. Друган“*, общината кандидатства за финансиране по Програма „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“ 2014-2021 г.

Обобщеният извод, който може да се направи, е, че в община Радомир има добри практики и потенциал за прилагане на мерки за енергийна ефективност, за чието реализиране са необходими много средства. Поради това, освен собствени средства, общината следва да използва и възможностите за привличане на финансиране, които действащото законодателство в областта на енергийната ефективност и обществените поръчки дава, а именно – реализацията на договори за енергийнонеэффективни услуги от страна на търговци с енергия, респективно – реализацията на договори с гарантиран резултат (ЕСКО договори).

В *Програмата за енергийна ефективност на общината 2017-2022 г.*, конкретните цели, които община Радомир си поставя, са посредством прилагане на мерки за повишаване на енергийната ефективност в общинските обекти да се постигне:

- намаляване на разходите за енергия в обектите на общинска издръжка, в това число и в уличното осветление;
- модернизиране и повишаване енергийната ефективност на осветлението в общинските обекти;
- опазване на околната среда и намаляване на емисиите от парникови газове в резултат от въвеждането на енергоспестяващи мерки.

Общинската програма за енергийна ефективност има за цел чрез система от дейности и мерки на общинско ниво да се насърчи енергийната ефективност, като основен фактор за повишаване ефективността и конкурентноспособността на местната икономика, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда.

1.13.3. Газоснабдяване

Директен газопровод до "Радомир метал индъстрийз" АД е построен при изграждането на завода преди 1990 година за задоволяване на нуждата от природен газ, необходима за производствения процес в "Радомир метал индъстрийз" АД.

Свързването към газопреносната мрежа на “Булгартрансгаз” ЕАД се извършва при кранов възел (КВ) - Радомир, който се намира на землищната граница с община Перник. Работното налягане на директния газопровод е 0,6 МПа, с обща дължина от 5,8 км. Положени са стоманени тръби с диаметър DN 400. С този газопровод се захранва и друг небитов потребител – “Булмашинари ентерпрайсиз” АД. След границата на собственост на "Радомир метал индъстрийз" АД, съгласно подписани договори за доставка на природен газ с „Булгаргаз“ ЕАД, извън урбанизираната територия на гр.Радомир, е построен директен газопровод между "Радомир метал индъстрийз" АД и фирма “Галко” АД. Работното налягане на този директен газопровод е 0,6 Мпа и е с дължина от 1.5 км. Положени са стоманени тръби с диаметър до DN 100.

Газифицирането на град Радомир започва през 2010г от „Рила газ“ ЕАД, притежател на лицензия № Л-210-08/03.10.2006г за разпределение на природен газ на обособена територия ”Запад” и лицензия № Л - 210 - 12/27.04.2009 г. за осъществяване на дейността снабдяване с природен газ от краен снабдител на обособена територия “Запад”, към която принадлежи и община Радомир. На територията на общината, фирмата лицензиант, има изградени разпределителен газопровод от кранов възел (КВ) – Радомир, който се намира непосредствено след свързване с газопреносната мрежа на “Булгартрансгаз” ЕАД, до газоразпределителната мрежа на гр. Радомир.

Газоразпределителната станция се намира източно от града. Работното налягане на разпределителния газопровод е 0,6 Мпа и е с дължина от 7,7 км. Положени са стоманени тръби с диаметър DN 300. Изграденото трасе от над 20 км има готовност да снабдява с природен газ близо 7000 битови потребители, 67 публични сгради, както и 43 предприятия, но битовите потребители все още са много малко. По данни на „Аресгаз“ АД (лицензиант за дейността по разпределение и снабдяване с природен газ след сливането на „Рила газ“ и „ЧТК“ през 2016 г), битовите потребители в град Радомир са 406 броя, което представлява 4.2% от домакинствата в общината, при 1.8% за област Перник (обяснимо, предвид наличието на централна топлофикация) и 5.23% средно за страната. Газифицирани са общински сгради – Дом за стари хора, образователни институции, административната сграда на общината, детски градини. Предстои включването на Младежкия дом и общинския исторически музей.

Въпреки постигнатия напредък през последните години, процесът на газифициране в общината остава сравнително ограничен. Той отразява общото изоставане от средноевропейските нива на изграденост на газификационната мрежа и потреблението на газ от населението в района и страната.

Икономическата среда е основният фактор, който влияе върху процеса. Тук се намесват и фактори като високата начална цена за инвестиция в газовата инсталация, непреодолима за голяма част от българските домакинства и вероятно недостатъчна осведоменост за по-ниските разходи като консумативи при потребление на природен газ.

Развитието на газоразпределителната мрежа в бъдеще следва да се осъществява както по отношение на промишлеността, така и по отношение на обществените сгради и

домакинствата. Изграждането на нови газопроводни отклонения и/или присъединяването на нови абонати към съществуващите, е важна предпоставка за подобряване на бизнес средата и за повишаване конкурентоспособността на предприятията в общината.

Ползването на газ за отопление и битови нужди е една от алтернативите за преодоляване сезонните замърсявания на въздуха в града, резултат от ползването на други традиционни фосилни горива – въглища, нафта за горене и мазут.

Изводи и препоръки

Като цяло, електроенергийната инфраструктура в общината е с добра изграденост и в добро състояние. Инвестициите в общината са фокусирани върху изграждане и профилактика на трафопостове, изнасяне или рециклиране на електрически табла, ремонт на съоръжения по електрическите мрежи средно и ниско напрежение, полагане на нови кабелни линии средно и ниско напрежение в града, монтиране на електромери с дистанционно отчитане.

Община Радомир разполага с потенциал за получаване на алтернативен вид енергия, който активно усвоява най-вече с изграждане на фотоволтаични централи.

Съществува необходимост от повишаване на енергийната ефективност, както на обществените сгради и на жилищния фонд, така и на промишлените предприятия в общината.

Наблюдава се постепенно, но ограничено увеличаване на броя на газифицираните потребители в битовия и промишления сектор на общинско ниво; Параметрите на изградената газоразпределителна мрежа позволяват включване на бъдещи абонати.

Децентрализираното *производство на енергия от ВЕИ* или използването на слънчевата, геотермалната енергия и биомасата съобразно местния потенциал и нужди е сектор с големи перспективи в страната, в частност и за община Радомир. По този начин се избягват разходите, свързани с присъединяване към мрежите и загуби по пренос и разпределение на енергия.

Повишаването на *енергийната ефективност* е най-сериозното предизвикателство в областта на енергетиката. Многостранныте ползи от енергоспестяването, са безспорни:

- Ограничаване на климатичните промени - спестяването на енергия е възможно най-бързият и разходоефективен път за постигане на националните стратегически цели за борба с климатичните промени, гарантиране на енергийната сигурност и постигане на устойчиво икономическо и социално развитие;
- Конкурентоспособност, заетост и възстановяване на икономиката - спестяването на енергия ще направи българската индустрия по-конкурентна и българските граждани по-благосъстоятелни;

- Борба с енергийната бедност - част от българските граждани имат затруднения с разходите си за потребена енергия, които представляват значителен дял от приходите им. Подпомагането на тези граждани да намалят енергийната си консумация по разходоефективен начин е най-подходящият начин за решаване на този проблем.

Разработваните и изпълнявани от общините Програми по енергийна ефективност (ЕЕ) и Програми за насърчаване използването на ВЕИ дават своите резултати, но е необходим механизъм за стимулиране изпълнението на заложените в тях амбициозни мерки.

Замяната на използваната електрическа енергия за отопление с високоефективни уреди на *природен газ* ще допринесе за повишаване на енергийната ефективност, предвид факта, че използването на природен газ за отопление и битови нужди изисква три пъти по-малко енергия в сравнение с използването на електрическа енергия. Изисква се много грижлива политика от страна на държавата, за да намери баланса между икономическите възможности на населението и по-глобалните екологични цели, респективно поетите национални ангажменти за намаление емисиите на CO₂.

1.14. Състояние на околната среда, влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони

1.14.1. Компоненти и фактори на околната среда

■ Въздух

Рамковата директива 96/62/ЕС за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Качеството на атмосферния въздух в град Радомир се влияе от редица фактори, като основните са: климатичните условия; локалните горивни съоръжения с твърди и течни горива; състоянието и вида на пътната настилка; организацията и плътността на автомобилния поток; строителни и ремонтни дейности в различни райони на града.

Източниците на вредни емисии във въздуха на община Радомир са *Галко АД*, гр. Радомир. И двете дружества имат издадено Комплексно разрешително от МОСВ. Извършват собствени периодични измервания, които се представят в РИОСВ под формата на доклад. Определените норми за допустими емисии се спазват.

Програмата за управление на качеството на атмосферния въздух в община Радомир за периода 2019-2023 г. анализира ситуацията с КАВ и набелязва мерки за подобряването ѝ. Обобщават се следните изводи:

- Качеството на атмосферния въздух в община Радомир не е било обект на постоянен мониторинг (Състоянието на атмосферния въздух се контролира като се извършват контролни измервания от мобилна автоматична станция (МАС) на ИАОС Регионална лаборатория- гр. София, съгласно предварително утвърден график за нейната работа)
- Проведените индикативни измервания дават основание да се предположи, че КАВ в община Радомир е приемливо по отношение на газовите замърсители серен диоксид, въглероден оксид, азотни оксиди, изразени като азотен диоксид и озон.
- С превишение на нормите за КАВ се отличава замърсителят сероводород, но към настоящия момент не са известни антропогенни източници на замърсяване на въздуха с този замърсител (МАС е била разположена пред сградата на Районно управление на полицията в гр. Радомир, в близост до което има река, протичаща през града, близостта на която е вероятната причина за установеното наличие на сероводород).
- Измерените стойности на СДК на ФПЧ₁₀ индикират превишения на СДН.
- Сравнително високият процент от измерванията на ФПЧ₁₀, за които се регистрира превишение на СДН през зимните месеци (23.2 %), води до опасението, че при 5 месечен мониторинг (ноември – март) броят на превишенията на СДН вероятно ще бъде по-голям от 35.

Основни причини за превишенията са използването на твърди горива за отопление и автомобилният транспорт. Влияние върху качеството на атмосферния въздух оказва и котловинно-планинския релеф, който не позволява бързото разсейване на замърсителите от приземния слой.

Набелязаните в Програмата мерки имат различен характер и са обозначени като: техническа(t), регулаторна(r), икономическа(f), информационна/ образователна(i). С най-висок приоритет са първите две мерки, чието изпълнение е заложено до 2023 г:

- Изготвяне на проекти за подмяна на стационарни неефективни отоплителни устройства на твърдо гориво (дърва и въглища) с енергийно ефективни отоплителни уреди на природен газ, пелети или ток;
- Регулярно миене на републиканските пътища път I-6 и път III-627 в участъците им на територията на града, както и избраните улици.

Набелязани са още 11 допълнителни мерки, за чието изпълнение на повечето от тях не се изискват допълнителни средства.

За съжаление, по отношение на мерките, които изискват допълнително финансиране не са постигнати необходимите резултати. Това се отнася най-вече за мерките за намаляване на замърсяването от изгарянето на твърди горива за битово отопление и транспорта. Нарастването на броя на газифицираните домакинства е едва с няколко домакинства годишно, което е крайно недостатъчно за решаване на проблема със замърсяването на въздуха от изгарянето на твърди горива за битово отопление, което е констатирано в Програмата като основен източник на емисии. Причина за това е липсата на въведени финансови стимули за населението за използването на алтернативни източници за отопление и същевременно лесният и евтин достъп до твърди горива за отопление, включително чрез предоставянето на помощи за отопление за социално-слабите домакинства.

■ *Основни изводи и препоръки за подобряване на КАВ*

Като цяло качеството на въздуха в община Радомир отговаря на нормативните изисквания по отношение на замърсяването с FPCH_{10} . Независимо от това, проблем остават сравнително високият процент от измерванията на FPCH_{10} , за които се регистрира превишение на СДН през зимните месеци (23.2 %), водещо до опасението, че при 5 месечен мониторинг (ноември – март), броят на превишенията на СДН вероятно ще бъде по-голям от 35. По тази причина, с оглед по-нататъшното трайно поддържане на удовлетворителни нива на емисиите и съответно на концентрациите на FPCH_{10} , се налага предприемането на допълнителни мерки за намаляване на емисиите, които са основно насочени към битовото отопление и транспортните средства.

Вторият тип мерки следва да бъдат насочени към поддържане добро състояние на пътна мрежа и намаляване образуването на нанос по пътните платна.

Емисиите от промишлените източници на територията на община Радомир на този етап не са заплаха по отношение на замърсяването, в частност с FPCH_{10} , което не предполага да се предприемат допълнителни мерки за намаляване на емисиите, при отчитане на строгите европейски изисквания за опазване на околната среда за пускане в експлоатация на нови инсталации и продължаването на тенденцията за извършване на добър контрол на действащите инсталации, източници на емисии на FPCH_{10} в община Радомир от страна на РИОСВ- София.

За снижаване нивата на FPCH_{10} е необходимо преди всичко **намаляване емисиите на фини прахови частици (FPCH_{10}) от битовото отопление** чрез прилагане на основните мерки, заложи в Програмата:

- Проучвателни и проектантски дейности по изграждане на пътно трасе за извеждане на транзитния трафик извън града.
- Проучване на възможностите за финансиране и провеждане на подходяща информационна кампания сред обществеността по линия на ОПОС или по други

Европейски програми; предприемане на действия, за замяна на стари горивни устройства с енергийно ефективни инсталации, използващи пелети.

- Недопускане на замърсяване на улиците с интензивен трафик с пясък, земна маса и инертни материали за зимна поддръжка на пътната настилка, с цел да се избегне многократното ресуспендиране на прахови частици в приземния слой на атмосферния въздух.
- Въвеждане на регулаторни мерки за прекратяване използването на влажна дървесина, както и въглища с ниска калоричност и високо съдържание на пепел за отопление.
- Въвеждане на забрана за изгаряне на нерегламентирани материали (автомобилни гуми, стара дограма, текстилни материали, масла и други отпадъчни мазнини) за отопление. Нарушаването на тази забрана следва да бъде наказвано с актове за административни нарушения и глоби.

■ *Води*

Рамковата Директива за водите въвежда нов подход в управлението на водите, като въвежда екологични норми и цели за качеството, обезпечаващи структурата и функционирането на водните екосистеми.

Основните принципи при опазване на водите са:

- Недопускане заустването на непречистени отпадъчни води във водни обекти – изкуствени и естествени водоприемници, което се постига чрез интегрирано управление на водите в съчетание с останалите компоненти на околната среда; осъществяване на ефективен контрол при управление на отпадъчните води и прекратяване на замърсяванията; недопускане на нови източници на отпадъчни води да се въвеждат в експлоатация и заустват без пречиствателни съоръжения и непречистени; провеждане политика на реконструкция на стари и неефективни пречиствателни съоръжения на предприятията, заустващи отпадъчни води с качества над определените норми; спазване условията в разрешителните.
- Усъвършенстване и спазване институционалната система за мониторинг и контрол, гарантиращо добро състояние на отпадъчните води и повърхностните водни обекти, което се постига чрез подобряване на контролния мониторинг на обектите с отпадъчни води и повишен капацитет на екологичния статус;
- Реализиране задълженията на Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ), като основен планов документ за интегрирано управление на водите.

Община Радомир попада в територията на Басейнова дирекция Западнобеломорски район. Контролът върху състоянието на повърхностните и подземните води е организиран в рамките на националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ). Основните показатели, които се анализират, са: температура °C, pH, разтворен кислород, наситеност с кислород, електропроводимост, перм. окисляемост, БПК₅,

ХПК, разтворени и неразтворени вещества, азотни показатели, фосфати, хлориди, сулфати, нефтопродукти, тежки метали.

Наблюдението на качеството на *повърхностните води* в община Радомир се извършва от 4 пункта за контрол на водите от РИОСВ-София –пункт на р. Струма след ПС-Радомир, пункт на кладенец при жп гара Радомир, пункт на извор „Газеро“ с. Друган и пункт на кладенец при с. Прибой.

От анализа на водите при ПС „Радомир“ се установява, че кислородното съдържание е добро и е в рамките на ПДК. Наблюдава се трайна тенденция за поддържане на концентрацията на нитритния азот над ПДК, а в периоди на маловодие се установява надвишаваща стойност на ПДК и на фосфатите.

Резултатите от направените анализи на водите на река Струма сочат проблемите с пречистването на битово-фекалните води на всички селища, вкл. на град Радомир. Превишаване на ПДК на пробите за тежки метали не се констатира.

Населените места без изградени канализационни системи, както и населените места, от канализациите на които има значителни течове, са едни от най-значителните източници на дифузно замърсяване. Като основни вещества замърсители, с произход от населените места са: общото органичното натоварване, изразено с БПК₅, както и различните форми на азота и фосфора. Животновъдството, и дейностите по компостиране и използването на органичен тор, са друг източник на дифузно замърсяване. Като основни вещества замърсители с произход от дейности, свързани с животновъдство са натоварването по азот и фосфор.

Друг значим проблем е все още широко разпространената практика да се изхвърлят твърди битови отпадъци (ТБО) на нерегламентирани сметища, като най- често това са сухи дерета или заливни тераси на реки. Тази забранена от закона практика е причина за постоянен процес на оттичане и просмукване на замърсени води в повърхностните и подземните води. При високи води съществува риск за отмиване на ТБО, като замърсяването се пренася изцяло във повърхностните водни тела. Този проблем възниква като последица от недостатъчно ефективен контрол на местните и екологични власти, обвързван поначало с недостатъчния обем хора, техника и финансови ресурси. Системи за видео наблюдение и активизиране на еко-патрули на училищен или неформален принцип от младежи и деца, с активното съдействие на местните власти, са доказано ефективни механизми за контрол върху проблема и „превзпитаване“ на замърсителите.

В Доклада на РИОСВ- София за състоянието на околната среда 2020 г. е посочена оценката на екологичното и химично състояние на повърхностните водни тела в Западнобеломорски район за 2020г., попадащи в териториалния обхват на РИОСВ – София. Екологичното състояние на р. Струма (на територията на община Радомир) е определено като „умерено“, а химичното състояние -„неизвестно“. За другата река през територията на община Радомир -р. Арката, оценката е „умерен екологичен потенциал“, но „лошо химично състояние“.

При повърхностно водно тяло **BG4ST900R006** (р. Струма от вливане на р. Конска до яз. Пчелина), след прилагане на съответните критерии е идентифициран значим натиск с превишения на праговите стойности за този вид натиск от точков източник - зауствания на битови отпадъчни води от ПСОВ Радомир.

ПСОВ Радомир е определена като един от най-значителните точкови източници на замърсяване в териториалния обхват на ЗБР, тъй като осигуреното пречистване на битовите отпадъчни води не е в съответствие с изискванията на Наредба № 6 от 9 ноември 2000 г.

Оценката на химичното състояние на *подземните водни тела* през 2020 г. в Западнобеломорски район е направена на базата на измерените концентрации за различните замърсители в пунктовете за мониторинг от програмите за мониторинг на Басейнова дирекция „Западнобеломорски район” и данни от провеждан собствен мониторинг на титуляри на разрешителни за водоползване от подземни води. Всички 17 подземни водни тела на територията на РИОСВ - София са оценени в **добро химично състояние през 2020 г.**

■ *Почви*

Като компонент на околната среда, почвата е незаменим, ограничен и практически невъзстановим природен ресурс, което налага опазването му от вредни въздействия и унищожаване, както и неговото устойчиво ползване. Най-разпространените видове увреждане на почвите са замърсяване с тежки метали и металоиди, нефтопродукти, различни форми на деградационни процеси като ерозия, киселяване и засоляване.

Оценка за състоянието на почвите се извършва в рамките на Националната система за мониторинг на почви, изцяло съобразена с последните изисквания на Европейската комисия и Европейската агенция по околна среда, както и с националното законодателство.

Съгласно Регионалния доклад за състоянието на околната среда, изготвен от РИОСВ – Перник 2019 г., на територията на област Перник екологично замърсените земи с цинк и олово се установяват само в обхвата на община Перник, като замърсител е посочен “Стомана” АД. Състоянието на почвите в областта е по-скоро добро. От Изпълнителна агенция за опазване на околната среда към МОСВ има изградена система за мониторинг почви за област Перник - 9 пункта, като за Община Радомир има един пункт - с. Друган и ежегодно се изследват почвени проби.

Няма данни за замърсяване на почвите в община Радомир с тежки метали и металоиди.

Проверките на РИОСВ **не са регистрирали и случаи на замърсяване** на площи в резултат употребата на разрешени пестициди.

От провежданият мониторинг в постоянните пунктове от НСМОС, досега няма данни за превишение на нормите за УОЗ (устойчиви органични замърсители) и

нефтепродукти. Наличните резултати показват стойности под определените фоновы стойности или близки до тях.

Рискът от **ерозия** на територията на област Перник е **сравнително нисък** - средногодишният интензитет на водна ерозия на територията на областта е около 3 t/ha, при средно за страната от 5.3 t/ha. Темповете на ветрова ерозия също са значително пониски (1.1 t/ha – риск, оценен като слаб до умерен).

В доклада за 2020 г на РИОСВ – София, като по-сериозен проблем на територията се отбелязва извършвания **нерегламентиран добив на баластра** (строителни материали) от коритата на реките, който създава опасност за развитие на регресивна ерозия нагоре по течението им, в това число физическо унищожение на намиращите се в съседство земеделски земи.

Доброто състояние и качества на почвите в община Радомир е предимство за местните производители и ангажирани в селското стопанство предприемачи. То е фактор, който може да влияе върху развитието на конкурентно местно стопанство. Разширяване на системата от пунктове за наблюдение, както и честотата на вземане на проби е важен механизъм за контрол върху качеството на почвите, който от своя страна подкрепя усилията на животновъдите и земеделските производители за конкурентно производство. В този смисъл, местната и държавните власти трябва да намерят необходимата координация и ресурс за осигуряване на надежден мониторинг и достъпни данни от неговото осъществяване.

1.14.2. Национална екологична мрежа

Националната екологична мрежа се състои от защитени територии, обявени според изискванията на Закона за защитените територии, и защитени зони, които се обявяват според изискванията на Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 2009/147/ЕИО на Съвета относно опазването на дивите птици.

Защитените територии са основен инструмент за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи.

На територията на община Радомир попада част от **поддържан резерват „Острица”**-код 19 (№ 646), обявен със Заповед № 318 от 20.02.1961 г., ДВ, бр. 31/1961, с цел опазване на естествено находище на ценни растителни екземпляри. Общата му площ е 136 ха, има приет План за управление. Резерват „Острица” е една от най-старите защитени територии у нас, чиято особена ценност се състои в това, че на сравнително малка територия се намира изключително голямо разнообразие на растителни видове - 362 вида и подвида, отнасящи се към 212 рода и 56 семейства. Резерватът много често попада под въздействието на неблагоприятния антропогенен фактор, когато най-безотговорно се посяга върху растителните видове в района, като най-тежко се очертава положението с урумовото лале. Има проблеми и с пашата на добитъка.

Част от територията на **природен парк „Витоша“** –код 1 (№121), обявен с постановление на МС №15422 от 27.10.1934 г, ДВ, бр 178/1934, с цел “обявяване за строго охранителен периметър и природен парк с резерватите в него, горите и пасбищата -яйлаци в планината Витоша“ попада в землището на с. Горна Диканя. Общата му площ е 27 079 ха, има План за управление от 2005 г.

За **защитена местност** е обявено **езерото „Чокльово блато“**, естествено находище на торф и място за гнездене на много видове птици. Блатото с прилежащите му територии е сигурно убежище за видовете от дивата флора и фауна, които са от национално и европейско значение. Водната площ на „Чокльово блато“ е 800 дка и в него се срещат 43 вида птици, от които 7 с категория „застрашени от изчезване видове“, като големият и малък гмурец, белооката потапица, зеленоглавата патица, малкия воден бик, бухала, блатната сова и др. и значителен брой гръбначни животни - костенурки, слепок, смока - мишкар, големият стрелец, пепелянката и др.

Фигура 21: Защитени територии: 1. Резерват „Острица“; 2. „Чокльово блато“ – защитена местност



Източник: ОПР Радомир

Защитена местност „Белите кладенци“ – представлява прекатегоризираната буферна зона на поддържан резерват „Острица“. Общата ѝ площ е 128.1 ха.

Защитена местност „Голо бърдо -находище на муховидна пчелица“, с цел опазване на растителен вид Муховидна пчелица. Общата ѝ площ е 10.6 ха, разположена в землището на с. Червена могила.

Природна забележителност „Янковец-вековна дъбова гора“ –с цел опазване вековна дъбова гора. Общата ѝ площ е 2.39 ха, разположена в землищата на селата Житуша и Извор.

Природна забележителност „Янковец-находище на див божур“ – с цел опазване на естествено находище на див божур в землището на с. Извор. Обща площ-1.2 ха.

Защитени зони (33) – С цел осигуряване на дългосрочното оцеляване на ценните и застрашени видове и местообитания и в съответствие с международните договорености в областта на опазването на околната среда и биоразнообразието, в Република България са обявени защитени зони, които са част от общоевропейската мрежа НАТУРА 2000. Това са места от територията на страната, които отговарят на изискванията на двете основни за опазването на околната среда директиви: Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, относно опазване на дивите птици. България е на второ място в ЕС с процент от територията, която е в Натура 2000 (34.3% или 3 905 989 ха обща площ).

На територията на община Радомир попадат следните **защитени зони** по данни на Информационната мрежа за защитени зони по екологичната мрежа НАТУРА 2000:

- част от защитена зона **„Витоша“ (BG0000113)** - за опазване на дивите птици и на природните местообитания, с площ 271 021 дка. Засяга землището на село Горна Диканя;
- защитена зона **„Верила“ (BG0000308)** – за опазване на природните местообитания, с площ 64 434 дка в землищата на селата Горна Диканя и Дрен;
- защитена зона **„Земен“ (BG0001012)** - за опазване на природните местообитания, с площ 177 580 дка в землищата на селата Байкалско и Дебели лаг;
- защитена зона **„Конявска планина“ (BG0000298)** - за опазване на природните местообитания, с обща площ 96 719 дка, като на територията на община Радомир се засягат землищата на селата Байкалско, Драгомирово, Жедна, Житуша, Извор, Касилаг, Кленовик и Углярци;
- защитена зона **„Острица“ (BG0001375)**, за опазване на природните местообитания, с обща площ 44 295 дка. Буферна зона на резерват „Острица“, заемаща площ от 1 192 дка в землищата на гр. Радомир и селата Друган, Старо село, Стефаново и Червена могила;
- защитена зона **„Чокльово блато“ (BG0000134)**, за опазване на природните местообитания, с обща площ 2 809 дка, част от която попада в землището на с. Байкалско.

1.14.3. Анализ по фактори на въздействие

■ Отпадъци

На територията на община Радомир се генерират различни по вид и количества отпадъци – битови, производствени, опасни, строителни, масово разпространени отпадъци и др.

Докладът на РИОСВ – София за състоянието на околната среда през 2020 г. отбелязва наличието на 31 бр. общински сметища за битови отпадъци с прекратена/спряна експлоатация, като част от тях са рекултивирани или в процес на рекултивация. Като сериозен проблем се отбелязва и липсата на изградени площадки за строителни, едрогабаритни и биоразградими отпадъци от страна на общинските структури, което води до безразборното им изхвърляне и образуване на нерегламентирани сметища. Като екологичен проблем през 2020 г. следва да се счита наличието на множество нерегламентирани сметища и нерегламентирано изгаряне на отпадъци от физически лица в частни имоти. От страна на РИОСВ – София са дадени предписания за почистването им, като по-голямата част от тях са изпълнени. Остава тенденцията за образуването на нови нерегламентирани замърсявания с отпадъци на вече многократно почиствани терени.

За събиране и обезвреждане на **битовите отпадъци** в област Перник е изградено „Регионално депо за неопасни отпадъци /РДНО-Перник/ за общините Перник, Радомир, Брезник, Трън, Ковачевци и Земен“. С въвеждането му в действие е прекратена експлоатацията на съществуващите депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на нормативната уредба.

Общинските програми за управление на отпадъците и наредби по чл.22 от ЗУО при актуализирането им се изготвят в съответствие със закона и актуалните подзаконовни нормативни документи, кореспондирайки с Националния план за управление на отпадъците за периода 2014 – 2020 г. Годишният доклад на РИОСВ Перник 2018 г. (обединена с РИОСВ София от 2020 г.) отбелязва, че сметосъбирането и сметоизвозването обхваща 98% от населението на общината, като няколко махали и улици в гр. Радомир не са обхванати в системата за сметосъбиране. Системата е сравнително добре организирана, в съответствие със специализирани планови и проектни разработки, отразяващи характера на застрояване, местоположението на съдовете за смет, състоянието на уличната мрежа, маршрутни графици на сметовозните коли и др. Необходима е оптимизация и обхващане на 100% от населението на общината в системата за сметосъбиране и сметоизвозване. Депонирането на битовите отпадъци от населените места от общината се извършва на Регионалното депо за неопасни отпадъци за общините Перник, Радомир, Брезник, Земен, Ковачевци и Трън. Регионалното депо се намира непосредствено до старото недействащо депо на гр. Перник в близост до квартал „Тева“. Площадката на депото е с площ от 140 дка и представлява котлован, получен от депонираните земни маси при разкривките на рудниците. В депото са изградени стопански двор, 4 клетки за депониране на неопасни отпадъци, съоръжения за третиране на чисти и инфилтрирани води, газоотвеждаща система, транспортни връзки, водоснабдяване и канализация, ел. захранване, хале за инсталация за сепариране на битови отпадъци и инсталация за компостиране на "зелени" отпадъци.

На територията на РИОСВ-София за региона на област Перник няма специализирани съоръжения за третиране /обезвреждане/ на **строителни отпадъци** /депа/. Продължава да бъде проблем наличието на големи количества отпадъци от

строителство и събаряне на сгради поради липсата на инвеститорски интерес. До момента на територията на област Перник няма реализирани ИП за площадки за приемане, предварително третиране и рециклиране на строителни и едрогабаритни отпадъци, както и не са постъпвали искания от общините и не са отпускани средства за реализиране на проекти за управление на строителни отпадъци.

Количеството и съставът на генерирани **производствени отпадъци** е с променливи характеристики през различните години. Преобладаващи като видово участие са отпадъците метал и дърво (почти изцяло се оползотворяват), текстил, хартия, картон, следвани от тези от пластмаси. Значителна част от отпадъците се предават на специализирани фирми или се депонират на фирмени депа за промишлени отпадъци. Част от производствените отпадъци с неопасен характер се депонират на регионалното депо.

Община Радомир е организираща дейностите по разделно събиране на МРО, различни от опаковките.

Общината е реализирала инвестиционен проект за „Закриване и рекултивация на съществуващо общинско депо за твърди битови отпадъци в имот № 000001, находящо се в мах. „Петрово“ в землището на с. Кошарите, финансиран от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС). Проектът е съгласуван от РИОСВ-Перник и МОСВ. Предстои 36 месечна биологична рекултивация.

Понастоящем фирмата **„Вива-Метал“ ООД**, гр. Радомир извършва дейности по съхраняване и предварително третиране на отпадъци от черни и цветни метали, метални опаковки, излезли от употреба моторни превозни средства, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори, отработени масла, опаковки и други неопасни отпадъци. Фирмата разполага с две бази в град Радомир и балиращи машини за предварително третиране на рециклируеми неопасни отпадъци. На площадките са обособени контролно-пропускателен пункт и зони за събиране и съхраняване на отпадъци, които са обозначени със съответните кодове и наименования на съхраняваните отпадъци. Площадката, находяща се в промишлена зона Червена могила, разполага със закрито хале, има изграден и каломаслоуловител.

■ **Шумови замърсявания**

Шумът е един от основните физични фактори с неблагоприятно въздействие върху населението и водещ до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Мониторинговата дейност в страната обхваща контрола на транспортния шум, промишлен шум, шум от търговски и подобни на тях дейности.

В община Радомир няма въведена мониторингова система за измерване нивото на шума, излъчван от различните източници и нивото на шума в мястото на въздействие. Основно влияние върху шума на територията на общината има транспортната

инфраструктура, която е представена от пътища на републиканската и общинска пътна мрежа и ж.п. инфраструктура.

Към локалните източници на шум се отнасят производствени обекти, обекти за спортни прояви, гари, пазари. На територията на общината няма контролни наблюдения за нивата на шума от локалните източници и за територията около тях. Базирано на изследвания и нарочни наблюдения, нивата на шум от спортна площадка в условията на активно ползване са около 65 дБ/А. Площадките пред магазини, където се извършват товарно-разтоварни работи са носители на шум от 75 дБ/А, който се определя като присъщ и краткотраен.

Шумовите нива, излъчвани в околната среда от промишлените източници на шум, се контролират от РИОСВ -Перник чрез провеждане на контролни (чрез лаборатория на ИАОС) и собствени измервания, извършвани от операторите.

Не са констатирани наднормени нива на шум при извършените измервания.

В община Радомир няма постъпили жалби за наднормени нива на шум.

1.14.4. Влияние на глобалните климатични промени, природни рискове, рискови територии и зони

На базата на проведените дългогодишни инструментални наблюдения върху средната годишна температура на въздуха и на валежите в страната, специалистите по измененията на климата на територията на страната са стигнали до извода, че за България тенденцията през следващите десетилетия е към затопляне, намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, увеличаване на честотата на екстремни метеорологични явления, увеличаване на случаите с проливни валежи, увеличаване на броя на дни с гръмотевични бури и градушки в по-хладни месеци, увеличаване на броя на засушаванията, намаляване на дебелината на снежната покривка, ускоряване на снеготопенето. При най-песимистичните сценарии се очаква понижаване на речния отток в страната до 40- 50%. Високите температури на въздуха, в съчетание с валежния дефицит през летния сезон ще доведе до по-високи стойности на транспирацията и евапотранспирацията през този период от годината. Всичко това ще увеличи риска от засушаване. Индикатори за чувствителността към климатичните промени и екстремните събития, свързани с тях са: количество на повърхностни води; количество на подземни води; качество на водите; засушаване; наводнения; водоснабдяване за питейно-битови нужди /подпочвени и течащи повърхностни води/; водоснабдяване за питейно-битови нужди /водовземане от язовир/; разход на енергия.

Според изчисления индекс на уязвимост от климатичните промени за районите (NUTS 2) за целия ЕС, Югозападен регион попада в четвърта група с висока уязвимост. Най-чувствителните сектори към климатичните изменения са селското стопанство, туризмът, управлението на водните ресурси и горският фонд. Влиянието на глобалните

климатични промени е най-отчетливо при средните годишни температури и средните годишни валежи.

За област Перник отклонението на средната годишна температура на въздуха (в °C) през 2018 г. спрямо климатичните норми 1961-1990 г. е 0,5-0,8 °C. Най-топъл, с най-големи положителни отклонения на средномесечната температура на въздуха от нормата, е месец март. Най-студеният месец е януари, с най-големи температурни аномалии.

През 2018 г. повече валежи спрямо нормата са паднали във всички области на ЮЗР, вкл. област Перник, където отклонението е 100-120%. Най-дъждовният месец е октомври, с валежи средно 2.5-3 пъти повече от месечната норма. Най-сух е месец август.

Климатичните сценарии за България са разработени в НИМХ-БАН в рамките на проекта CECILIA. Проведени са симулации на регионалния климат за два интервала за бъдещето -за “близко бъдеще” (2021-2050 г.) и “далечно бъдеще” (2071-2100 г.), за да се установят тенденциите (т.е. изменението спрямо сегашния референтен климатичен период 1961-1990 г.) за средната годишна температурата на въздуха и средната годишна валежна сума.

По отношение на температурата за ЮЗР, както и за цялата страна, се очаква увеличение на средногодишната температура, като това увеличение е с около 1.5-2°C за близкото и между 2.5 и 3.5°C за далечното бъдеще.

При годишните валежи също се очаква увеличение на валежите през първия период. През втория период е възможно тенденцията да се промени и в отделни части да се стигне до намаляване на валежите.



Фигура 22:

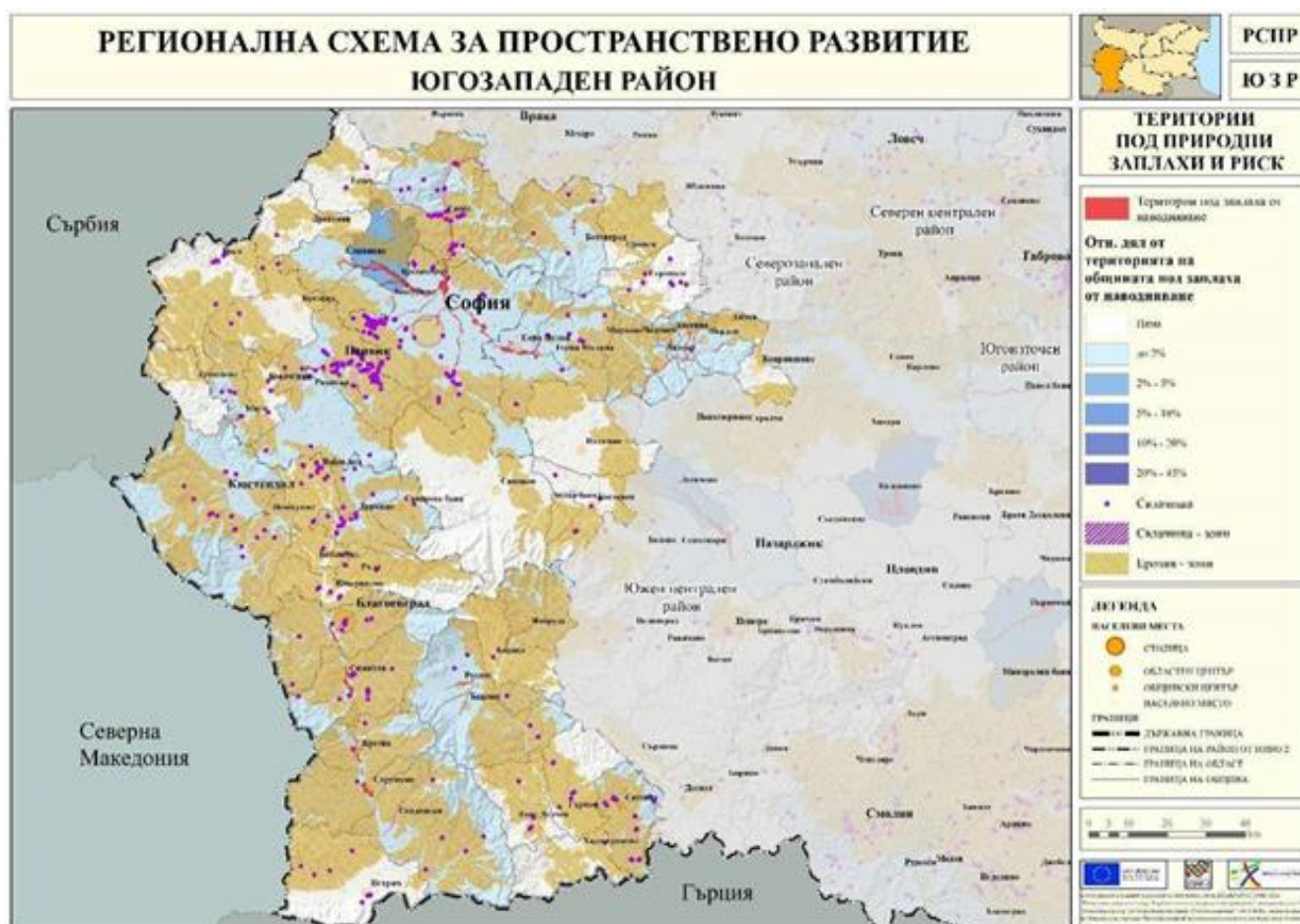
Сеизмично райониране на

Р. България

Източник: ГФИ-БАН /Д-170-1

През последните години се увеличава честотата на природните бедствия. Наблюдавани са серия от бедствени ситуации, свързани главно с развитието на мощни конвективни бури, които предизвикват сериозни материални щети и човешки жертви, в редица райони на България. Последици от тези процеси са и зачестилите наводнения и свлачищни процеси.

Фигура 23: Територии под природни заплахи и риск



Източник: Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЗР 2021-2027 г.

Югозападен регион се характеризира с умерено до ниско развитие на свлачищните процеси. Най-засегнати територии от свлачища се наблюдават предимно по планинските склонове в подножията на планините и речните долини. Активизацията на свлачищата е пряко свързана с климатичните промени и най-вече с интензивните валежи. Изсичането на гори, разположени непосредствено до планински пътища, също създава предпоставки за свлачища и срутища.

По данни от „Геозащита Перник“ регистрираните свлачища на територията на община Радомир са 4 броя, с обща площ 4.85 дка:

- активно свлачище **PER 36.61577-01** –в землището на гр. Радомир, път I-6 при km 72⁺³⁰⁰, регистрирано 2015 г.
- потенциално свлачище **PER 36.02230-01** – в землището на с. Байкалско, мах. „Ризова“, регистрирано 2010 г.
- потенциално свлачище **PER 36.23649-01** –в землището на с. Дрен, мест. „Васевица“, регистрирано 2010 г.
- потенциално свлачище **PER 36.36566-01** –в землището на с. Касилаг, кв. 17, регистрирано 2010 г.

Установените на територията на общината свлачища са новорегистрирани – след 1990 година. Няма данни за нанесени значителни щети върху инфраструктурата.

В пределите на ЮЗР са определени *райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН)* според ПУРБ на Западнеломорски район. Данните от МОСВ, ИАОС и БДДР позволяват групирането на общините в ЮЗР по дял на територията под заплаха. В общо 6 общини от ЮЗ регион се счита, че са с дял от териториите под заплаха от наводнения между 1 и 4%, за 21 общини се счита че не са под заплаха, а за останалите делът е между 0 и 1%.

На територията на община Радомир, предварителната оценка на риска от наводнения при изготвяне на Плана за управление на риска от наводнения в Западнеломорски район за басейново управление за периода 2016-2021 г., разглежда като потенциално застрашени от наводнение районите:

- р. Струма и р. Арката в общ. Радомир (водно тяло **BG4ST900R006** и **BG4ST900R009**) с площ на зоната в риск от 3 315,00 дка между селата Прибой, Беланица и Поцърненици
- р. Арката в общ. Радомир (водно тяло **BG4ST900R009**) с площ на зоната в риск от 1 334,00 дка в с. Бобораци
- р. Струма в общ. Радомир (водно тяло **BG4ST900R006**) с площ на зоната в риск от 192,00 дка в с. Прибой
- р. Арката в общ. Радомир (водно тяло **BG4ST900R007**) с площ на зоната в риск от 141,00 дка в с. Горна Диканя

В ПУРН 2016-2021 г. в Западнеломорски район за управление на водите като район със **значителен потенциален риск от наводнения** е определен РЗПРН с код **BG4_APSFR_ST_10** (р. Струма -общини Перник и Радомир -водни тела BG4ST900R003 BG4ST900R005 и BG4ST900R006), със степен на риска – „висок“.

През последните години в общината има няколко наводнения в с. Негованци, с. Бобораци, с. Прибой, с. Дебели лаг. Има разработени проекти подадени в КПВМС.

Друг вид природно бедствие са пожарите, чийто брой в последно време нараства, както в световен мащаб, така и в България. Горските пожари заемат основно място сред тях и също нарастват.

Фигура 24: Степен на риска от горски пожари в Р. България



Източник: Известия на съюза на учените –Варна, 2018 г.

Картирането на областите по степен на риск от горски пожари определя област Перник със степен на риска „среден“.

На територията на община Радомир, най-вече на Голо бърдо и Витоша, възникват ежегодни пожари, последствията от които са обезлесяване и ерозия на почвите; промяна на водния отток, нарушаване на топлинния и воден баланс на екосистемите. Унищожават се уникални находища на редки, защитени видове, ограничава се биологичното разнообразие на растения и животни. Влошава се санитарното състояние на горите, намалява се поглъщателния капацитет на CO₂ и по малко O₂. Нанасят се и икономически щети - похабяване на горски ресурси след дългогодишно инвестиране – загуба на дървесина; извънредно отделяне на средства за ограничаване вредните последици; понижаване на приходите.

В България има постигнати резултати в изграждането на противопожарни кули и автоматизирани системи за превенция в най-рисковите места. Необходимо е да се повишат противопожарните знания и компетенции на всички хора чрез различни мерки, вкл. и законодателни, и чрез различни форми на обучение за правилни поведенчески модели.

Изводи и препоръки

През последните години се увеличава честотата на природните бедствия. Наблюдавани са серия от бедствени ситуации, свързани главно с развитието на мощни конвективни

бури, които предизвикват сериозни материални щети и човешки жертви, в редица райони на България. Последици от тези процеси са и зачестилите наводнения.

Поречието на р. Струма и притоците ѝ в районите на гр. Перник и община Радомир са определени като един от районите със **значителен потенциален риск от наводнения**.

Необходими са мерки за предотвратяване и защита от наводненията, като почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизираната територия и надграждане на диги.

Свлачищният характер на част от терените в общината повишава риска от бедствия и аварии, което от своя страна поставя необходимостта от въвеждането на съвременни системи за наблюдение и сигнализация, наред с регулярните профилактични и укрепителни работи. Общината има капацитет в тази посока. Необходимо е планиране и осигуряване на необходимите ресурси.

България се характеризира с висока степен на свлачищна и ерозионно-абразионна активност. По прогнозни данни необходимите средства за проучване, проектиране, укрепване и мониторинг на свлачища на територията на страната, възлизат на над 800 млн. лв.

Идентифицирането на териториите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия, главно наводнения, свлачища, пожари и др.и регламентиране на необходимите превантивни мерки е постоянна и неотменна грижа на всяка община.

1.15. Селищна мрежа и жилищен сектор

Община Радомир обхваща 32 населени места, които са от различна категория и ранг. **По вид** населените места се делят на две основни групи – градски и селски, от които един град - Радомир и 31 села.

По категория населените места са от 2^{-ра}, 5^{-та}, 6^{-та}, 7^{-ма} и 8^{-ма} категория. Град Радомир е от втора категорията. Останалите населени места – села са от следните категории:

- 5^{-та} категория: Дрен
- 6^{-та} категория: Гълъбник, Долна Диканя, Долни Раковец, Друган, Извор, Кленовик, Стефаново (7 бр.)
- 7^{-ма} категория: Горна Диканя, Житуша, Владимир, Дебели лаг, Кондофрей, Копаница, Негованци, Прибой, Старо село, Чуковец (10 бр.)
- 8^{-ма} категория: Бобораци, Байкалско, Беланица, Борнарево, Драгомирово, Жедна, Касилаг, Кошарите, Николаево, Поцърненци, Радибош, Углярци, Червена могила (13 бр.).

По надморска височина населените места попадат в групите 6 и 7, т.е от 500 до 700 и от 700 до 1000 м. (котловинен, хълмист и полупланински релеф като природен компонент).

Населените места и други урбанизирани територии са с обща площ 34399 дка, което представлява 6.4% от общата площ на общината.

Гъстотата на мрежата от населени места на 100 кв.км в община Радомир (5.9) е по-висока от средната за страната (4.8), но под средната за област Перник (7.1).

Съгласно концепцията за териториално урбанистично развитие, Радомир се включва към 4-ниво – малки градове с микроретионално значение в територията на групи общини. В ЮЗР такива са 18 бр. градове от общо за страната 95.

По отношение на броя на населението им, отделните населени места попадат в следните натегории (табл. 27):

Таблица 27: Групиране на населените места според броя на населението - 2020 г.

Категория	Наименование на населеното място	Общ брой население	Средна големина жит.	Брой нас.места
до 100 жит.	Поцърненци, Бобораци, Байкалско, Кошарите, Червена могила, Касилаг, Борнарево, Углярци, Радибош, Николаево, Драгомирово, Беланица	653	54	12
100 до 200 жит.	Старо село, Дебели лаг, Прибой, Копаница, Чуковец, Владимир, Кондофрей, Негованци, Житуша, Жедна	1471	147	10
200 до 500 жит.	Друган, Долна Диканя, Стефаново, Горна Диканя, Долни Раковец, Кленовик, Гълъбник	2552	365	7
500 до 1000 жит.	Дрен, Извор	1523	762	2
10000 до 20000 жит.	Радомир	12688	12688	1

Източник: НСИ

Данните показват, че голяма част от населените места са с критична демографска маса. С най-силно влошена възрастова структура са населените места с население до 100 жит.

Основни изводи:

- Селищната мрежа на община Радомир се характеризира с относителна равномерност. Значима особеност е линейно формиралата се група от села по северните склонове на Конявската планина. Въпросната група включва селата Извор, Кленовик, Житуша, Жедна, Касилаг, Кондофрей, Чуковец, Гълъбник и Делян. Тази специфика на селищната мрежа не е достатъчно изследвана и обяснена.
- Град Радомир, освен като административен център на общината, има функции и влияние върху населените места от общината.

- Град Радомир е единственото доминиращо населено място, с подчертано въздействие върху всички останали селища от общината. Основните проблеми, свързани с качествата на средата за обитаване, бизнес и отдих са:
 - Недобро състояние на съществуващата улична мрежа (голяма част от улиците в града имат належаща нужда от ремонт).
 - Амортизирани са немалко съоръжения на инженерните мрежи, което пречи на оптималното задоволяване на потребностите на населението, свързани с тези системи.
 - Нефункционално разположение на градския парк и местата за изграждане на детски площадки.

1.16. Жилищен сектор

В община Радомир към 2020 г. са изградени 14465 жилищни сгради (табл. 28), от които 2820 бр. в град Радомир и 11645 бр. – в останалите населени места.

Таблица 28: Жилищни сгради в община Радомир към 31.12.

Населени места	Жилищни сгради - брой	
	2015 г.	2020 г.
Община Радомир	14414	14465
град	2810	2820
села	11604	11645

Източник: НСИ

Броят на жилищата е 19005 с 1257905 кв.м. полезна площ и 1097279 кв.м. жилищна площ. 40% (7511 бр.) от жилищата в общината са изградени в общинския център – град Радомир.

Таблица 29: Полезна площ на жилищата в община Радомир към 31.12.

	2015 г.				2020 г.		
	Полезна площ (кв. м)				Полезна площ (кв. м)		
	Общо	Жилищна	Спомагателна	Площ на кухните брой	Общо	Жилищна*	Спомагателна
Община Радомир	1247193	964852	157409	124932	1257907	1097279	160628
град	536132	398486	73828	63818	537916	463551	74365
села	711061	566366	83581	61114	719991	633728	86263
относителен дял - %							
Община Радомир	100.0	77.4	12.6	10.0	100.0	87.2	12.8
град	100.0	74.3	13.8	11.9	100.0	86.2	13.8
села	100.0	79.6	11.8	8.6	100.0	88.0	12.0

*От 2019 г. жилищната площ включва и площта на кухните над 4 кв. м.

Източник: НСИ

На човек от населението в общината се пада 61.4 кв.м жилищна и 9.0 кв.м – спомагателна площ. Жилищната площ на човек от населението в град Радомир е 36.1 кв.м, а спомагателната площ е 5.8 кв.м, докато за селата площите на тези показатели са съответно 125.6 кв.м. и 17.0 кв.м.

Обитаваните жилищни сгради в община Радомир по данни на НСИ са 60.0% (средно за област Перник 60.2% от жилищните сгради са обитавани). В град Радомир обитаваните жилищни сгради са 76.3%, а в селата на общината – 56.1%.

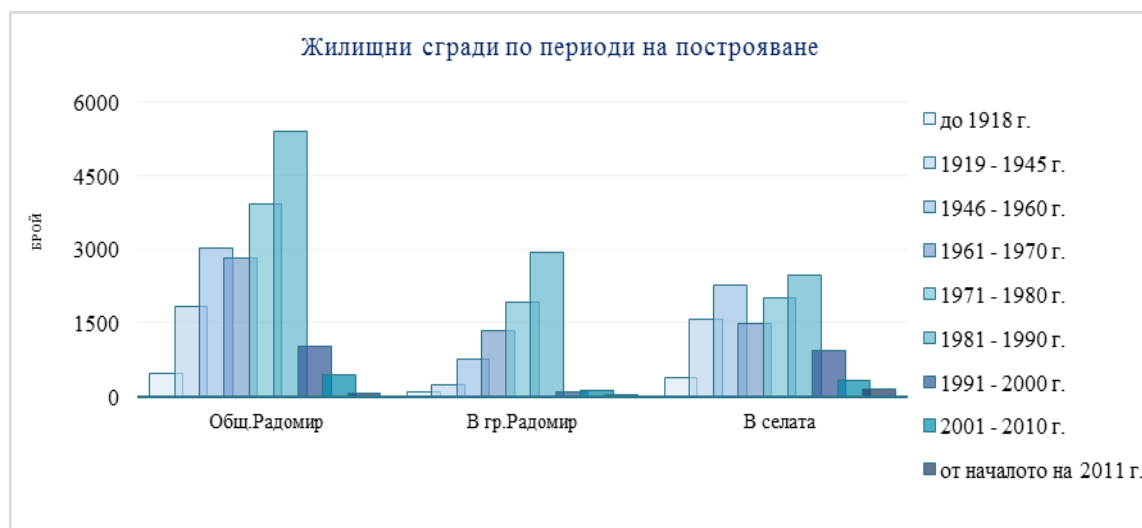
По форма на собственост 96.0% от жилищата в община Радомир през 2020 г. са частни на физически лица.

■ Жилища по години на построяване

Годишите от втората половина на 20 в. (1960-1990) са с най-висок дял на построени жилища в община Радомир (12160 жилища или 63.7%). Възпроизводството на жилищата след началото на прехода (1990-2000 г.) е значително по-малко (1026 или 5.4%). След 2000 г., към фонда са добавени 3.1%. До 1960 г. изградените жилища в общината са 27.8%.

За град Радомир е характерно, че основно жилищата са изградени през 1960-1990 г. – 6200 или 82.6%. В периода 1991-2020г. са изградени 200 нови жилища. В селата ситуацията е по-различна, жилищният фонд е по-стар. 4215 жилища или 36.4% са изградени до 1960 г., 5950 или 51.5% са изградени в периода 1960-1990 г., 1336 жилища - след 1990 г.

Фигура 25



Източник: НСИ

■ Структура на жилищните сгради според конструкцията

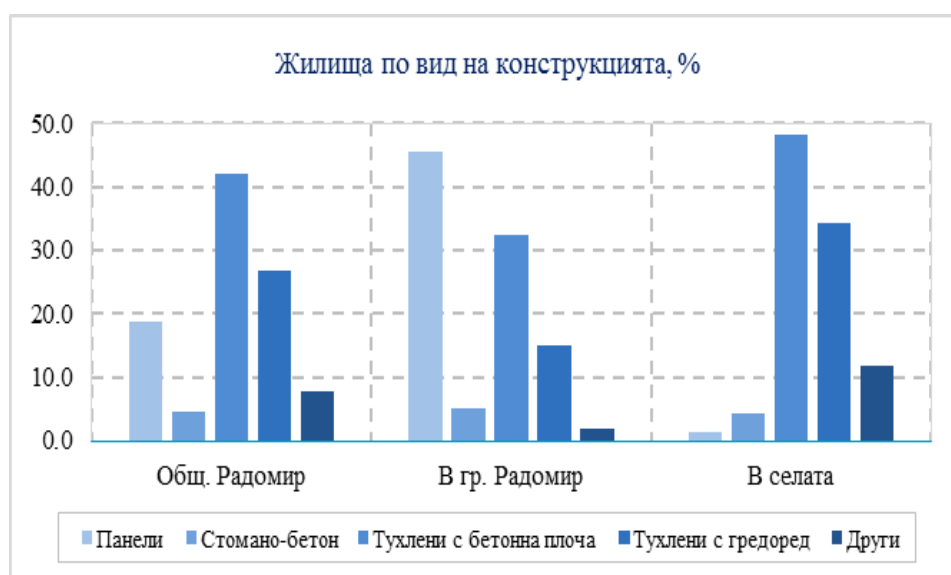
Според вида на конструкцията жилищният фонд към 2020 г. е представен в четири обобщени категории – панели, стоманобетон, тухлени с бетонна плоча и тухлени с гредоред (таблица 30).

Таблица 30: Жилища по материал на външните стени на сградата в община Радомир към 31.12.2020 г.

Жилища	Материал на външните стени на сградата - брой					брой
	панели	стоманобетон	тухлени с бетонна плоча	тухлени с гредоред	други	
Община Радомир	19055	3557	916	7983	5060	1539
В градовете	7511	3407	393	2434	1133	144
В селата	11544	150	523	5549	3927	1395
относителен дял - %						
Община Радомир	100.0	18.7	4.8	41.9	26.6	8.0
В градовете	100.0	45.4	5.2	32.4	15.1	1.9
В селата	100.0	1.3	4.5	48.1	34.0	12.1

Източник: НСИ

Фигура 26

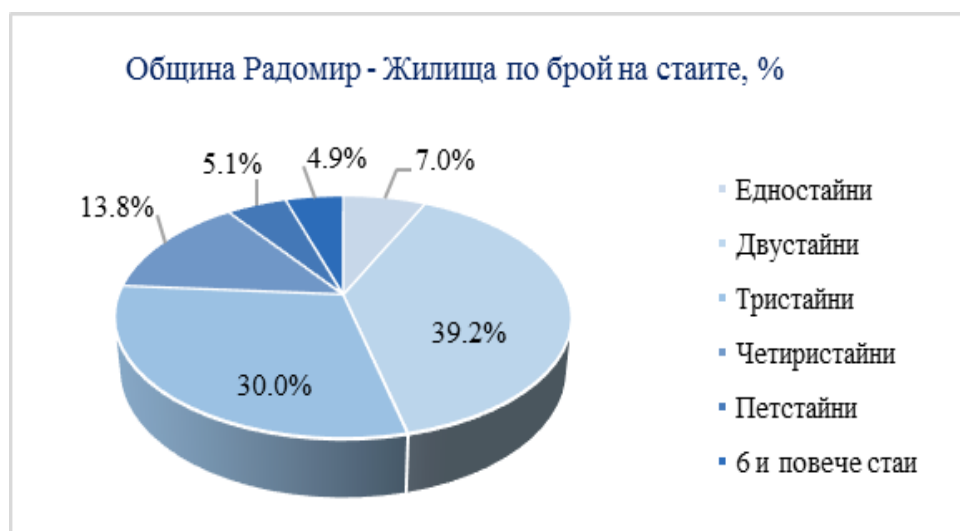


Източник: НСИ

■ Жилища по брой на стаите

От общия брой на жилищата в общината над 2/3 са двустайни и тристайни. Четиристайните жилища в общината също са с висок дял, като съставляват 13.8% от общия им брой, тези с 5 стаи – 5.1%, а тези с 6 и повече стаи – 4.9% (2020 г.). Едностайните жилища са 7.0% от общия брой жилища в общината

Фигура 27



Източник: НСИ

■ Благоустроеност на жилищата

В Община Радомир жилищата в града са сравнително благоустроени. 94% от жилищата притежават стандартните елементи – електричество и вода (табл. 32). В град Радомир 98.2% от жилищата са с обществено водоснабдяване, 97.5% са свързани с обществена канализация, в селата - 91.2%.

Таблица 31: Жилища по благоустроеност в община Радомир към 31.12.2020 г.

Жилища	Благоустроеност						
	Електричество, водопровод, канализация, централно, местно отопление	електричество, водопровод, канализация	Електричество, водопровод	Електричество	водопровод, канализация	Водопровод	без благоустр.
	брой						
Община Радомир	19055	2716	12100	3088	1064	-	-
град	7511	1889	5438	50	125	-	-
села	11544	827	6662	3038	939	-	-
относителен дял - %							
Община Радомир	100.0	14.3	63.5	16.2	5.6	-	-
град	100.0	25.1	72.4	0.7	1.7	-	-
села	100.0	7.2	57.7	26.3	8.1	-	-

Източник: НСИ

Основни изводи:

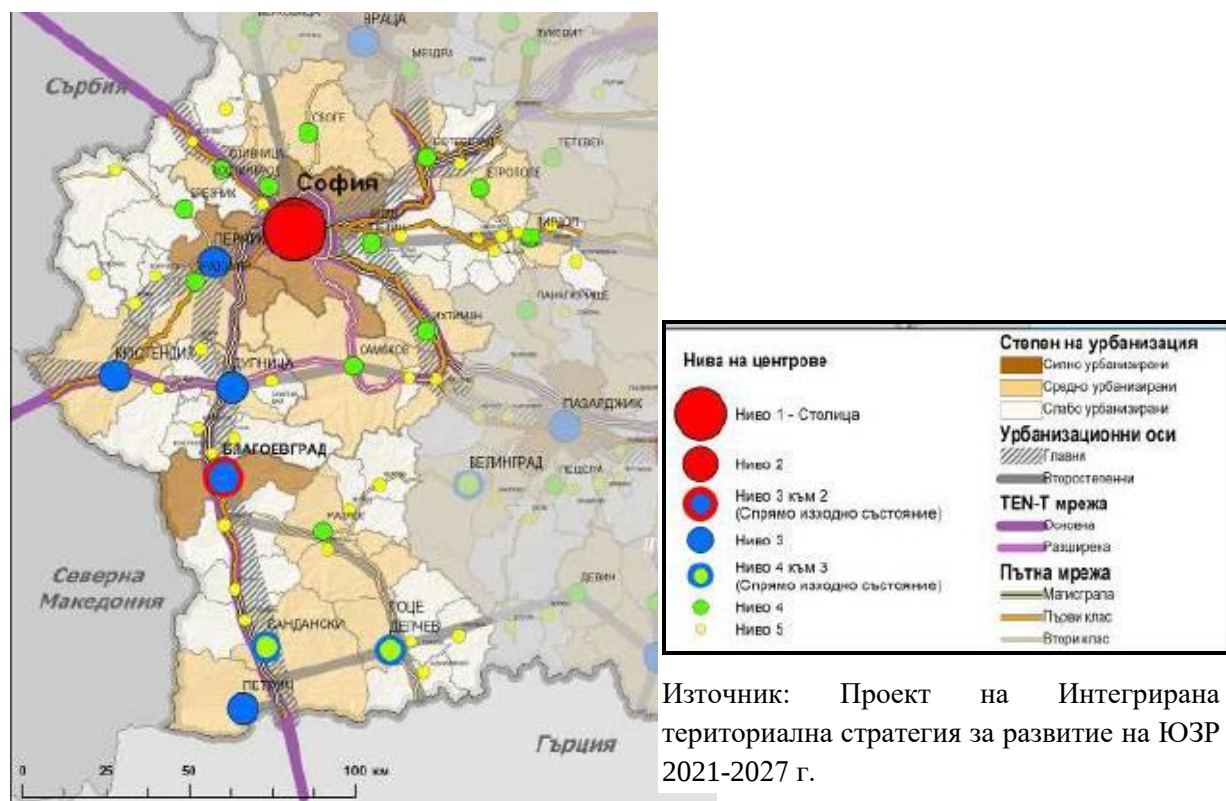
- На 1000 д. от населението в община Радомир през 2020 г. се падат 1006 жилища (808 за област Перник и 571 за страната), в т.ч. за град Радомир – 591, а за селата 1856, но част от жилищата в селата са необитаеми. Средно в едно жилище в община Радомир живеят 1.0 души, в т.ч. в гр. Радомир 1.7, в селата – 0.5.
- За жилищен проблем по принцип в общината не може да се говори с изключения за социално уязвимите групи;
- В населените места има сезонно обитавани жилища;
- Една част от сградния фонд е в лошо състояние, поради факта, че през последните няколко десетилетия жителите в селата намаляват.
- Общинските жилищни имоти се намират основно в града. Отдадени под наем са 165 общински жилища. Жилищният фонд, с който разполага община Радомир, е стар и амортизиран. Повечето блокове са строени преди 1980г. През 2017г. е започнало обновяване на част от сградите по Националната програма за енергийна ефективност.

1.17. Връзка на общината със съседните територии

Община Радомир се намира в ЮЗР и е разположена в югоизточната част на област Перник. Граничи с общините Перник, Ковачевци, Земен, Кюстендил, Бобов дол, Дупница и Самоков.

Съгласно Актуализираната Национална концепция за пространствено развитие (АНКПР 2020) община Радомир попада на второстепенните оси: Перник-Радомир-Кюстендил-Гюешево-ГКПП-Северна Македония; Кюстендил-Радомир-Самоков-Ихтиман. Второстепенните оси на развитие се изиявяват в направления, излизащи от основните оси или свързващи основните оси. Второстепенните оси са важни на регионално равнище, защото осъществяват достъпността и свързаността на районите и градските центрове от 3-то и 4-то ниво в тях (АНКПР 2020). Те подпомогат както междурегионалното, така и междуобщинското сътрудничество. Пълноценното им изграждане и осмисляне като значимост е ключово, защото създадената инфраструктура и подобреният достъп дават възможност за установяване на партньорства в икономическата и социалната сфера.

Фигура 28: Урбанизационни оси и нива на центрове в ЮЗР



Източник: Проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЗР 2021-2027 г.

Община Радомир, по линия на изградените транспортни връзки има потенциал за партньорства както със съседните общини, така и с общините, попадащи по основната урбанизационна ос на развитие „Видин – Враца – София – Благоевград – Кулата – Солун“ (по направлението на коридор от основната TEN-T мрежа „Ориент/Източно–Средиземноморски“).

Съществуват различни направления на междуобщинските партньорства – в образованието (в училищата на общината се обучават ученици от съседни общини), в икономиката – по линията на ежедневните трудови пътувания; по линия на общественото обслужване – с областния град Перник, в областта на туризма – с всички съседни общини и голлемите туристически центрове в Югозападен регион.

Поради своето местоположение общината има възможност да развива трансгранични връзки и сътрудничество с общините и териториалните общности от Република Сърбия, като бъде подкрепена и от Програмите за трансрегионално сътрудничество на ЕС.

Географското местоположение налага необходимостта от търсене на възможности за развитие в по-широк регионален контекст.

SWOT – АНАЛИЗ

Силни страни	Слаби страни
- Благоприятно транспортно-географско положение-близост до столицата и областния център Перник и обслужване с основни транспортни направления в страната, включени в TEN-T мрежата на ЕС - Високата степен на изграденост на РПМ и жп транспорт осигуряващи възможности за бързи транспортни комуникации - Традиции в икономическите дейности - Добре развита електро и газова инфраструктура - Развита инфраструктура на общото и професионалното образование - Сравнително добре изградена като обхват водоснабдителна мрежа - Всички отведени отпадъчни води се пречистват - Успешно се усвояват ВЕИ-изградени са много соларни инсталации за БГВ в няколко детски градини. - Добро качество на въздуха по отношение на замърсяването с ФПЧ10. - Екологичното състояние на повърхностните води е добро - Почвите в общината са в добро екологично състояние - няма превишения на максимално допустимите концентрации на вредни вещества - Богато биологично разнообразие -наличие на защитени територии и защитени местности от НЕМ - Наличие на богато културно-историческо наследство - Значителен размер на земеделските	- Силен конкурентен натиск от икономическите субекти в столичния регион - Продължаващ процес на намаляване и застаряване на селското население - Намаляване дела на младото население - Понижение на коефициента на демографско заместване, даващо отражение на трудовия потенциал на общината - Наличие на слаборазвити селски райони в общината и селско стопанство с ниска интензивност на труда - Сезонен характер на заетостта в някои икономически отрасли и дейности - Гъстотата на общинската пътна мрежа е под средната за страната - Състоянието на общинските пътища е незадоволително - Затруднен достъп до извънболнична лечебна помощ за населението в малките населени места - Местните икономически субекти не създават достатъчно нови работни места - Въпреки нарастване интереса към природния газ, битовата газификация изостава - Ограничени цифрови умения на част от населението - Много високи загуби на водопреносната мрежа - Недостатъчна изграденост на канализационната мрежа в селата - Отпадъчните води се отвеждат в местните реки и дерета или в септични ями, които замърсяват подпочвените водив някои

територии - Липсват значителни щети върху природата от близостта до мини Бобов дол и мини Перник	селища от общината - Нерегламентиран добив на баластра (строителни материали) от коритата на реките, който създава опасност за развитие на регресивна ерозия - Недостатъчно ефективни мерки за борба с нерегламентираните сметища
Възможности	Заплахи
- Засилено участие в програми, финансирани от Европейските инвестиционни и структурни фондове и други финансови източници - Предприемане на активни действия за привличане на нови инвестиции в различни сфери на икономиката, подобряване на различните видове инфраструктура, градската и селищна среда - Добри възможности за трансформация и цифровизация на МСП - Продължаване на процеса за трансформация на модела за деинституционализация на социалните услуги към предоставяне на услуги в общността и в обичайна среда - Развитие на пазара на труда чрез активни политики - Развитие на туризъм, използващ съществуващото биоразнообразие и антропогенните ресурси - Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез технологично обновяване и иновации - Разширяване достъпа до използването на мрежите и услугите на ИКТ - Развитие на нови форми на туризъм, отговарящи на новите нагласи на хората - Обучение за придобиване на цифрови	- Продължаване на негативните тенденции в демографското развитие на селата с произтичащите от това последици - Недостиг на финансов ресурс за поддържане и изграждане на нова инфраструктура и облагородяване на градската и селищна среда - Увеличаване на групите в неравностойно социално положение и последиците от това – отпадане от образователната система, влошено здравно състояние и повишен риск от безработица и бедност - Изоставане в развитието на иновативни дейности и производства - Недостатъчен контрол по отношение отрицателните въздействия върху околната среда - Задълбочаващи се негативни въздействия от климатични промени. - Необходимост от въвеждане и прилагане на европейските стандарти в областта на икономиката – висока цена за бизнеса - Подценяване на необходимостта от обучение за придобиване на цифрови умения - Продължаване на системното недофинансиране и провеждане на спешни, а не своевременни ремонти на общинската пътна мрежа - Забавяне в подмяната и реконструкцията на амортизираната водоснабдителна мрежа и

умения - По-нататъшно развитие на цифровите услуги и разпространение на съдържание, съобразено с интересите на населението - Подмяна, ремонт и реконструкция на водопроводната мрежа за намаляване на загубите при транспортирането на водата - Доизграждане на канализационната мрежа в по-малките населени места - По-активно прилагане мерките за ЕЕ за повишаване ефекта от прилагането им - Активна политика за присъединяване на нови битови и промишлени абонати към газоразпределителната мрежа - Въвеждане на изисквания към качеството на твърдите горива, предлагани за отопление на пазара	продължаване на загубите на вода - Забавяне в изграждането на канализацията в населените места и продължаващо замърсяване на околната среда - Неглижиране на проблема със строителните отпадъци, които се изхвърлят на нерегламентирани сметища или се смесват с битовите отпадъци - Подценяване на въпроса за повишаване капацитета на общинската администрация
--	---

2. ЧАСТ II ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА ЗА ПЕРИОД 2021-2027

2.1. Общ подход при дефиниране на Визия, приоритети и цели

Резултатите от проведените социално-икономически и SWOT анализ, фокус групи, набирането на проектни идеи от заинтересованите страни, както и стратегическата рамка на политиките на национално, регионално и местно ниво, са основа за извеждане на стратегията за развитие на община Радомир за периода 2021-2027 г., Планът определя основни приоритети за развитие на общината, които се отразяват във всички дефинирани мерки, като са обхванати нуждите на различни целеви групи. Те са насочени към развитие в следните сфери:

- **Развитие на икономиката на общината, привличане на инвестиции и разкриване на нови работни места.** Това е задача, която стои не само пред общинското ръководство, но и пред бизнеса и потенциалните предприемачи, които могат да се възползват от редица възможности, които ще бъдат предоставени през периода 2021-2027 г. Дигитализацията, иновацията и технологичната трансформация, приоритетно подкрепени на национално ниво, следва да намерят своето място в местната икономика, за да осигурят нейната конкурентоспособност.
- **Подобряване на инфраструктурата в общината** – транспортна, ВиК, електро-

и газова.

- **Повишаване качеството на живот.** Акцентите са инвестиции в образование и обучение с ново качество, отговарящо на новите изисквания и насърчаване на заетостта, подобряване гъвкавостта на пазара на труда, подобряване на качеството и достъпа до здравеопазване. Изграждане на привлекателна градска и селищна среда. Усъвършенстване на социалната дейност.
- **Опазване на околната среда:** Изграждане и разширяване на пречиствателни съоръжения за отпадни и питейни води, канализационни и водоснабдителни мрежи. Подобряване на системата за събиране и извозване на отпадъците и подобряване чистотата на селищните територии. Намаляване на количествата на депонираните отпадъци, чрез популяризиране и доизграждане на въведените системи за разделно събиране на масово разпространените и опасни отпадъци и осигуряване екологосъобразното им третиране.
- **Енергийна трансформация и ефективност:** Прилагане на енергоефективни мерки в публичния и частния сектор и домакинствата.
- **Подобряване на координацията и качеството на управление на превенцията на риска,** целяща опазването на природната среда, живота и здравето на хората и развитието на туризма и маркетинга на дестинациите в устойчива и сигурна околна среда. Защита от ерозионни и свлачищни процеси, предпазване от наводнения и мониторингови системи за опазване на околната среда. Предприемане на мерки за ограничаване на горските пожари и щетите от тях.
- **Развитие на информационното общество и електронното управление** чрез модернизиране и въвеждане на интелигентни решения в икономиката и социалния живот.
- **Териториално развитие и сближаване** - Разширяване на надобщинското, трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество чрез изпълнение на интегрирани проекти, които ще имат мултиплициращо въздействие и добавен ефект поради по-големия мащаб на изпълняваните дейности.
- **Намаляване на миграцията и привличане на младите хора в общината.** Всички горепосочени дейности при провеждане на една активна политика за тяхното реализиране са предпоставка за намаляване на миграцията и подобряване на демографските характеристики на общината.

Структурата на стратегическата част на ПИРО Радомир съответства на изискванията на “Методическата указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г.” (март 2020 г.) на МРРБ и на постановките на Закона за регионално развитие за съдържанието на плановете за интегрирано развитие на община (март 2020 г.) и Правилника за прилагане на ЗРР (август 2020 г.).

Стратегическата част на Плана (визия, приоритети, цели и мерки) е съобразена с Национална програма за развитие: България 2030, Актуализираната национална концепция за пространствено развитие 2013-2025, Проекта на Интегрирана териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Югозападен регион (ЮЗР) 2021-2027, Националният план за възстановяване и устойчивост (проект), Кохезионната политика на ЕС, Регламента за общоприложими правила (ROP)⁵, оперативните програми 2021-2027, проектите на Програмата за трансгранично развитие. Тя отчита също така възможните области на въздействие на Фонда за справедлив преход (ФСП), тъй като община Радомир е съставна община на област Перник, за която ще бъде изработен и действащ териториален план за справедлив преход.

По-долу са изведени цели и приоритетите на документи, които са отразени в стратегическата част на ПИРО на община Радомир.

Националната програма за развитие: България 2030 определя:

Основните цели на правителството за периода до 2030 г.:

- Технологична трансформация
- Демографски подъем
- Намаляване на неравенствата

Реализирането на стратегическите цели е предвидено посредством целенасочени политики и интервенции, групирани в пет взаимосвързани и интегрирани оси на развитие:

ОС 1 Иновативна и интелигентна България

В рамките на тази ос правителството определя три национални приоритета:

1. Образование и умения
2. Наука и научна инфраструктура
3. Интелигентна индустрия

ОС 2 Зелена и устойчива България

Определени са три национални приоритета за реализацията на тази ос:

1. Кръгова и нисковъглеродна икономика
2. Чист въздух и биоразнообразие
3. Устойчиво селско стопанство

⁵ Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2021:231:TOC>

ОС 3 Свързана и интегрирана България

Осигуряването на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал, определя политиките, включени в тази ос. Три национални приоритета синтезират основните въздействия:

1. Транспортна свързаност
2. Цифрова свързаност
3. Местно развитие

ОС 4 Отзивчива и справедлива България

Определени са два национални приоритета, адресиращи нейното изпълнение:

1. Институционална рамка
2. Социално включване

ОС 4 Духовна и жизнена България

Дейностите по изпълнението на тази ос са групирани в два национални приоритета:

1. Здраве и спорт
2. Култура, наследство и туризъм

Национален план за възстановяване и устойчивост

Цел: да се способства икономическото и социалното възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията чрез набор от мерки и реформи, които не просто възстановяват потенциала за растеж на икономиката, но и го развиват, като осигурят устойчивост на негативни външни фактори и положат основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

Последното издание на Плана (14.10.2021 г.) включва 59 инвестиции и 46 реформи. Те са структурирани в четирите стълба на Плана:

1. **Иновативна България:** цели повишаване на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в такава, базирана на знанието и интелигентния растеж;
2. **Зелена България:** фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост;
3. **Свързана България:** акцентира върху осигуряването на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, въз основа на специфичния местен потенциал;

4. Справедлива България: специален фокус върху групите и лицата в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите. Най-мащабната инвестиция е за деинституционализацията на възрастните и хората с увреждания, следвана от модернизирането на лечебните заведения за болнична помощ.

Актуализирана национална концепция за пространствено развитие (АНККПР)

Трите стратегически цели на АНККПР (2020), както и техните специфични цели и приоритети, служат за координираща платформа на всички секторни политики с териториални измерения:

Стратегическа цел 1: Териториално сближаване – чрез подобряване на свързаността на всички нива, укрепване на мрежата от градове-центрове и развитие на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество

Специфична цел 1.1. Интегриране в европейското пространство

Специфична цел 1.2. Полицентрично териториално развитие

Специфична цел 1.3. Съхранено природно и културно наследство

Стратегическа цел 2: Икономическо сближаване - чрез подкрепа за развитие и подобряване качествата на регионалните потенциали и опазване на околната среда

Специфична цел 2.1. Регионална конкурентоспособност в подкрепа на растежа

Специфична цел 2.2. Стимулирано развитие на специфични територии

Стратегическа цел 3: Социално сближаване - чрез създаване на равностойни условия за развитие и реализация на човешкия капитал

Специфична цел 3.1. Пространствена свързаност и достъп до услуги

Специфична цел 3.2. Качеството на образователни, здравни, социални и културни услуги.

Интегрирана стратегия за развитие на Югозападен регион 2021-2027 г. (проект)

Визия – Югозападен район – развиващ своите потенциали за достойно място сред европейските райони

Стратегически приоритет 1 Подкрепа на регионалните потенциали за устойчив растеж

Специфична цел 1.1 Насърчаване на интелигентен и иновативен икономически преход и преход към неутрална по отношение на климата икономика

Специфична цел 1.2 Подкрепа за включване в растежа на специфичните природни и културни потенциали на ЮЗР

Стратегически приоритет 2 Инвестиране в човешкия капитал и преодоляване на регионалните дисбаланси в осигуряването на достъп до качествени услуги

Специфична цел 2.1 Образование и обучение за квалифицирана работна сила

Специфична цел 2.2 Осигуряване на равен достъп до качествени здравни и социални услуги

Стратегически приоритет 3 По-добре свързан и устойчив район

Специфична цел 3.1 Подобряване на свързаността на региона в национален и международен план и на вътрешнорегионалната достъпност

Специфична цел 3.2 Инвестиции за екологична инфраструктура и биоразнообразие

Специфична цел 3.3 Териториално развитие и сближаване

Специфична цел 3.4 Укрепване на трансграничните перспективи

Национална стратегия за малките и средни предприятия 2021-2027

Стратегически цели:

1. Развиване на конкурентноспособността на МСП
2. Насърчаване на високотехнологичното производство и интензивните на знания услуги
3. Политики за преодоляване на регионалните неравенства в развитието на МСП.

Област на въздействие 1: Предприемачество

Мярка 1.1 Насърчаване на предприемаческата екосистема

Мярка 1.2 Насърчаване на подкрепата за предприемачество в училищата и предприемаческата трансформация на българските висши училища

Мярка 1.3 Подкрепа за стартиращи предприятия

Мярка 1.4 Насърчаване на конкретни видове предприемачество

Мярка 1.5 Подкрепа за занаятчийството, предприемачеството в селските райони и творческите индустрии, вкл. на регионално ниво

Област на въздействие 2: Достъп до пазари

Мярка 2.1 Насърчаване на интернационализацията на МСП

Мярка 2.2 Подкрепа на МСП за участие в мероприятия за насърчаване на търговията

Мярка 2.3 Специфична подкрепа за МСП с висок експортен потенциал

Мярка 2.4 Подкрепа за развитие на електронната търговия

Мярка 2.5 Подкрепа за въвеждане на стандарти за качество и стандарти за автоматична идентификация и електронен обмен на данни за подобряване на достъпа на МСП до единния пазар

Област на въздействие 3: Достъп до финансиране

Мярка 3.1 Финансови инструменти в подкрепа на конкурентноспособността на МСП

Мярка 3.2 Осигуряване на финансови инструменти и гаранционни схеми за инвестиционно финансиране и експортна дейност на МСП

Мярка 3.3 Осигуряване на финансови инструменти за микропредприятията и малките предприятия

Мярка 3.4 Подкрепа за стартиращи предприятия и разрастващи се предприятия за достъп до финансиране

Мярка 3.5 Подкрепа за малки проекти, насърчаващи междурегионалното сътрудничество на МСП

Област на въздействие 4: Дигитализация и умения

Мярка 4.1 Насърчаване на дигитализацията на МСП

Мярка 4.2 Подкрепа за дигиталната трансформация на индустриалните МСП

Мярка 4.3 Подкрепа за придобиване на дигитални умения

Мярка 4.4 Насърчаване на участието на МСП в дуално обучение

Мярка 4.5 Въвеждане на стандарти и процедури за валидиране на придобитите умения

Мярка 4.6 Разработване на платформа и инструменти на електронното обучение и насърчаване на онлайн базирани обучения за МСП

Област на въздействие 5: По-добро регулиране и бизнес среда

Мярка 5.1 Предоставяне на дигитални услуги за МСП

Мярка 5.2 Подкрепа за по-добра свързаност на МСП: създаване на мрежа а МСП и подобрен консултативен процес

Мярка 5.3 Популяризиране на ролята на Посланика на МСП

Мярка 5.4 Подобряване на бизнес средата за МСП

Мярка 5.5 Улесняване на участието на МСП в обществени поръчки

Мярка 5.6 Втори шанс, забавени плащания и облекчаване на процедурите по прехвърляне на предприятие

Мярка 5.7 Преодоляване на информационните асиметрии: разработване, изграждане и популяризиране на Портал за МСП

Област на въздействие 6: Околна среда

Мярка 6.1 Подкрепа за прехода към нисковъглеродна икономика чрез подобряване на енергийната и ресурсна ефективност на МСП и увеличаване използването на възобновяеми източници

Мярка 6.2 Популяризиране и въвеждане на сертифициране по управление на околната среда на МСП

Мярка 6.3 Подкрепа за участието на МСП в стратегическите вериги на стойността на ЕС

Мярка 6.4 Подобряване на капацитета на МСП във връзка с прехода към кръгова икономика и нисковъглеродна икономика

Мярка 6.5 популяризиране на зелени продукти с екомаркировката на ЕС, Системата за проверка на екологичните технологии и кръговия дизайн

Политики в отговор на COVID-19

Мярка 1 Осигуряване на подкрепа за платежоспособността на МСП и стимулиране на частните инвестиции

Мярка 2 Подкрепа за внедряване на дигитални технологии за подпомагане на дистанционната работа в МСП

Мярка 3 Подкрепа за въвеждане на решения, насочени към промоция на здравето, защита на здравето и профилактика на болести

Мярка 4 Подкрепа за дигитализацията на дейността на МСП от творческите индустрии

Мярка 5 Подкрепа за укрепване на МСП в дейност “Хуманно здравеопазване и социална работа”.

Цел 3 Подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата като стопански ресурс

3.1 Създаване на институционална рамка, която да гарантира прехвърляне на отговорността за вземането на решения във връзка с развитието на водния сектор на национално, регионално и местно равнище от стопанските субекти към публичните власти – държава, общини

3.2 Средствата от населението и бизнеса, средствата от ЕС и изискваното национално съфинансиране за осигуряват самофинансиране на водния сектор, при спазване на принципа “замърсителят и ползвателят плащат”

3.3 Повишаване на капацитета на всички участници в управлението на водния сектор

Цел 4 Намаляване на риска от щети при наводнение

4.1 Идентифициране на рискови зони

4.2 Осъществяване на мерките от плановете за защита от наводнения.

Национална програма „Изграждане на училищна STEM среда”

Национална програма „Изграждане на училищна STEM среда” има за цел да повиши интереса на учениците и техните постижения в областта на науките и технологиите, като подкрепи създаването на училищни центрове с фокус върху STEM. Те ще предоставят всички необходими условия за провеждането на съвременно и качествено STEM обучение в училище.

Национална Стратегия и План за действие за адаптация към изменението на климата до 2030 г.

Рамковият документ цели да очертае стратегическата рамка и приоритетни направления за адаптация към изменението на климата на национално и секторно равнище в периода до 2030 г., да дефинира възможни мерки за намаляване уязвимостта на страната от климатичните промени и за подобряване капацитета за адаптиране на природните, социалните и икономическите системи към неизбежните и проявяващи се с по-силен интензитет въздействия от изменението на климата.

Стратегически цели:

1. Приобщаване и интегриране на адаптирането към изменението на климата
2. Изграждане на институционален капацитет за адаптиране към изменението на климата
3. Повишаване осведомеността относно адаптирането към изменението на климата
4. Изграждане на устойчивост към изменение на климата.

Определени са стратегически цели за секторите: „Селско стопанство”, Биологично разнообразие и екосистеми” „Енергетика”, „Гори”, „Човешко здраве”, „Туризм”, „Транспорт”, „Градска среда”, „Води”.

В Плана за действие са предложени конкретни дейности по сектори, като е включена информация за техния приоритет, показатели за изпълнение, отговорни институции, партньори и т.н.

Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.

Стратегически цели:

1. Постигане на устойчивост на обществото при бедствия
2. Изграждане на капацитет за управление на риска от бедствия на всички административни нива на управление
3. Постигане на съгласуваност при провеждане на политиките за устойчиво развитие, адаптиране към промените в климата и намаляване на риска от бедствия
4. Постигане на устойчивост на финансирането на защитата при бедствия.

Териториален план за справедлив преход

Механизмът за справедлив преход има за цел – постигане на климатична неутралност до 2050г., като се фокусира върху регионите и секторите, най-силно засегнати от прехода поради зависимостта си от изкопаеми горива или въглеродно интензивни процеси. Цели се и смекчаване на социално-икономическото въздействие в най-засегнатите от прехода региони и сектори. Териториални планове за справедлив преход (ТПСП), които се изготвят от страните членки, позволяват отпускането на средства от Фонда за справедлив преход, след одобрението на Европейската комисия. Инвестициите трябва да бъдат устойчиви в дългосрочен план, като се отчитат всички цели на Европейския зелен пакт. Финансираните проекти следва да допринасят за

прехода към устойчива, неутрална по отношение на климата и кръгова икономика, като включват мерки, насочени към повишаване на ресурсната ефективност. С цел да се засили икономическата диверсификация на засегнатите от прехода територии, ФСП следва да предоставя подкрепа на предприятията и икономическите заинтересовани страни, включително чрез подкрепа за производствени инвестиции в микропредприятията и малките и средните предприятия.

ФСП предоставя подкрепа за дейности, които са пряко свързани със специфичната му цел, и които допринасят за изпълнението на териториалните планове за справедлив преход:

- а) производствени инвестиции в МСП, включително микропредприятия и стартиращи предприятия, водещи до икономическа диверсификация, модернизация и реструктуриране;
- б) инвестиции в създаването на нови предприятия, включително чрез бизнес инкубатори и консултантски услуги, водещи до създаването на работни места;
- в) инвестиции в научноизследователски и иновационни дейности, и насърчаване на трансфера на авангардни технологии;
- г) инвестиции във внедряването на технологии, както и в системи и инфраструктури за чиста енергия на достъпна цена, включително технологии за съхранение на енергия, и в намаляването на емисиите на парникови газове;
- д) инвестиции в енергия от възобновяеми източници в съответствие с Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета (17), включително с посочените в нея критерии за устойчивост, както и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляването на енергийната бедност;
- е) инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура;
- ж) рехабилитация и модернизиране на районните топлофикационни мрежи с цел подобряване на енергийната ефективност на районните топлофикационни системи и инвестиции в производството на топлоенергия, при условие че инсталациите за производството на топлоенергия се снабдяват изключително от възобновяеми енергийни източници;
- з) инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност.
- и) инвестиции във възстановяване и деконтаминация на изоставени индустриални терени, в рехабилитация на земя, включително, при необходимост, в екологосъобразна инфраструктура и проекти за промяна на предназначението, като се отчита принципът „замърсителят плаща“;
- й) инвестиции в укрепване на кръговата икономика, включително посредством предотвратяване и намаляване на отпадъците, ресурсна ефективност, повторна употреба, ремонт и рециклиране;

- к) повишаване на квалификацията и преквалификация на работниците и търсещите работа;
- л) оказване на съдействие на търсещите работа при търсенето на работа;
- м) активно включване на търсещите работа;
- н) техническа помощ;
- о) други дейности в сферата на образованието и социалното приобщаване, включително, когато е надлежно обосновано, инвестиции в инфраструктура за целите на центровете за обучение, заведенията за полагане на грижи за деца и възрастни хора, както е посочено в териториалните планове за справедлив преход.

Като региони, за които се изготвят Планове за справедлив преход са определени областите Стара Загора, Перник и Кюстендил. Община Радомир е в обхвата на област Перник и се очаква да бъде избираема за финансиране на проекти по този Фонд.

ОБЩ РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд⁶, Кохезионния фонд, Европейския фонд за морско дело и рибарство, както и финансови правила за тях и за фонд „Убежище и миграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и инструмента за управление на границите и визите⁶

Пет основни цели на политиките (ЦП) ще стимулират инвестициите на политиката на сближаване на ЕС в периода 2021—2027 г.:

ЦП 1 - По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход;

ЦП 2 - По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска;

ЦП 3 - По-добре свързана Европа чрез подобряване на мобилността и регионалната свързаност на ИКТ;

ЦП 4 - По-социална Европа — реализиране на европейския стълб на социалните права;

ЦП 5 - Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии.

2.2. Визия и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.

Планът за интегрирано развитие на община Радомир е разработен като част от общата система от стратегически и планови документи, характеризиращи икономическото и пространствено развитие на страната, Югозападен регион и общината в перспектива до

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2021:231:TOC>

2027 г., насочени към развитието на общината като хармонична териториална общност с динамична икономика, приобщаващо социално развитие и устойчиво реализирани и съхранени потенциали.

ПИРО на община Радомир се разработва за период, в който се очакват сериозни промени в световен и общоевропейски мащаб, включително климатични промени, преход към нисковъглеродна икономика, дигитализация и индустриална трансформация и демографски предизвикателства, предизвикателства към световната и местните икономики като резултат от пандемията от COVID 19. Това дава своите въздействия не само върху дефинирането на приоритетите за развитие на общината, но и върху тяхното съдържание като дейности и мерки.

Изработването на стратегическата част на плана е съобразена със следните принципи и подходи:

- Изборът на мерки и проектни идеи е направен на база на социално-икономическия анализ, анкетното проучване и проектни предложения от заинтересованите страни и жителите на общината като цяло;
- Прилагане на единен подход на планиране на регионалното и пространствено развитие и взаимната обвързаност и йерархична съподчиненост на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие;
- Тематичната концентрация - съсредоточаване върху ключови тематични области, като по този начин се цели постигане на възможно най-голямо въздействие по отношение на ефективността на финансирането и ориентацията към резултатите;
- Реалистичност и ефективност - планиране на изпълними приоритети и мерки за тяхното постигане в рамките на периода за действие на съответния стратегически документ;
- Подкрепа към интегрирани териториални инвестиции (ИТИ);
- Реализиране на комбинация от мерки, които адекватно използват потенциалите като адресират дефинираните проблеми и зони;
- Ресурсна обезпеченост - планираните мерки, дейности и проекти следва да бъдат съобразени с възможностите за финансиране, ресурсната обезпеченост, законодателните норми и ограничения, наличните капацитет и компетенции на общинската администрация;
- Залагане на принципа на партньорство при реализиране на голяма част от мерките – между общината и съседни общини, общината и държавни институции, НПО и бизнес.

Идентифицираните основни типове инвестиции за периода 2021-2027 година са съобразени с изводите от извършения анализ, както и с дефинираните основни инвестиции в ИТСП на ЮЗР и са в следните области:

- Повишаване на икономическия растеж чрез привличане на инвестиции и насърчаване на предприемачеството
- Подкрепа за синя и зелена икономика
- Разнообразяване на регионалния туристически продукт
- Устойчиво развитие на селското стопанство
- Транспортна и цифрова свързаност
- Инвестиции в образование и умения
- Здравна и социална инфраструктура, култура и спорт
- Осигуряване на устойчива околна среда
- Подобряване на инфраструктурата на градската и селищна среда
- Териториално сътрудничество.

Планът има за цел да групира набор от мерки и проекти, които ще допринесат за изпълнение на поставените специфични цели и приоритети. В процеса на изпълнение на Плана ще бъдат приложени интервенции, в т.ч. интегрирани териториални инвестиции и проекти, които имат най-значимо въздействие, и за които може да се осигури финансиране.

2.2.1. Визия за развитие на община Радомир

Визията за развитие дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото и развитие. Тя отразява перспективите пред регионалното и пространственото развитие на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии.

Дефинирана е следната визия за развитие на община Радомир за периода 2021-2027:

ОБЩИНА РАДОМИР – ИНОВАТИВНА И ЕКОЛОГИЧНО ЧИСТА ОБЩИНА, ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАЩА МЕСТНИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ХАРМОНИЧНО И БАЛАНСИРАНО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И КАЧЕСТВЕНА ЖИЗНЕНА СРЕДА СЪС ЗАПАЗЕНА КУЛТУРНО ИСТОРИЧЕСКА ИДЕНТИЧНОСТ

Визията предполага целенасочени действия с оглед подобряване качеството на живот, осигуряване на устойчива заетост и социално включване, придобиване на умения и квалификация, подобряване на икономическата активност и привлекателността за инвестиции, подобряване на градската и селищна среда, образователната, социална, културна, спортна и здравна инфраструктура и съпътстващите я услуги.

Определените мерките трябва да служат като катализатор за социално-икономическо развитие и като такива са посочени:

- По-добра бизнес среда и насърчаване на икономическия растеж, по-висока заетост, повече инвестиции;
- Съхраняване на демографския потенциал с грижа към младите хора и уязвимите групи – образование и умения, ефективна реализация на младите хора;
- По-добра свързаност – по-добра инфраструктура и по-добра вътрешна свързаност, с достъпни услуги;
- Подобряване на състоянието на жизнената среда – природа, урбанизирана среда, инфраструктури и разумно използване на ресурсите; запазване и утвърждаване на културно-историческо наследство и природно богатство, обновяване и благоустрояване на селищната среда;
- Доразвитие на системите за опазване на околната среда на принципа на ресурсната ефективност; опазване, възстановяване и подържане на биологичното и ландшафтното разнообразие, управление на риска от природни бедствия.

2.2.2. Приоритети и цели на ПИРО Радомир за периода 2021-2027

ПРИОРИТЕТ 1: РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНА ИКОНОМИКА ОСНОВАНА НА ЕФЕКТИВНОТО ИЗПОЛЗВАНЕ НА МЕСТНИТЕ РЕСУРСИ, ВЪВЕЖДАНЕ НА ИНОВАЦИИ И НОВИ ИНВЕСТИЦИИ

Първият стратегически приоритет се фокусира върху реализацията на специфични цели, дейности и мерки, водещи до:

- подкрепа за диверсифициране и разширяване на индустрията и услугите;
- устойчиво използване на специфичните местни ресурси чрез развитие на индустрия и селско стопанство с повишена добавена стойност, сектори, които са структуроопределящи за местната икономика и силно зависими от външни влияния;
- Насърчаване на иновативни високотехнологични производства с цел повишаване конкурентоспособността на местния бизнес.

Приоритетът се подкрепя чрез три взаимнообвързани специфични цели:

СЦ 1.1: СТИМУЛИРАНЕ НА УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Динамичното икономическо развитие на община Радомир предполага

Мярка 1.1.1: Подобряване на бизнес средата и бизнес инфраструктурата, целящи запазването на съществуващия бизнес, привличане на инвестиции и създаване на нови

предприятия и работни места

Дейностите за реализация на мярката включват:

- изграждане на модерна логистична инфраструктура и индустриална зона. Предвижда се разширяване на производствената и логистичната инфраструктура в община Радомир чрез трансформиране на терените на бившето военно поделение в гр. Радомир в съвременен индустриален парк. За осъществяване на тези намерения са необходими и определени дейности по устройственото планиране на територията;
- промотиране на общината и производствените зони като привлекателна дестинация за инвестиции с оглед на наличните потенциали, предстоящи мерки за транспортна свързаност в регионален план и други предимства;
- Технологична модернизация и въвеждане на иновации в малкия и средния бизнес за повишаване конкурентоспособността им на пазара.
- поддържане и развитие на благоприятна среда по отношение местните данъци, такси, административно обслужване и насочване за консултиране на МСП, особено онези, които стартират своята дейност;

Мерките могат да бъдат реализирани чрез проекти за Интегрирани териториални инвестиции в партньорство с бизнеса, както и други общини от област Перник.

Мярка 1.1.2: Подкрепа за развитие на модерно предприемачество, базирано на спецификите на местните ресурси

Изпълнението на тази мярка е в тясна връзка с дейностите по М.1.1.1, доколкото тя предполага изграждане и развитие на елементи от предприемаческата екосистема (споделени пространства, бизнес зони, индустриален/технологичен парк и други) и подкрепа за различните подгрупи предприемачество и съществуващи инициативи.

Дейностите по тази мярка ще подпомагат:

- Развитие на нови ниши на предприемачество на база местни условия и ресурси;
- Насърчаване на предприемачеството чрез създаване на работни пространства и инструменти за консултиране и обучение и развитие на стартъпи с участието на работещи производствени предприятия;
- Подкрепа за насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда чрез увеличаване на социалното предприемачество.

Мярка 1.1.3: Икономическа диверсификация, модернизация и иновации за технологичен преход на местната икономика

В рамките на настоящата мярка ще се активизират дейностите по насърчаване създаването на нови микро- и малки предприятия и семейни фирми за диверсификация на икономическия профил на местната икономика. Едновременно с това, ще бъдат реализирани дейности за повишаване на предприемаческата култура и уменията да се управлява бизнеса.

Мярката ще обхваща подкрепа за производствени инвестиции в МСП, включително и стартиращи предприятия, водещи до икономическа диверсификация на икономиката на общината. Ще се подкрепя внедряването на дигитални технологии в МСП.ово

За изпълнението на тази мярка съществен принос ще имат подкрепените мерки по Териториалния план за справедлив преход на област Перник.

Мярка 1.1.4: Подкрепа на дейности за въвеждане на иновации и нови технологии, в т.ч. за намаляване на ресурсната и енергийната ефективност на производството и насърчаване на прехода към кръгова икономика

Реализацията на мярката ще се изпълнява чрез:

- стимулиране на иновационни МСП и възможности за обединение в клъстери;
- насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията;
- развитие и използване на системи и решения на енергия от възобновяеми източници;
- въвеждане на енергоспестяващи енергийни системи;
- инвестиции във внедряването на технологии, както и в системи и инфраструктури за чиста енергия на достъпна цена, включително технологии за съхранение на енергия, и в намаляването на емисиите на парникови газове;
- инвестиции в дейности, подобряващи капацитета на МСП във връзка с прехода към кръгова икономика и увеличаване използването на възобновяеми енергийни източници;
- развитие на интегрирана и конкурентоспособна икономическа екосистема чрез внедряване на „зелени обществени поръчки“, стимулиращи рационалното използване на природни ресурси.

С прехода на икономиката към устойчивост, кръгова икономика и енергийна и ресурсна ефективност, доколкото той е относително нов за българската действителност, ще е налице значителен потенциал за повишаване нивото на осигуряване на достъп до финансиране и прилагане на добри практики в МСП

СЦ 1.2: РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И ЕФЕКТИВНО ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Община Радомир обхваща близо 40% от обработваемата земя на област Перник, което очертава потенциала и важното значение на развитието на селското стопанство в общината.

Политиките в периода 2021-2027г. ще се насочат към повишаване на конкурентоспособността на селското стопанство и същевременно ще гарантира повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла, както и решаване на проблемите, които се очертават в общината с реализацията на селскостопанската продукция.

Мярка 1.2.1: Подкрепа и стимулиране на земеделските производители за въвеждане на иновации, дигитализация и инвестиции в модернизация на производството, с цел повишаване на производителността

Мярка 1.2.2: Стимулиране на биологичното производство и сертифициране на нови биологични растениевъдни и животновъдни продукти и създаване на нови продукти и разширяване на пазарите и веригите за доставки

Мярка 1.2.3: Прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии

Мярка 1.2.4: Повишаване на енергийната ефективност в земеделските стопанства чрез:

- Използване на обследването за енергийна ефективност.
- Изграждане на фотоволтаични инсталации за производство на енергия за собствени нужди, както на покривите на съществуващите постройки, така и при проектирането и изграждането на нови такива;
- Използване на биомаса и др.

Мярка 1.2.5: Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти

Мярка 1.2.6: Обучение на малките местни селскостопански производители в съвременни производствени и маркетингови техники

Мярка 1.2.7: Подобряване на интеграционните връзки между производители, преработватели и търговци на селскостопанска продукция

Мярка 1.2.8: Подкрепа за разширяване на пазарите и експорта на селскостопанска продукция.

СЦ 1.3: РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ТУРИСТИЧЕСКИ СЕКТОР

Туристическият сектор в общината има потенциал да допринесе към добавената стойност на икономиката на общината а така също към утвърждаване на здравословен начин на живот и удовлетворяване на културни потребности.

Основните мерки за реализация на тази цел включват:

Мярка 1.3.1: Подкрепа за изграждане на специализирана туристическа инфраструктура за развитие на туристическите ресурси. Реконструкция и обновяване на и обекти с историческо и културно/ религиозно значение

Мярка 1.3.2: Подобряване на социализацията и екологизацията на обекти и маршрути с туристически потенциал и свързаната с тях инфраструктура и материална база:

- Подкрепа за интегриране на културно-историческото наследство с тематични туристически маршрути (религиозни, природо-екологични и др.)
- Подобряване достъпността и атрактивността на маршрутите за пешеходен, вело и конен туризъм

- Изграждане на достъп до исторически и природни забележителности
- Разработване на туристически маршрути-Общински исторически музей
- Еко пътека – черква „Успение богородично“, манастир „Св. Николай Летни“, м. Янковоц-с. Кленовик и с. Житуша
- Еко пътека към манастира „Св.Атанасий Атонски“ с. Старо село

Мярка 1.3.3: Поддържане и изграждане на нови зони за отдиш, спорт, туризъм и развлечения

- Обособяване на места за «спортен риболов»
- Създаване на Спортно-туристически атракционен център „Радомир“
- Изграждане на зона за поклонически туризъм, свързваща петте християнски храма в с. Старо село и паркинг към храма „Св. Ив. Рилски“
- Изграждане на модерна кемпер зона.

Мярка 1.3.4: Поетапно изграждане на велосипедни маршрути в общината, вкл. връзки с други познавателни маршрути - културно-историческо наследство, селски и семеен туризъм, здравен туризъм

Мярка 1.3.5: Създаване на туристически център и демонстрационни центрове, атрактивни за туристически посещения, напр.

- Туристически център в община Радомир (финансиран по ПРСР (МИГ Радомир – Земен)
- Изграждане на градски фонтан– гр. Радомир (финансиран по ПРСР (МИГ Радомир – Земен)
- Демонстрационно Ателие за производство на боза
- Обособяване на посетителски център и мултифункционална зала в общински музей „Войнишко въстание“

Мярка 1.3.6: Създаване и развитие на интегриран местен/регионален туристически продукт

- Насърчаване на партньорството и укрепване на взаимодействието между участниците във веригата „производство на био земеделски продукти и храни“ и развитие на туристическите услуги.
- Съхраняване и развитие на местните идентичности /културно наследство, бит, храни, продукти, история, занаяти, обичаи и ритуали, и традиции и др./ с цел тяхната валоризация, интегрирането им в развитието на туризма, чрез ефективни маркетинг, популяризация и реклама.
- Създаване и развитие на интегриран местен туристически продукт с лого и мото на дестинация „Биорайон Радомир“

Мярка 1.3.7: Повишаване на професионалната квалификация на заетите в туризма

Мярка 1.3.8: Разработване и прилагане на информационно и маркетингово обезпечаване на туристическите продукти

ПРИОРИТЕТ 2: СЪХРАНЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЧРЕЗ ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОСТЪПНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ, ЗДРАВНИ, СОЦИАЛНИ, КУЛТУРНИ, МЛАДЕЖКИ И СПОРТНИ ДЕЙНОСТИ

Създаването на подходящи условия за съхранение и развитие на човешкия потенциал в общината е непосредствена задача за нейното устойчиво развитие, включващо изпълнението на следните цели:

СЦ 2.1: ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО И ПОДОБРЯВАНЕ ХАРАКТЕРИСТИКИТЕ НА РАБОТНАТА СИЛА

Инвестициите в образование и умения за успешна заетост са в основата на качественото възпроизводство на човешките ресурси в общината и задължително условие за нейното динамично развитие.

Изпълнението на тази цел ще включи комплекс от взаимосвързани мерки:

Мярка 2.1.1: Осигуряване на достъп до качествено предучилищно и училищно образование

Основните дейности за реализация на тази мярка включват:

- По-пълно обхващане на децата в предучилищно образование и началния етап на училищното образование, включително и по-пълно обхващане на децата в детските градини от 4-годишна възраст;
- Обхватно приобщаващо образование в основното и средното образование, чрез обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, ранна диагностика на обучителни затруднения и индивидуален подход, фокусиращ подкрепата върху деца и ученици от уязвими групи, в т.ч. такива, чийто майчин език е различен от български, както и мерки, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите училище.

Мярка 2.1.2: Ремонт и модернизиране на образователните институции за по-привлекателна и качествена среда за учене и иновации

Финализиране на процеса по подобряване на физическите качества (енергийна ефективност, обновяване на прилежащи терени и др.) на детските заведения и на училищата в общината:

- Ремонт и обновяване на образователните институции, включително и дворните пространства;

- Изграждане на зелени класни стаи на открито.
- Дигитална трансформация на училищното образование в т.ч. професионалното образование и обучение чрез реализиране на модерна и дигитална образователна среда

Според проекта на Плана за възстановяване и устойчивост всички училища ще могат да кандидатстват по няколко основни типа STEM проекти (8 типа). Бюджетът е разпределен на 5 типа училища, според броя на учениците им и в зависимост от това дали са получили подкрепа по аналогичната национална програма. Предвиждат се 3 сесии за набиране на проекти.

Таблица 32: Проекти в Детски градини в община Радомир, 2021-2027 г.

Детско заведение	Населено място	Необходимост от подобряване	Индикативен бюджет, лв.
ДГ „Осми март“	гр. Радомир	Цялостен ремонт на водопроводна инсталация; Ремонт на санитарни помещения, тераси, външна фасада, ограда	195 000
ДГ „Радомирче“	гр. Радомир	Подмяна на санитарни помещения, настилки на двора, ремонт на ограда, ремонт на стени, котелно, лек ремонт на покрива опция за басейн	130 000
ДГ „Слънце“	гр. Радомир	Ремонт на дворна ограда и вътрешен двор (170 кв.м) съгласно изискване на Наредба № 24 от 10 септември 2020 г. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие; Осигурени средства за дострояване на сграден фонд	180 000

Таблица 33: Проекти в училища в община Радомир , 2021-2027 г.

Училище	Необходимост от подобряване Проекти	Индикативен Бюджет, лв.
НУ „Архимандрит Зиновий“	Санитарни възли, ограда, спортни площи, физкултурен салон, кабинети, облагородяване на	220 000

Училище	Необходимост от подобряване Проекти	Индикативен Бюджет, лв.
гр. Радомир Общинско	терен, корпус по трудово обучение	
ОУ „Христо Смирненски“ гр. Радомир Общинско	Цялостно преасфалтиране на училищния двор (17 дка), вкл. модерна спортна площ – междуучилищен спортен център, Кухня – средишно място, социално предприятие	290 000
СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ гр. Радомир Общинско	Предстои подмяна на дограма, фасадата, саниране на сградата по ПМС № 252/29.07.2021г. Модернизиране на учебни кабинети с оборудване за сфери от интерес на учащите, вкл. закупуване и прилагане на съвременни ИКТ: STEM кабинет – природни науки, математика и информатика 5-12 клас Спортна площадка Подобрено осветление на всички училища Зелено училище – с. Дрен	200 000
ОУ „Христо Ботев“ с. Дрен Общинско	Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива, фасадата, саниране на сградата по ПМС № 252/29.07.2021г. Основен ремонт и подмяна на мебелировката в библиотеката; Подмяна на чиновете в класните стаи; Ремонт на физкултурния салон; Поставянето на 2 климатика в библиотеката и компютърния кабинет; Подмяна на мебелировката в общата част /стая за отдых/ на общежитието; Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива и саниране на сградата по ПМС № 252/29.07.2021г.	190 000
ОУ „Иван Вазов“ Общинско с. Извор Единствена	Предстои подмяна на дограма, ремонт на покрива, фасадата, саниране на сградата по ПМС № 252/29.07.2021г.;	190 000

Училище	Необходимост от подобряване Проекти	Индикативен Бюджет, лв.
образователна институция в район от 10 села	Проект „Традиция на колела – Театър на колела” - Приемственост между поколенията; Преасфалтиране на двора, нова настилка на детска площадка, ремонт на ограда	
ПГТ „Ю. Гагарин“ гр. Радомир Държавно	Ремонт на учебните работилници Зала за релакс на учители и персонал	50 000
ТПГ „Н. Й. Вапцаров“ гр. Радомир Държавно	Ремонт на покрив, ремонт на кабинет по професионална подготовка, ремонт на тоалетни, ремонт на лекарски кабинет, ремонт на помещение за столово хранене Изграждане на училищна STEM среда Обновяване на компютърни кабинети и изграждане на нови учебни компютърни зали	270 000

Мярка 2.1.3: Повишаване на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на педагогическите специалисти

Мярка 2.1.4: Създаване на условия за профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти, вкл. включване в модулите на новата национална програма на МОН „Профилактика и рехабилитация на педагогическите специалисти“.

Мярка 2.1.5: Подкрепа за бърз преход от училище и безработица към работа и успешно включване в активен икономически живот

Подобряване на качеството и приложимостта на професионалното обучение и образование по отношение нуждите на пазара на труда, и връзката му със специфичните териториални характеристики, като се отчитат глобалните, национални и секторни тенденции, чрез модернизиране на съдържанието, въвеждане на гъвкави модели и форми на обучение, засилено участие в схеми за учене в процеса на работа, увеличаване на дела на дуалната форма на обучение в ПОО, създаване на системи за проследяване на завършилите е основна задача на българското професионално образование и обучение като условие за ефективна заетост.

Дейностите за реализация на мярката ще се фокусират:

- Организиране на стажове, чиракуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения
- Разширяване на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса в региона

- Насърчаване на сътрудничеството между местните училища и бизнеса с цел адаптиране и въвеждане на нови специалности и умения, необходими на бизнеса
- Повишаване на привлекателността и достъпността на ПОО за всички възрасти, включително чрез разработване на индивидуални пътеки за обучение по част от професия и възможности за онлайн обучения;

Мярка 2.1.6: Инвестиции в ключови умения, включително на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, с цел ефективно използване на ИКТ и базираните на тях услуги

Мярка 2.1.7: Насърчаване на заетостта и организиране на образование и обучение за възрастни хора в съответствие с изискванията на пазара на труда

Дейностите по тази мярка ще подкрепят:

- повишаване на квалификацията и преквалификация на работниците и търсещите работа;
- оказване на съдействие на търсещите работа при търсенето на работа;
- активно включване на търсещите работа.

Мярка 2.1.8: Повишаване на квалификацията на работната сила чрез форми на учене през целия живот

Мярка 2.1.9: Идентифициране, подпомагане, информироване, консултиране и подкрепа на младежи до 29г., които не работят, не учат и не са регистрирани като безработни в ДБТ

Мерките имат потенциала да бъдат реализирани чрез проект за **Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ)** с включване на различни елементи за подобряване на образователната среда и образователния и обучителен процес, оптимизиране на връзката между бизнеса и обучение/образование. Предвижданията могат да бъдат част от проект за изграждане на новата индустриална зона (бившите военни терени), а други да бъдат включени в съвместни проекти с бизнес партньори и съседни общини, осъществявани чрез ИТИ.

СЦ 2.2: ПОДОБРЯВАНЕ НА ДОСТЪПА ДО ЗДРАВНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

В областта на подобряване на достъпа и предлагането на *здравни услуги* се предвижда:

Мярка 2.2.1: Подобряване на здравната помощ за новородените, децата в и до училищна възраст и техните семейства

Мярка 2.2.2: Участие в проекти за въвеждане на мобилни здравни услуги и електронното здравеопазване

- Проучване за възможностите и нуждите за осигуряване на мобилни здравни услуги на територията на общината и участие в проекти на национално, регионално и транснационално ниво.

- Продължаване на участието в проекти за осигуряване на Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания и други уязвими групи, предоставящи и мобилни здравни услуги

Мярка 2.2.3: Създаване на мобилни екипи към Медицинския център за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и трудно достъпни населени места

Мярка 2.2.4: Предприемане на икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите

Мярка 2.2.5: Въвеждане на добри практики в грижите за лица с ментални и психични заболявания

Условие за реализирането на правото на всеки човек за достойно съществуване и пълноценно участие в обществото е предотвратяването на социалната изолация сред уязвимите групи. Едновременно с това подобряването на социалните грижи и услуги, насочени към най-уязвимите групи – възрастни, самотни, хора с увреждания, деца в риск, представители на етнически общности.

Развитие на *социалните услуги* в общината ще надгражда постигнатата изграденост на социалните дейности в общината чрез изпълнение на следните мерки:

Мярка 2.2.6: Създаване и въвеждане на интегрирана електронна система за достъп и управление на социалните услуги в общината

Мярка 2.2.7: Обновяване на материална база и енергийна ефективност на домове, защитени жилища, ЦНСТ и др. за възрастни и деца

- Въвеждане на системи за отопление и охлаждане на сградата на Дом за стари хора „Св. Иван Рилски“ чрез термопомпени инсталации

Мярка 2.2.8: Разширяване на социалните мобилни услуги, в т.ч.:

- за резидентна грижа за лица с увреждания
- съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания
- реализиране на проекти, посочени в Националната карта на социалните услуги. Предвижда се изграждане на Общностен център за ранно детско развитие за 20 деца.

Мярка 2.2.9: Изграждане на необходим капацитет за управление и за предоставяне на социални услуги като условие за изпълнението на планирания обем социални услуги и мерки и за постигане на качеството на услугите в съответствие със съвременните стандарти

Мярка 2.2.10: Участие на общината в програми и проекти със социална насоченост. Подкрепа за социално предприемачество.

Основната цел на „социалното предприемачество“ е да се улесни достъпът до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на

подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

Таблица 34: Проекти – Социални услуги

Заведения за социални услуги	Проект	Индикативен Бюджет, лв.
Дневен център за пълнолетни лица с увреждания“ гр. Радомир, кв. Върба	Подобряване условията и функционалното пространство на услугата „Дневен център за пълнолетни лица с увреждания“ Описание на дейностите: •Облагородяване на дворното пространство с изграждане на кът за отдих в него с изграждане беседка и оформяне на алеи. •Във вътрешността на сградата, в която се помещава центъра може да се изгради рехабилитационен кабинет, които да позволи подобряване в физическото състояние на ползвателите на социалната услуга	20 000
ЦНСТДБУ 1 и 2, с. Дрен	Описание на дейностите: •Ремонт на покрив •Ремонт на подова настилка на две бани, на втори етаж на сградата	20 000
Дом за стари хора „Св. Иван Рилски“	Въвеждане на системи за отопление и охлаждане на сградата на Дом за стари хора „Св. Иван Рилски“ чрез термопомпени инсталации	
Нов проект за социални услуги от Националната карта на социалните услуги	Изграждане на Общностен център за ранно детско развитие	

СЦ 2.3: ИНВЕСТИЦИИ В КУЛТУРА И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

В рамките на настоящата цел се предвижда реализацията на дейности за утвърждаване на общината във фестивална дестинация. Едновременно с това, ще бъдат инвестирани средства за поддръжка и рехабилитация на сградния фонд на различни културни институции, Младежкия дом, както и читалищата в общината, които дават място за развитие и изява на школи, клубове и групи по интереси.

М 2.3.1: Достъп до разнообразни културни продукти чрез развиване на културния календар на община Радомир, като възможност за активен обществен живот, за развитие на културен и фестивален туризъм

М 2.3.2: Подобряване на материално-техническата база, вкл. енергийна ефективност, оборудване и дигитализиране на фонда на обекти на културната инфраструктура и културното наследство

М 2.3.3: Инвестиции в опазване, разкриване, експониране и маркетинг на местното археологическо, историческо и културно наследство

М 2.3.4: Подпомагане дейността на народните читалища и утвърждаване на ролята им на общностни културни центрове

М 2.3.5: Популяризиране на местните традиции и богатото фолклорно наследство чрез осигуряване на възможности за изява на самодейните формации в регионални, национални и международни изяви

М 2.3.6: Използване на интерактивни и смарт технологии, в т.ч. виртуална реалност, WI-FI осигуряване на културно-историческите и туристически обекти

М 2.3.7: Поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др.

Таблица 35: Проекти – Културна инфраструктура, културни дейности

Читалище/Музей	Проект	Индикативен Бюджет, лв.
Общински исторически музей Град Радомир	Разработване на туристически маршрут Музеен обект „Стойова къща” Комплекс късносредновековна църква „Св. Петка” и килийно училище с. Радибош Описание на дейностите: Разработване на екскурзионни програми, съставяне на екскурзионен маршрут, избор на литература и съставяне на библиография (брошури, статии, публикуване във вестници и списания).	15 000
НЧ „Отец Паисий – 1927“, с. Извор	Етнографски и демонстрационен център Описание на дейностите: •Ремонт на високото тяло на читалището. •Изграждане Етнографски и демонстрационен център (НЧ разполага с материали за изграждането му) •Изграждане в приземния етаж (малък салон) на	35 000

Читалище/Музей	Проект	Индикативен Бюджет, лв.
	демонстрационен център	
НЧ „Васил Левски 1916“	Описание на дейностите: •Еко пътека – черква „Успение богородично“, манастир „Св. Николай Летни“, м. Янковоц /диви божури, ведрица, дива иглика, диво кокиче, март – май/. •Тъкачница с възможност за демонстрация на позабравения занаят – тъкачество	90 000
НЧ”Напредък 1895” гр.Радомир	Регионален танцов фестивал „С боза и оро у Мраката“ Описание на дейностите: •Организиране и провеждане на иновативното събитие Регионален танцов фестивал”С боза и оро у Мраката” •Дейности за обществено осведомяване, промотиране и реклама на иновативно културно събитие;	45 000
НЧ „Христо Ботев-1928“ гр.Радомир, кв.Върба	Културна инфраструктура - обновяване на НЧ „Хр. Ботев-1928“ Описание на дейностите: I. Ремонт на читалищна сграда. •Топлинно изолиране на сградата •Подмяна на ел.инсталация /полагане на проводници по стени и таван, монтаж на ключове и контакти/. •Ремонт на покрива на сградата, подмяна на улици и водосточни тръби •Външно и вътрешно боядисване •Вътрешни преустройства •Направа на пожароизвестителна система •Подмяна на старата дървена дограма с PVC или алуминиева II.Закупуване на 20 бр. шопски носии и 20 бр.цървули.	400 000
НЧ "Христо Ботев 1938" с.Чуковец	Осигуряване на условия за развитие на читалищна дейност в с.Чуковец Описание на дейностите: •Доставка и монтиране на сглобяем офис / тип контейнер/	45 000

Читалище/Музей	Проект	Индикативен Бюджет, лв.
	•Осигуряване на общински терен за монтаж на съоръжението. •Подготовка на терена за монтаж на съоръжението	
НЧ „Напредък 1915г.“ с. Стефаново	Ремонт на киносалон и библиотека в читалищната сграда Описание на дейностите: •Подмяна на Ел.инсталация и пожарна безопасност в киносалон и библиотека. •Изграждане на ВиК и санитарен възел. •Ремонт на дограма, врати, тавани и подове . •Латексово боядисване на стени и тавани в библиотека и киносалон. •Закупуване на мебелировка, стелажи, озвучителни и мултимедийни системи, осветителни тела.	290 000
НЧ „Климент Охридски -1915“ с. Долни Раковец	Ремонт на Читалищната сграда Описание на дейностите: •Ремонтни дейности по сградата, свързани с прилагане на енергоефективни мерки: демонтаж и подмяна на дограма, полагане на топлоизолационни материали по фасадата и полагане на мазилка	30 000
НЧ „Просвета-1928г“ с. Кондофрей	Ремонт на сградния фонд: Описание на дейностите: •Подмяна на дограма •Ремонт на покрива •Подмяна на ел. инсталация – цялостна	50 000
НЧ „Светлина - 1925г.“ с. Дебели лаг	Ремонтна дейност и закупуване на носии	20 000
НЧ „Светлина - 1936г.“ с. Прибой	Ремонт на сграда и детска площадка Описание на дейностите: •Шпакловане на стени, поставяне на нови подови настилки и ремонт на покрива •Направа на детска площадка	60 000

Читалище/Музей	Проект	Индикативен Бюджет, лв.
НЧ „Никола Павлов Корчев-1928г.“ с. Долна Диканя	Реновиране на читалищния салон Описание на дейностите: •Подмяна на дограмата на салона •Освежителен ремонт, който включва: преобоядисване на стените, подмяна на част от седалките, ремонт на подовата настилка и сцената	70 000
16. НЧ „Благой Попов-1927г.“ с. Дрен	„Читалищата – съвременен център за развитие“ Описание на дейностите: •Закупуване на кукерски маски и аксесоари •Читалня на открито/парка пред читалището •Кулинарни изложби •Информационни табели •Монтиране на осветление на сцената на читалището •Мултимедиен билборд, информационно табло/слайд/- „Краезнание“ •Монтиране на осветителни тела, вътрешно и външно	180 000
НЧ „Христо Ботев-1928г.“ с. Копаница	Хора на песен от Граово Описание на дейностите: •Изработване на филм за Фолклорна танцова група „Мераклийче“ от Граово и Радомирско. Заснемане на 20 хора на песен и в съпровод.	15 000
НЧ”Васил Левски1916” с. Кленовик	Работилничка на занаятите В работилничката на занаятите децата от селото ще се научат да бродират, плетат, работят на стан/изработване на черги, китеници, престилки и други/, изработване на сувенири и кукли Изработените в работилничката изделия ще използваме за осъществяването на детски куклен театър	25 000

СЦ 2.4: ПОДОБРЯВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА МЛАДЕЖКИ ДЕЙНОСТИ, СПОРТ И ПОЛЕЗНО ПРЕКАРВАНЕ НА СВОБОДНОТО ВРЕМЕ

Създаване на условия за спортуване на учениците и гражданите в община Радомир следва да продължи да се реализира последователно и целенасочено. Тези дейности ще

останат във фокуса на общинската политика и през следващия планов период. Необходимо е създаване на условия за обогатяване на спортните занимания на децата, младежите и жителите на общината.

За реализирането на тази цел се предвижда:

Мярка 2.4.1: Подобряване на условията за спорт и отдых в населените места на общината чрез изграждане на спортни площадки и зони за отдых

Мярка 2.4.2: Подпомагане на дейността на спортните клубове с цел развитие на възможностите за масов спорт и високо спортно майсторство

Мярка 2.4.3: Подобряване на училищната спортна инфраструктура

Мярка 2.4.4: Реализиране на общински ученически спортен календар и други младежки спортни прояви

Мярка 2.4.5: Провеждането на масови спортни събития.

ПРИОРИТЕТ 3: БАЛАНСИРАНО, УСТОЙЧИВО И ИНТЕЛИГЕНТНО РАЗВИТИЕ НА КАЧЕСТВЕНА ЖИЗНЕНА СРЕДА, МОБИЛНОСТ И ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА

Пространствените и функционални връзки между общинския център и селата са важен елемент от интегрираното и устойчиво развитие на общината, които през годините се усложняват и изискват специфичен подход при тяхното изграждане за поддържане на постоянния обмен на потоци от хора, стоки и услуги, капитали, информация, знания и технологии. Независимо от намаляването и застаряването на населението, при повишаване на свързаността и достъпността ще се създадат предпоставки за по-пълноценно използване потенциала на общината и капацитета на човешкия капитал за постигане на устойчиво развитие.

В община Радомир, както в голяма част от българските общини, инфраструктурното развитие ще продължава да бъде водещ приоритет в стратегическата рамка на ПИРО за следващия програмен период. Като се отчита продължаващата валидност на целите и приоритетите, свързани с инфраструктурното развитие в община Радомир, усилията ще бъдат насочени към развитието и осъвременяването на инфраструктурата на общината, която осигурява подобряване на икономическото развитие, повишаване жизнения стандарт на населението и укрепване връзките в рамките на страната, района, а така също в международен план.

Действията в областта на околната среда – качеството на атмосферния въздух в града, управлението на водите и адаптацията към изменението на климата, са свързани с прилагане на инвестиции в технологии, щадящи околната среда, способстващи за по-ефективното използване на природните ресурси и енергийните източници, позволяващи използването на възобновяеми природни ресурси.

Приоритетно трябва да се работи в посока на мерки, насочени към подобряване стандарта на обитаване на населението в общината.

СЦ 3.1. ПОДОБРЯВАНЕ НА ТРАНСПОРТНАТА ДОСТЪПНОСТ И СВЪРЗАНОСТ

Стимулиращото влияние на транспортната свързаност и достъпност върху социално-икономическото развитие на всяка териториална общност е безспорно доказано като базово условие за развитие на икономиката, привличане на инвестиции, улесняване мобилността на населението и достъпа до услуги с периодичен и епизодичен характер. Мерките за подобряване на транспортната инфраструктура между отделните населени места в общината и съседните общини с развитие на устойчив модел на обществен транспорт допринасят чрез добре свързани икономически центрове в региона да се запази работна сила с добър профил, да не се губи население, възможно е да се усили растежът от взаимодействието на общините една с друга.

Мярка 3.1.1: Поддържане в добро състояние на транспортната инфраструктура, осигуряваща балансирано развитие на общината, достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места, културните и туристическите забележителности

Състоянието на всички пътища от общинската пътна мрежа е оценено като „лошо“.

Приоритет са пътищата, обслужващи най-интензивните транспортни комуникации в общината:

- Реконструкция и рехабилитация на път PER2130 /III-627, Алино -Д. Диканя/- Горна Диканя -Дрен-/I-1/ (9.5 км) и
- Реконструкция и рехабилитация на път PER2134 /III-627, Друган -Радомир/- Стефаново-Кондофрей-/III-6041/ (9.2 км)

Ремонт на пътища от републиканската пътна мрежа:

- III-627 /Клисура –Самоков/ –Рельово –Алино -Д. Диканя –Друган –Радомир и
- III-6041 /Бобораци-Жедна/ Касилак –Кондофрей –Чуковец –Гълъбник - Д.Диканя -/АМ Струма/, (с обща дължина 33.3 км) –(предвидени за ремонт в справката на ОУП)

Развитие на TEN-T мрежата на територията на страната:

- Изграждане на скоростен път “Гюешево-Кюстендил-Радомир-Перник-София“

Модернизация на железопътната мрежа:

- Модернизация на железопътната линия София – Перник – Радомир: участък Перник – Радомир
- Модернизация на железопътната линия Радомир-Гюешево.

Мярка 3.1.2: Инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност:

- Декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура

- Подкрепа на мерки за развитие на електромобилността чрез изграждане на зарядни станции както в населените места, така и по основната пътна мрежа на територията на общината

СЦ 3.2: ПОВИШАВАНЕ НА ЦИФРОВАТА СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ. ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ

Технологичното обновяване и развитието на разностранни приложения на ИКТ, включително ускоряване на процеса на въвеждане на електронно управление на всички нива на администрацията и интегрирането на базите данни допринася за приобщаването на всички населени места и комплексното развитие на общината като единен организъм.

Инвестициите в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност ще се реализират чрез изпълнение на следните мерки:

Мярка 3.2.1: Създаване, подобряване и разширяване на широколентова инфраструктура в общината

Мярка 3.2.2: Развитие на цифровите услуги и подобряване на административното обслужване

Мярка 3.2.3: Подобряване на достъпа до мобилни и интернет услуги в селата. Изграждане на Wi-Fi мрежа в малките населени места и туристическите обекти

Мярка 3.2.4: Развитие на електронните и дигитални услуги /он-лайн публични услуги в общината

Мярка 3.2.5: Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронно здравеопазване.

СЦ 3.3.: ПОДОБРЯВАНЕ НА ВИК ИНФРАСТРУКТУРА

Мярка 3.3.1: Реконструкция и рехабилитация на водопроводна мрежа в населените места на територията на община Радомир:

- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа -с. Друган
- Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа -с. Извор
- Изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктурата за агломерация Радомир, включващ:
 - Транзитен водопровод за ниска зона – 2,2 km;
 - Изграждане на разпределителна мрежа – 9,96 km и 624 бр. СВО;
 - Рехабилитация и изграждане на канализационна мрежа – 6,77 km и 411 бр. СКО;
 - Изграждане на КПС1 кв. „Върба“ и КПС2 гр. Радомир
 - Изграждане на тласкател от КПС1, кв. „Върба“ до КПС2 гр.Радомир;

- Изграждане на тласкател от КПС2 до ПСОВ Батановци.

Проектът е част от проекта за изграждане на ВиК инфраструктура на обособената територия, обслужвана от “Водоснабдяване и канализация” ООД, гр. Перник“, финансиран по ОПОС 2014-2020 г., (обща стойност 100 899 303.08 лв., вкл. агломерация Перник).

Мярка 3.3.2: Реконструкция на съществуващи и изграждане на резервоари за питейна вода

Мярка 3.3.3: Изграждане на нови и реконструкции на канализационни системи

Мярка 3.3.4: Осигуряване на подходяща технология, включително на решения, базирани на природата за пречистване на водите, изготвяне на оценка за приложимостта и икономическата обоснованост на централизирано отвеждане и пречистване на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато и намаляващо население.

СЦ 3.4: НАСЪРЧАВАНЕ НА ЧИСТ ЕНЕРГИЕН ПРЕХОД И ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

Мярка 3.4.1: Насърчаване и развитие използването на енергията от възобновяеми източници, съобразно местните дадености и ресурси

Мярка 3.4.2: Модернизация, подмяна и ефективно управление на енергийни системи на публичните и частните сгради

- Прилагане на мерки за енергийна ефективност на сгради общинска собственост с нужда от неотложен ремонт в община Радомир
- Рехабилитация и модернизация на системите за външно изкуствено осветление в гр. Радомир, с. Дрен, и с. Друган
- Въвеждане на системи за отопление и охлаждане на сградата на общинска администрация и Дом за стари хора „Св. Иван Рилски“ чрез термопомпени инсталации

Мярка 3.4.3: Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление (ВИО):

Предвижда се финансиране на общински проекти, неполучили подкрепа по процедура „Рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура - системи за външно изкуствено осветление на общините“ по Програма „Възобновяема енергия, енергийна ефективност, енергийна сигурност“, финансирана по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г.

Мярка 3.4.4: Разработване и прилагане на система за интелигентно енергийно независимо парково и улично осветление с цел повишаване на енергийната ефективност

Мярка 3.4.5: Приоритизиране на енергийната ефективност и смяната на горивната база и енергийните източници и сред домакинствата. Смяна на горивната база на отоплителни системи от такива базирани на изкопаеми горива, на такива, които са нисковъглеродни, включително на водород

Мярка 3.4.6: Подобряване ефективността на сградните инсталации за отопление и електрификация, батерии и др, водещи до намаляване на разходите за енергия, чрез инсталиране на системи, използващи възобновяеми енергийни източници (соларни, фотоволтаични, термопомпи, остатъчна и отпадна биомаса).

Мярка 3.4.7: Обследване и сертифициране на общинските сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м.

Мярка 3.4.8: Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на жилищния сграден фонд.

- Допустими за интервенции ще са многофамилни жилищни сгради, които са в режим на етажна собственост съгласно Закона за управление на етажната собственост (ЗУЕС).
- Финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници (ЕВИ) в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи.

Ще бъдат предоставени средства на общински администрации, които не са бенефициенти на средства за интервенции за подмяна на отделни уреди за отопление на твърдо гориво с екологични и енергийно ефективни уреди / системи в общините със занижено качество на въздуха, т.е. ще реализира в общини с ненарушен КАВ.

Финансиране е предвидено за два вида мерки за възобновяема енергия в домакинствата:

- Изграждане на слънчеви системи за БГВ: Максималният размер на безвъзмездното финансиране на отделно домакинство се предвижда да е 60% от стойността на системата, но не повече от 1 176.50 лв., а за домакинство, което
- Сгради в сферата на производството, търговията и услугите: финансиране на мерки за устойчиво енергийно ефективно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите.

СЦ 3.5: ОПТИМИЗИРАНЕ НА ПРОЦЕСА НА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Инфраструктурата за управление на отпадъци в общината предстои да бъде доизградена в съответствие с екологичните изисквания. Необходими са усилия за постигане на целите за рециклиране и намаляване на количествата на депонираните отпадъци. Съществен елемент на ресурсната ефективност е рециклирането чрез повторно вътрешно използване на материалите и намаляване генерирането образуването на отпадъци.

Мярка 3.5.1: Въвеждане на ефективни схеми за управление на отпадъците

Основните дейности за реализация на тази мярка включват:

- Усъвършенстване на системата за събиране и транспортиране на отпадъците във всички населени места от общината
- Отстраняване на нерегламентирани сметища на територията на общината
- Засилване контрола върху замърсяващите нарушители.
- Провеждането на информационни кампании и разяснения сред населението за ползите от подобни действия за постигането на положителен ефект.

Мярка 3.5.2: Мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци във всичките звена и производства, както и тяхното изхвърляне на нерегламентирани места

Мярка 3.5.3: Решаване на проблемите с чистотата, сметосъбирането и сметоизвозването в урбанизираната среда чрез въвеждане на интелигентни системи за управление и включване на потребителите в процесите по събиране и преработване

Мярка 3.5.4: Оптимизиране събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба

СЦ 3.6: ОПАЗВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ И ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКА ОТ КЛИМАТИЧНИ ПРОМЕНИ

Тази цел увеличава своята приоритетност и следва да намери адекватни мерки в Плана на общината:

Мярка 3.6.1: Активно участие в процесите на разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони от Националната екологична мрежа в контекст на тяхното съхранение и устойчиво развитие

Мярка 3.6.2: Подкрепа и участие в мониторинга, обхващащ защитените територии и зони, както и мониторингът извън тях, касаещ ценни, редки и защитени растителни и животински видове и използване на този потенциал за устойчиво икономическо развитие на общината

Мярка 3.6.3: Разработването на планове за действие за опазването на застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района в контекста на ролята на местните власти

Мярка 3.6.4: Създаване и актуализация на местно равнище на база данни за рискови зони, доизграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони и др.

Мярка 3.6.5: Устойчиво управление и поддържане на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, базирани на решения на природата, за превенция на негативните последиците от промените в климата, в т.ч.:

- Корекция на река в с. Друган;
- Аварийно почистване на речното корито на р. Стефановска в регулационните граници на с. Стефаново;
- Почистване коритото и повишаване на проводимостта на река „Главеш“, с. Негованци;
- Отводнителни и водопонизителни мероприятия с цел отвеждане на постъпили атмосферни водни количества причиняващи заливане на територии в с. Боборащи.

Мярка 3.6.6: Изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и други.

Мярка 3.6.7: Повишаване на готовността на населението и капацитета на силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения – изграждане на регионални полигони на територията на страната за практическа подготовка на населението и разширяване и надграждане на оперативния капацитет на отговорните за реакция при бедствия структури и др.

Мярка 3.6.8: Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване, прогнозиране и сигнализиране и т.н.

СЦ 3.7: ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА И СЕЛИЩНАТА СРЕДА, ЗЕЛЕНА ИНФРАСТРУКТУРА И НАМАЛЯВАНЕ НА ЗАМЪРСЯВАНЕТО

Тази специфична цел може да се постигне чрез значителна промяна в отношението, възгледите и перспективите към общинското развитие, което ще се реализира чрез прилагане на интегриран териториален подход. Фокусът на интегрирания териториален подход е върху използването на потенциала на общината и подобряване на публичните услуги в тесен диалог и сътрудничество между всички заинтересовани страни.

Териториалната свързаност, сътрудничество и интегриране в рамките на общината, областта и региона се базират на административния капацитет, развиван паралелно с информираността и уменията на населението, гарантиращи устойчивото социално и икономическо развитие на общината.

Мярка 3.7.1: Подобряване на градската среда

- Рехабилитация на улици в град Радомир
- Проучвателни и проектантски дейности по изграждане на пътно трасе за извеждане на транзитния трафик извън града
- Изграждане или реконструкция на паркинги, тротоари и др.

- Облагородяване на публични пространства за широк обществен достъп
- Изграждане и рехабилитация на улична мрежа, вкл. обвързване със зелени пространства, алеи, тротоари и съпътстваща инфраструктура.

Мярка 3.7.2: Подобряване на селищната среда

- насърчаване изграждането на местната инфраструктура,
- обновяването на селата,
- опазването на местното културно и природно наследство
- създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура,
- въвеждане и използване на възобновяеми източници;
- инфраструктура за отдых, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти.

ПРИОРИТЕТ 4: ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ И СЪТРУДНИЧЕСТВО

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 4.1: УПРАВЛЕНИЕ В ПОДКРЕПА НА РАЗВИТИЕТО

Местната власт по дефиниция е най-пряко ориентирана към конкретните потребности, права и интереси на местните общности; към социално-икономическото, културно-образователното и демографското развитие на общината. Поради това тази цел поставя акцент върху необходимостта от ефикасна местна политика. Ефективната работа на местната власт и публичните институции в значителна степен допринася за създаване на подкрепяща среда за развитие на икономиката, социалното развитие и подобряване параметрите на околната среда в общината.

Мярка 4.1.1 Подобряване на административното обслужване и предоставяне на електронни услуги за населението и бизнеса

Пандемията на COVID-19 показва, че всички аспекти на цифровизацията, като свързаност, интеграция на цифрови технологии и цифрови обществени услуги трябва да представляват ключов приоритет в развитието на икономиката на регионите.

За постигането на „цифров растеж“ и предотвратяване на рисковете от задълбочаване на регионалните дисбаланси по отношение на широколентовото покритие, което може да увеличи другите неравенства, през новия период ще получат развитие мрежите за достъп до високоскоростен и свръх-високоскоростен интернет, както и за развитие на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) и онлайн услугите.

Планираните дейности включват:

- Развитие на цифровите услуги и подобряване на административното обслужване, което би било от полза за цялостната свързаност на общината – въвеждане на максимален брой електронни услуги и електронни разплащания

- Дигитализация и въвеждане на ИКТ решения в обекти на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата“
- Обучение за придобиване на цифрови умения и разпространение на програми, свързани със спецификата на бита и труда на населението
- Изграждането на необходимата инфраструктура и предоставянето на достъп до ИКТ в периферните селски региони. По този начин ще бъде подобрен достъпът до значителна част от административните услуги и услугите в здравеопазването, образованието, културата и т.н.
- Оптимизиране на административните процеси по предоставяне на административни услуги, чрез трансформирането им за изпълнение в електронна среда;
- Повишаване на степента на достъп до административно обслужване, чрез реализирането на нови електронни административни услуги, достъпни по всяко време и от всяко място;
- Постигане на бързина и оперативност при обслужването, чрез надграждане на съществуващите информационни системи и регистри при предоставянето на услугите;
- Подобряване на капацитета на общинските служители за работа в цифрова среда и предоставяне на цифрови услуги.

Разширяването на достъпа до високоскоростен и стабилен Интернет, особено в ситуацията на пандемия и експлозивното практическо разширяване на използването на комуникациите за ежедневни нужди и бизнес операции, ще осигури възможност за подобряване качеството на живот, достъп до образование и здравни услуги, особено в отдалечените от общинския център населени места, както и за развитие на нови ниши на предприемачество и разширяване на съществуващи бизнес на територията на общината.

Мярка 4.1.2: Повишаване на административния капацитет за подготовка и реализация на проекти за подобряване на социално-икономическото развитие на общината

От ключово значение е община Радомир да засили своя административен капацитет, особено по отношение на подготовка на проектни идеи разработване на проекти, и осигуряване на необходимите данни, устройствени предпоставки и решения, свързани с кандидатстване за финансиране по различните оперативни програми и финансови инструменти.

В тази връзка е създаване на административен и експертен капацитет в общината във връзка със средствата по Механизма за справедлив преход и политиките за декарбонизация и целите за 2030 и 2050 г. на ЕС.

Мярка 4.1.3. Прилагането на СВОМР на територията на СНЦ „МИГ – Радомир – Земен“.

СЦ 4.2: ИЗГРАЖДАНЕ НА ПАРТНЬОРСТВА

Мярка 4.2.1: Стимулиране на партньорства със заинтересованите страни в общината и развитие на публично-частните партньорства

Дейности и проекти:

- Изработване на модерен, работещ и изпълнен с живот облик на града и общината с привличане и заинтересоване на всички заинтересовани страни;
- Организиране и силно взаимодействие с частния сектор;
- Привличане и ангажиране на неправителствения сектор;
- Приобщаване на младите хора на теми, които се отнасят за бъдещото на общината;
- Инвестиране в поддръжка на социалните мрежи, като общуването трябва да се води от млади хора, за да може публикуваното съдържание да отговаря на стандартите и да бъде в крак с времето;
- Периодично провеждане на анкети и проучвания на мнението на жителите на общината по отделни теми относно тяхните очаквания и възможно участие.

Необходимо е тясно взаимодействие и сътрудничество с органите на централната и регионална власт, за да може Община Радомир да получи целева подкрепа, за да разшири и обогати предвидените политики и проекти.

Мярка 4.2.2: Реализиране на междуобщински партньорства

Като възможни дейности на междуобщинското сътрудничество през плановия период се очертават:

- Реализиране на между общински партньорства за интегрирано развитие на региона, наблягайки на Справедливия преход и териториалните планове за справедлив преход
- В туризма, рибарството, инфраструктурата, образованието, социални услуги, екологията.

Мярка 4.2.3: Реализиране на трансгранични и международни партньорства, спомагащи за изучаване и прилагане на добри практики в местното самоуправление и специфичен фокус със съседните на България страни от Западните Балкани

Дейности:

- Участие в съвместни проекти в Програмата за трансгранично сътрудничество България- Сърбия 2021- 2027 и Териториална стратегия за интегрирани мерки към Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027 г., съфинансирани по Инструмента за присъединителна помощ между Република България и Република Сърбия;

Общата цел на програмата е „Укрепване на териториалното сближаване на трансграничния регион на Република България и Република Сърбия“. Заложени са следните цели, приоритети и специфични цели (СПЦ):

1.1. Приоритет 1 – „Конкурентоспособен граничен регион“

- СПЦ „Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на малки и средни предприятия (МСП) и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции“.

2.1. Приоритет 2 – „Интегрирано развитие на граничния регион“

- СПЦ „Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в райони, различни от градските“.

3.1. Приоритет 3 – „По-устойчив граничен регион“

СПЦ „Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, превенция на риска и устойчивост на бедствия“.

В Териториална стратегия за интегрирани мерки са включени следната стратегическа цел, специфични цели и мерки:

1. Стратегическа цел – „Стимулиране на растеж във всички негови аспекти“. Основен проблем, който стратегическата цел адресира е факта, че на целевата територията се регистрират най-ниски стойности по ключови показатели на ЕС за развитие.
 - СПЦ1. „Разширяване и подобряване на предоставянето на услуги“.
 - **Мярка 1.1.** Разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес в подкрепа на социалния и икономическия растеж.
 - СПЦ 2. „Повишаване на регионалната конкурентоспособност, вкл. в областта на туризма“.
 - **Мярка 2.1.** Разработване и предоставяне на рамкова подкрепа за растеж на местния бизнес, за разширяване и по-добро представяне на по-екологичен и интелигентен конкурентен глобален пазар.
 - **Мярка 2.2.** Рационализиране на използването на туристическите ресурси, включително осигуряване на бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за изграждане на мрежи от културно наследство и туристически обекти в трансграничния район.
 - **Мярка 2.3.** Подобряване на регионалните практики за маркетинг и брендиране на туристически обекти, продукти и дестинации.
 - Участие в други транснационални партньорства и програми, вкл. общностни програми.

2.4. Програма за развитие на туризма

Програмата за развитие на туризма е дадена в Приложение 4 към ПИРО

3. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

Комуникационната стратегия, разработена като част ПИРО, е насочена към постигане на следните цели:

- Публичност на информацията и прозрачност в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО;
- Идентифициране на заинтересованите страни;
- Привличане на различните професионални и социални групи и на отделни представители на гражданското общество за активно участие при формиране и прилагане на местната политика за интегрирано устойчиво развитие;
- Балансиране на различни интереси и генерирането на мотивирани предложения за постигане на реалистични резултати, отразяващи специфичната местна действителност;
- Мониторинг и контрол.

Главната цел на Комуникационната стратегия е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация.

Осигуряването на обществена ангажираност към разработването и прилагането на ПИРО е гаранция за неговата успешна реализация.

Основните принципи, върху които се основава разработването на ПИРО, са:

- Партньорство между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения;
- Координация вътре и между управленските звена на всички равнища, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на общината към хоризонта на планирането;
- Концентрация на усилията и на ресурсите за осъществяване на набелязаните в стратегията цели;

- Интегриране на действията за постигане на комплексен социално-икономически ефект;
- Отвореност за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към променящите се условия на средата, в която се реализира ПИРО.

Заинтересованите страни са идентифицирани на фазата на стартиране на работата по изработване на плана. Определените заинтересовани страни са:

- *Общинска администрация.* Със стартиране на разработването на проекта на Плана със заповед на кмета на общината бе създадена Работна група за изработване на ПИРО 2021-27. Общинската администрация се включи активно и отговорно в процеса на работа по изготвяне на плана.
- *Граждани.* Гражданското участие е важно и с оценен принос в цялостния процес на изработване на плана – от формиране на основните аналитични изводи до планиране на приоритетите, мерките, дейностите и проекти за изпълнение на ПИРО.
- *Неправителствени организации (НПО).* Конкретни комуникационни действия се насочват към неправителствените организации, предоставящи социални, културни услуги, туристическите сдружения и към други обществени субекти.
- *Бизнес субекти.* Важен аргумент за повишеното внимание спрямо тази целева група е възможността в плана за развитие да влязат проекти и мерки в подкрепа на създаването на публично-частно партньорство между администрацията и бизнеса, а така също да бъде насърчена тяхната икономическа активност като бенефициенти за реализиране на редица от планираните мерки.
- *Общински съветници.* Те имат двойна роля - като членове на колективния орган на местното самоуправление - Общинския съвет, утвърждават и приемат актове на кмета на общината, свързани с местното развитие, и като пълноправни граждани и представители на гражданското общество в управлението са длъжни да отстояват и да работят в полза на местния обществен интерес.

В рамките на разработването на ПИРО на община Радомир за периода 2021-2027 бяха реализирани следните мерки за включване на заинтересованите страни и за публичност, като паралелно с това е осигурена прозрачност и достатъчна по вид и количество информация относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло:

- Непрекъсната комуникация с Работната група за разработване на ПИРО на община Радомир и консултантския екип;
- Проучване на мнението на заинтересованите страни в рамките на социално-икономическия анализ чрез въпросник;
- Набиране на проектни идеи от заинтересованите страна в рамките на разработване на програмата за реализация на Плана;

- Представяне на проекта на Плана на уеб сайта на общината с оглед на неприсъствено обществено обсъждане и получаване на допълнителни проектни идеи и съгласие от страна на местната общност;
- Публично представяне на ПИРО на общината на Интернет страницата на община Радомир.

Основният показател за успеха на плана за развитие е до каква степен са удовлетворени очакванията на заинтересованите страни като планирани дейности и проекти.

В нормативната уредба са предвидени инструменти за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност в процеса на реализация на ПИРО, като: годишни доклади за изпълнението на плана, междинна и последваща оценка. Тези доклади и оценки съдържат информация за постигнатия прогрес по изпълнението на ПИРО, несъответствията между планираното и реалното състояние на общината към наблюдавания момент.

Законодателството изисква публичното представяне на докладите - публикуване на официалната Интернет страница на Общината, както и запознаване с оценките на основните заинтересовани страни.

Предвижда се Общинската администрация периодично да публикува новини, свързани с ключовите проекти по Общинския план като част от структурата на Интернет страницата на Общината.

Ефективен инструмент е използването на различни медийни платформи за популяризиране на инициативите. Очаква се да бъдат приложени разнообразни форми за насърчаване реализацията на смесени инициативи между Общинската администрация и частния бизнес – публично-частни партньорства.

4. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На базата на анализа и потенциалите за развитие са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината.

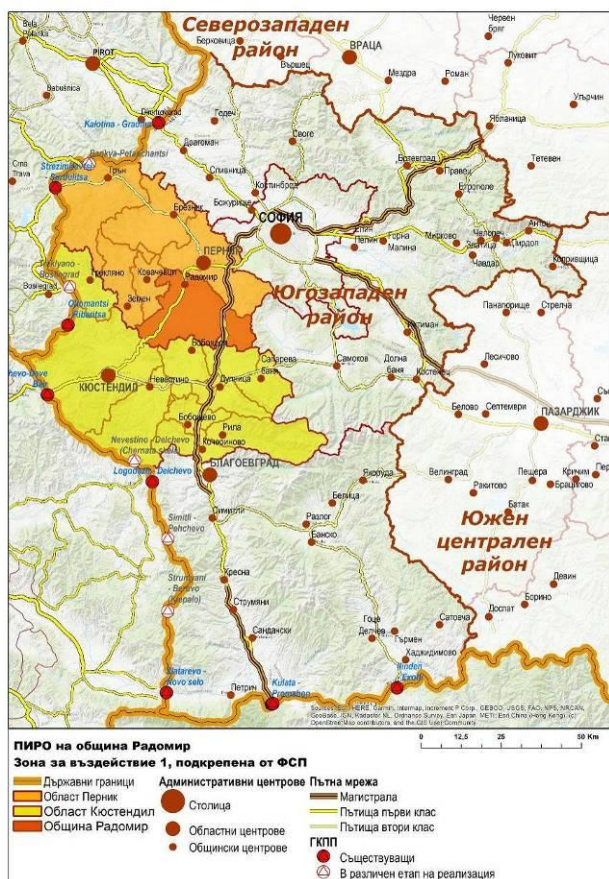
Принадлежността на гр. Радомир към 4-то йерархично ниво (съгласно Актуализираната НКПР) не налага задължително определяне на „градски зони на въздействие“ при разработването на ПИРО.

Определят се следните зони за въздействие за прилагане на интегриран териториален подход на развитие.

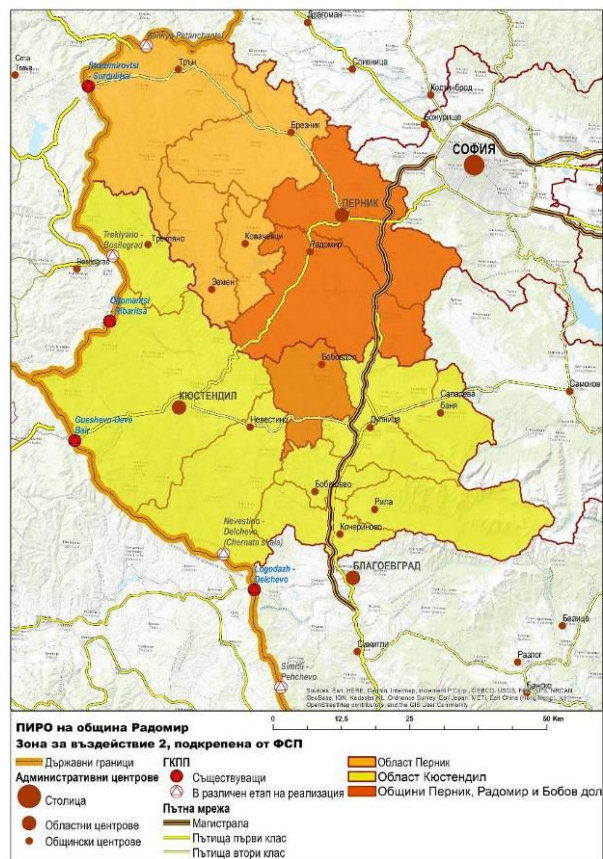
4.1. Зона за въздействие, подкрепена от ФСП

- Първата зона за въздействие, подкрепена от Фонда за справедлив преход (ФСП), включва областите Перник и Кюстендил, за които се разработват Териториални планове за справедлив преход.

Фигура 29: Зона за въздействие, формирана от областите Перник и Кюстендил, подкрепена от ФСП



Фигура 30: Зона за въздействие, включваща интегрирани проекти в общини Перник, Радомир и Бобов дол



Финансираните проекти следва да допринасят за прехода към устойчива, неутрална по отношение на климата и кръгова икономика, като включват мерки, насочени към повишаване на ресурсната ефективност:

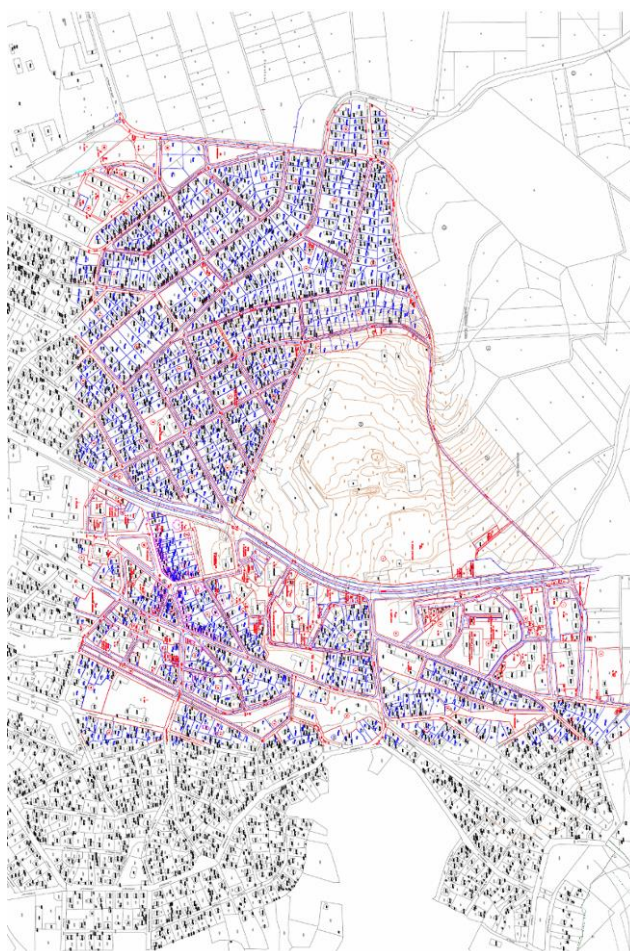
- производствени инвестиции в МСП, включително микропредприятия и стартиращи предприятия, водещи до икономическа диверсификация, модернизация и реструктуриране; инвестиции във внедряването на технологии, както и в системи и инфраструктури за чиста енергия на достъпна цена, включително технологии за съхранение на енергия, и в намаляването на емисиите на парникови газове; инвестиции в енергия от възобновяеми източници; инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност;

реhabилитация и модернизиране на районните топлофикационни мрежи с цел подобряване на енергийната ефективност, при условие че инсталациите за производството на топлоенергия се снабдяват изключително от ВЕИ; инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност; инвестиции във възстановяване и деконтаминация на изоставени индустриални терени; инвестиции в укрепване на кръговата икономика; повишаване на квалификацията и преквалификация на работниците и търсещите работа; активно включване на търсещите работа;

4.2. Зона за икономическо развитие

Тази зона, включваща бившите военни терени, се предвижда да се превърне в нов индустриален парк като се планира подкрепа с необходимото инфраструктурно съоръжаване (ВиК, Ел, Улици, телекомуникации, Връзка с път I-9 и др.), предвидено в проекта на ОУП на общината.

Фигура 31: Зона за въздействие – индустриален парк – бивши военни терени – град Радомир

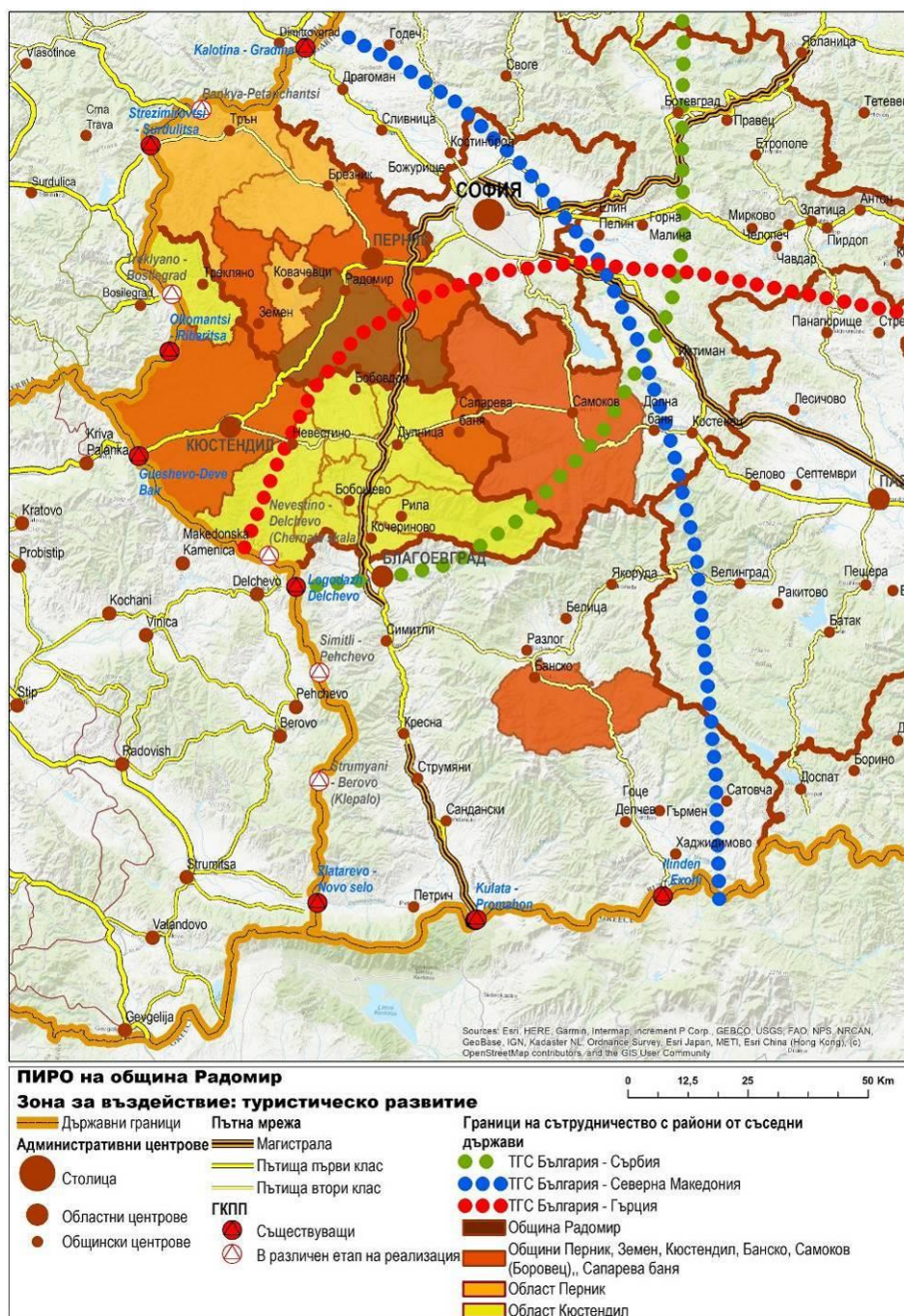


Източник: ОУП на община Радомир

4.3. Зона за туристическо развитие

Зоната има широк териториален обхват и в нея могат да се реализират различни проекти, както за междубоинско сътрудничество с общините Перник, Земен, Кюстендил, Банско, Боровец и Сапарева баня, освен проекти за сътрудничество с райони от съседни страни: Сърбия, Северна Македония и Гърция.

Фигура 32: Зона за туристическо развитие



5. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

ПИРО представлява стратегически документи относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато програмата за тяхната реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието.

Изборът на мерки и проектни идеи е направен на база на социално-икономическия анализ, количествено проучване сред заинтересованите страни, проведената анкета, набиране на проектни идеи от заинтересованите страни. Вzeti са под внимание степента на изпълнение на ОПР на община Радомир. При дефиниране на конкретните мерки, проектни идеи и интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) са съобразени и дефинираните зони, както и възможните източници на финансиране, готовността на партньорство и проектна зрялост на отделните идеи.

Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция може да обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други източници. Възможно е да бъдат идентифицирани мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс - например разработването на общински наредби.

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО е разработена на базата на прилагането на интегриран подход. За постигане на интегриран подход на развитие на общинската територия следва да бъде идентифицирана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (проекти, инвестиции, политики), които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Тъй като преобладаващата част от проектите ще се изпълнява чрез интегрирани териториални инвестиции, много важно е при формиране на концепциите за ИТИ и определяне на партньорите наличните ресурси и планираните интервенции да бъдат добре комбинирани и целенасочено използвани и да имат конкретен фокус, така че да водят до постигане на определената цел.

В табличен вид по образца на Приложение № 1 се изброяват конкретните мерки за реализацията на приоритетите на плана, отделните дейности към всяка мярка (в случай

че мярката е по-обща и следва да се изпълни с повече от една дейност), административните структури, отговорни за управление изпълнението на мерките/дейностите, източниците на финансиране и сроковете за изпълнение.

Списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на плана, е неразделна част от Програмата за реализация. Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение № 1А е общината съвместно с партньорите да са преценили, че (1) съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и (2) съответният проект да има известна степен на проектна готовност. Включените в списъка проекти са тясно обвързани с ключовите приоритети за развитие, а в програмата за реализация да бъде обоснован приносът им към тях.

Списъкът с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство чрез съответните мерки от комуникационната стратегия, описани в част III от плана.

Индикативната финансова таблица (вж. Приложение № 2) представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

6. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

България се намира в един от регионите, които са особено уязвими към изменението на климата (предимно чрез повишаване на температурата и интензивни валежи) и нарастваща честота на свързаните с изменението на климата екстремни събития като суши и наводнения. Рисковете, причинени от събития, свързани с изменението на климата, могат да доведат до загуба на човешки живот или да причинят значителни щети, засягащи икономическия растеж и просперитета, както на национално, така и на трансгранично равнище.

В научната общност съществува консенсус, че изменението на климата вероятно ще увеличи честотата и величината на екстремните метеорологични явления, като се очаква през следващите десетилетия в страната средната годишна температура на въздуха да се увеличи и да се променят типовете валежи.

Очаква се всички сектори на икономиката да бъдат засегнати от прогнозираните промени. Тези промени ще засегнат допълнително обществото и неговите граждани, както и икономиката като цяло. Общите изводи от Доклада за макроикономическите последици от изменението на климата насочват вниманието към разходите при липса на действия за адаптиране. Ефектът от изменението на климата не засяга всички хора и територии еднакво поради различните нива на експозиция, съществуващата уязвимост и адаптивните възможности за справяне. Рискът е по-голям за секторите на обществото и бизнеса, които са по-малко подготвени и са по-уязвими.

През последните десетилетия тази честота в България се е увеличила значително. Най-често срещаните хидрометеорологични и природни бедствия са екстремни валежи и температури, бури, наводнения, горски пожари, свлачища и суша. Броят на смъртните случаи и жертвите, дължащи се на природни бедствия, е значителен, което показва уязвимост към метеорологичните условия и климата. Все повече доказателства сочат, че икономическите загуби от бедствия, свързани с метеорологични и климатични условия, също нарастват.

В рамките на своята стратегия за периода 2021-2027 г. община Радомир следва да предвиди и изпълнява действия за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени. Предвидените мерки да отчитат спецификата на общинската територия, като целят да осигурят превенция спрямо очакваните рискове, както и да адресират решението на вече съществуващи за общината проблеми.

Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие на Република България задават рамка за действия за адаптиране към изменението на климата (АИК) и приоритетни направления до 2030 година, като идентифицират и

потвърждават необходимостта от действия за АИК както за цялата икономика, така и на секторно ниво.

Мерките и дейностите, които е необходимо да се реализират в община Радомир, са два основни вида:

- **Мерки за ограничаване изменението на климата** (предприемане на превантивни мерки за ограничаване на вредното въздействие на човешката дейност, свързано с увеличаване емисиите на парникови газове)
- **Мерки за адаптация към изменението на климата** (предприемане на мерки, свързани с предвиждането и определянето на негативните последици от климатичните промени като наводнения, свлачища, ерозия и др.)

Първите от тях се отнасят до намаляване на човешкото влияние върху процесите, предизвикващи промените, а вторите - до намаляване на щетите, предизвикани от негативните явления, свързани с изменението на климата.

- **Административните мерки** са насочени към изграждане на капацитет за действия на отговорните органи и населението при природни бедствия, за създаване на устойчивост към изменението на климата и повишаването на степента на информираност на населението за посочените бедствия.

6.1. Мерки за ограничаване изменението на климата

Мерките, свързани с въздействие върху факторите, които водят до намаляване на генерирането на емисии на парникови газове, са комплексни по своя характер и са обект както на националната, така и на общинската политика.

Политиката за декарбонизация е водещ приоритет в европейските политики за борба срещу климатичните промени, като принципът „Енергийната ефективност е на първо място“ е ясно изведен в Европейската Зелена сделка и в Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021–2030 г.

Предвидените за община Радомир мерки включват:

- **Повишаване на енергийната ефективност** - спестяването на енергия е възможно най-бързият и разходоефективен път за постигане на националните стратегически цели за борба с климатичните промени, гарантиране на енергийната сигурност и постигане на устойчиво икономическо и социално развитие

Подобряването на енергийната ефективност и минимизиране на загубите в резултат на използването на остаряла техника, технология и инфраструктура изисква внедряване на мерки за енергийна ефективност като задължителен компонент на проектите за строителство, ремонт, реконструкция, преустройство, обновяване на сграден фонд на образователната, социалната, културната и друга инфраструктура.

Необходимо да се обърне повече внимание не само на подобряването на енергийните характеристики на сградите, но и на подобряването на ефективността на сградните инсталации. Замяната на използваната електрическа енергия за отопление с високоефективни уреди на *природен газ* ще допринесе за повишаване на енергийната ефективност, предвид факта, че използването на природен газ за отопление и битови нужди изисква три пъти по-малко енергия в сравнение с използването на електрическа енергия. Не по-малко резерви съществуват и при намаляване разходите за енергия в обектите на общинска издръжка, в това число и в уличното осветление.

Програмата за енергийна ефективност 2017-2022 г. на община Радомир има за цел да се насърчи енергийната ефективност като основен фактор за повишаване ефективността и конкурентноспособността на местната икономика, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда, като залага система от дейности и мерки на общинско ниво:

- -Извършване на енергийни обследвания на общинския сграден фонд
- -Въвеждане на алтернативни системи за отопление
- -Енергийно обследване на системата за улично осветление на територията на общината
- -Подмяна и периодична поддръжка на системата за улично осветление
- -Въвеждане на морални и материални стимули за повишаване на ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси
- -Осъществяване на мерки за енергийна ефективност чрез реализиране на проекти по различни финансови схеми, фондове и програми

■ **Насърчаване използваемостта на ВЕИ**

Важно е да се насочат усилия за увеличаване на дела на ВЕИ при производство на енергия, особено при сгради и отделни домакинства. Съществуват много резерви за производството на енергия за собствени нужди. Общината има нужда от мерки за стимулиране на оценките на наличния и прогнозния потенциал на местните ресурси за производство на енергия от ВЕИ и неговото оползотворяване. Все още в общината остава висок дялът на използваните твърди горива, особено в битовото отопление, което е свързано със замърсяване на атмосферния въздух и особено с отделянето на парникови газове, пряко свързани с глобалното затопляне и климатичните промени. В този случай една от алтернативните възможности е газификация или термопомпени инсталации.

Действията за насърчаване използваемостта на ВЕИ включват:

- Проучване и определяне потенциала на общината за използване на ВЕИ в сгради
- Изграждане на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници в общински сгради

- Въвеждане на системи за отопление и охлаждане на база ВЕИ в сградата на общинската администрация
- Въвеждане на термични слънчеви колектори и заместване на съществуващо отопление с такова, базирано на ВЕИ (биомаса или нейни производни), препоръчани от *Дългосрочната програма на общината за ВЕИ за периода 2020-2030 г.*

■ **Модернизиране на системата за управление на отпадъците**

Мярката е насочена към развитие на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. – за предотвратяване генерирането на отпадъци; за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци; за подготовка за повторна употреба и рециклиране, изграждане, разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци; за подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали.

Конкретните действия тук са:

- Закриване и рекултивация на съществуващото общинско депо за твърди битови отпадъци в землището на с. Кошарите
- Въвеждане на разделно събиране на отпадъците за цялата община
- -Организиране на мобилни събирателни пунктове за приемане за последващо третиране на опасни битови отпадъци
- -Изграждане на инсталация за компостиране на зелени отпадъци

6.2. Мерки за адаптация към изменението на климата

Вторият тип мерки е насочен към вече възникнали изменения на климата и рискове, свързани с активизиране на бедствия и намаляване на щетите, предизвикани от негативните явления.

По отношение на риска от природни бедствия фокусът е насочен към живота и здравето на населението с преминаване от система за управление, насочена към реагирането при дадена ситуация, към по-цялостна система за предотвратяване и управление на риска от бедствия с цел насърчаване на адаптирането към изменението на климата. Ще се подпомага изпълнението на мерки за готовност, като фокусът е в контекста на активите за реагиране на Европейския резерв за гражданска защита.

В плановите за управление на **риска от наводнения** (ПУРН) са заложили програми от мерки, насочени към прогнозиране, предотвратяване, защита и подготвеност, изграждане на системи за ранно предупреждение, устойчиво земеползване и др. Основните дейности за намаляване на риска от наводнения са насочени към поддържане проводимостта на речните легла, състоянието на дигите, корекции на реки

и дерета и други хидротехнически и защитни съоръжения, отводнителни системи и полета.

По отношение на **геозащитната дейност**, най-актуалните цели са предприемане на превантивни геозащитни мерки, строг контрол на инвестиционни намерения в свлачищни райони и предварителни действия за реализиране на инвестиционни проекти за укрепителни и отводнителни съоръжения за предотвратяване опасността от свлачищни и други неблагоприятни геодинамични процеси.

Действията трябва да бъдат насочени и към извършване на регулярни изследвания на територии, застрашени и засегнати от свлачища, срутища, абразия, и други неблагоприятни геодинамични процеси с въвеждане на съвременни системи за наблюдение и сигнализация.

6.3. Административни мерки

Повишаване капацитета на отговорните звена по отношение на политиките, свързани с превенция и управление на риска и политиките по изменение на климата е задължително условие за постигане на поставените цели. Успоредно с това е необходимо и повишаване на информираността, обучителни и информационно-образователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на тези политики и формиране на нови модели на поведение на обществото, насочени към намаляване и предотвратяване на последиците от изменението на климата.

Дейностите по тази мярка имат предимно обучителен и организационен характер:

- Създаване на Общински информационен център за енергийна ефективност
- Създаване на система за наблюдение и контрол на енергийното потребление в общинския сграден фонд
- Създаване на Общинска информационна система за енергийна ефективност
- Провеждане на периодични обучения на общинските служители, заети в областта на енергийната ефективност
- Провеждане на информационни кампании сред населението на общината за мерките за подпомагане, ползите и практическите особености на развитието и използването на енергия от ВЕИ при индивидуални или групови практики
- Създаване на информационна платформа за добри практики в използване на енергия от ВЕИ в бита и промишлеността
- Създаване на общинска система за оценка на инвестиционните проекти на територията на общината за съответствие с изискванията на чл. 20 от ЗЕВИ и чл. 31, ал. 2 от ЗЕЕ
- Създаване на консултативен съвет по ЕЕ и ВЕИ към кмета на общината
- Разработване на Общинска програма за управление на отпадъците 2021-2027г.

- Контрол за недопускане образуването на нови нерегламентирани сметища
- Дейности за създаване на нагласи сред населението за разделно събиране на отпадъците
- Разработване на Общинска програма за опазване на околната среда 2021-2027г.
- Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения
- Обучение на общински служители за работа с геостационарната информационна система PVGIS.

Без изграждане на административен капацитет за адаптиране към изменението на климата, включващо изграждане на експертни познания и обучение на общинските служители с цел натрупване на база от знания и изследвания, за да се активират и подкрепят действията за адаптиране, не е възможно да се постигнат ефективни действия.

В същото време, повишаването на осведомеността относно адаптирането към изменението на климата, включващо повишаване на образованието и осведомеността на обществеността относно въпросите, свързани с адаптиране към изменението на климата, ще гарантира провеждането на дейности за адаптиране, които да бъдат осъществени в общината, за да се изградят обществено приемливи политики и участие в действията, свързани с адаптацията.

7. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА

Целта на наблюдението и оценката на регионалното развитие, дефинирана в чл. 30 от ЗРР е постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на регионалното развитие. Наблюдението и оценката отчитат резултатите от изпълнението на документите, които допринасят за регионалното развитие.

Наблюдението на плана се осъществява, в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване годишен доклад за всяка година от действието на плана.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите за местно развитие съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на ПИРО.

Специфичните цели на наблюдението са:

- проверка на финансовото изпълнение на плана;
- проверка на изпълнение на плана в рамките на определен времеви период;
- проверка на изпълнение на изискванията за прилагане на плана;
- проверка за изпълнение на изискванията за информация и публичност;
- постигане на целевите стойности на индикаторите за наблюдение.

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва въз основа на официални данни на Националния статистически институт, Евростат, административната статистика на Агенцията по заетостта, както и на данни от други национални, регионални и местни източници на информация.

За резултатите от наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се разработва годишен доклад.

Годишният доклад се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината въз основа на индикаторите за наблюдение;
3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината, в т. ч.:
 - а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
 - б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на плана за интегрирано развитие на общината през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
 - в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината;
 - г) мерките за постигане на необходимото съответствие на плана за интегрирано развитие на общината със секторните политики, планове и програми на територията на общината, включително мерките за ограничаване изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени;
 - д) мерките за прилагане принципа на партньорство;
 - е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година;

4. изпълнението на проекти, допринасящи за постигане на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината с размера на усвоените средства за отчетния период и източниците на тяхното финансиране;

5. заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината.

За реализацията на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие се извършва **междинна оценка** в средата на периода на тяхното действие.

(2) Междинната оценка включва:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва **последваща оценка** не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие. Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

В Приложение 3 е представена Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО Радомир 2021-2027 г.